

RIGAS TEHNISKĀ UNIVERSITĀTE
INŽENIEREKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE

RIGA TECHNICAL UNIVERSITY
FACULTY OF ENGINEERING ECONOMICS AND MANAGEMENT

51. RTU STARPTAUTISKĀ ZINĀTNISKĀ KONFERENCE

RTU IEVF Ekonomikas un uzņēmējdarbības zinātniskā konference (SCEE'2010)

Rīgā 2010. gada 15. oktobrī

KONFERENCES ZIŅOJUMU TĒŽU KRĀJUMS

51 INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE OF RIGA TECHNICAL UNIVERSITY

RTU FEEM Scientific Conference on Economics and Entrepreneurship (SCEE'2010)

October 15, 2010

Riga

CONFERENCE ABSTRACTS PROCEEDINGS

RTU Izdevniecība
RTU Publishing House
Rīga 2010

51. RTU Starptautiskā zinātniskā konference. RTU IEVF Zinātniskā konference (SCEE'2010). – Konferences materiāli. – Rīga: RTU Izdevniecība, 2010. 67 lpp.

51 International Scientific Conference of Riga Technical University “: RTU FEEM Scientific Conference on Economics and Entrepreneurship (SCEE'2010). - Conference Abstracts and Programme, 2010, 15 October. – Riga: RTU Publishing House, 2010. p.67.

The Proceedings contain collected abstracts from conference sections. All abstracts were peer reviewed. The style and language of abstracts were not edited.

© Riga Technical University, 2010
© RTU Publishing House, 2010

ISBN 978-9934-10-061-1

RTU IEVF SCEE Konferences programmas un zinātniskā komiteja

Počas R., programmas komitejas priekšsēdētājs, RTU, Latvija
Anguelovs K., Sofijas Tehniskā universitāte, Bulgārija
Aniskins J. P., Maskavas Elektronisko tehnoloģiju institūts, Krievija
Barans D., Centrāleiropas universitāte Skalicā (SEVŠ), Slovākija
Dakovs I., Sofijas Tehniskā Universitāte, Bulgārija
Didenko K., RTU, Latvija
Gaile-Sarkane E., RTU, Latvija
Geipele I., RTU, Latvija
Gerasimčuks V., NTU „Kijevas Politehniskais institūts”, Ukraina
Ketners K., RTU, Latvija
Kocmanova A., Brno Tehnoloģiskā Universitāte, Čehija
Krastiņš A., RTU, Latvija
Lāce N., RTU, Latvija
Loštakova H., Pardubices Universitāte, Čehija
Mačerinskiene I., Mykolas Romeris Universitāte, Lietuva
Magidenko A., RTU, Latvija
Moiseeva N.K., Maskavas Elektronisko tehnoloģiju institūts, Krievija
Nemečeks P., Brno Tehnoloģijas universitāte, Čehija
Neubers St., Vismāras Augstskola, Vācija
Neverauskas B., Kauņas Tehnoloģiju universitāte, Lietuva
Oļevskis G., Latvijas Universitāte
Pabedinskaite A., Viļņas Gedimīna Tehniskā universitāte, Lietuva
Pōlajeva T., Tallinas Tehnoloģiskā universitāte, Igaunija
Pollard D., Leeds Metropolitan universitāte, Lielbritānija
Rutkauskas A. V., Viļņas Gedimīna Tehniskā universitāte, Lietuva
Saulītis J., RTU, Latvija
Šimberova I., Brno Tehnoloģiskā universitāte, Čehija
Šartiene G., Kauņas Tehnoloģiju universitāte, Lietuva
Šenfelde M., RTU, Latvija
Vengrauskas V., Viļņas Universitāte, Lietuva
Zvanītājs J., RTU, Latvija

Programme and Scientific Committee of RTU FEEM SCEE Annual Conferences:

Program committee CHAIR:

Počs R., Riga Technical University, Latvia

Members:

Anguelov K., Technical University Sofia, Bulgaria

Aniskin Y. P., Moscow State Institute of Electronic Technology, Russia

Baran D., Central Europe University in Skalica (SEVŠ), Slovak Republic

Dakov I., Technical University - Sofia, Bulgaria

Didenko K., Riga Technical University, Latvia

Gaile-Sarkane E., Riga Technical University, Latvia

Geipele I., Riga Technical University, Latvia

Gerasimchuks V., National Technical University of Ukraine „Kyiv Polytechnic Institute”, Ukraine

Ketners K., Riga Technical University, Latvia

Kocmanova A., Brno University of Technology, Czech Republic

Krastiņš A., Riga Technical University, Latvia

Lāce N., Riga Technical University, Latvia

Loštakova H., University of Pardubice, Czech Republic

Mačerinskiene I., Mykolas Romeris University, Lithuania

Magidenko A., Riga Technical University, Latvia

Moiseeva N.K., Moscow State Institute of Electronic Technology, Russia

Nemeček P., Brno University of Technology, Czech Republic

Neuber St., Wismar Higher School, Germany

Neverauskas B, Kaunas University of Technology, Lithuania

Olevsky G., University of Latvia, Latvia

Pabedinskaite A., Vilnius Gediminas Technical University, Lithuania

Põlajeva T., Tallinn University of Technology, Estonia

Pollard D., Leeds Metropolitan University, UK

Rutkauskas A. V., Vilnius Gediminas Technical University, Lithuania

Saulītis J., Riga Technical University, Latvia

Šimberova I., Brno University of Technology, Czech Republic

Štartiene G., Kaunas University of Technology, Lithuania

Šenfelde M., Riga Technical University, Latvia

Vengrauskas V., Vilnius University, Lithuania

Zvanītājs J., Riga Technical University, Latvia

SATURS

Andersone I., Gaile-Sarkane E. SOCIĀLI ATBILDĪGS MĀRKETINGS : TEORIJA UN PRAKSE	16
Ādmīdiņš D., Zvanītājs J. LATVIJAS NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA TIRGUS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI UN TO IETEKMES NOTEIKŠANA	16
Baltiņa I. VALSTS PĀRVALDES DARBA EFEKTIVITĀTES NOVĒRTĒJUMS UN STRUKTURĀLĀS REFORMAS LATVIJĀ	17
Beļeviča M. ADMINISTRATĪVĀ UN KRIMINĀLATBILDĪBA PAR NODOKĻU NORMATĪVA REGULĒJUMA NEIEVĒROŠANU: NOŠĶIRŠANAS PROBLEMĀTIKA	18
Bistrova J., Lāce N. FUNDAMENTĀLĀS ANALĪZES RADĪTĀ VĒRTĪBA PIRMS UN PĒCKRĪZES PERIODĀ BALTIJAS AKCIJU TIRGŪ	18
Blumberga S. EIROPAS SAVIENĪBAS FONDU APGUVES EFEKTIVITĀTE LATVIJĀ.....	19
Bogužs J., Ādamsone L. LATVIJAS BIEDRĪBU UN NODIBINĀJUMU IESPĒJAMĀIS PIEEJAMĀIS BRĪVPRĀTĪGĀ DARBA POTENCIĀLS	20
Bolēvics V., Volkova T. LIETDERĪGA OSTU PĀRVALDĪBA UN TĀS NODROŠINĀŠANA LATVIJĀ ...	21
Burmeisters A., Solovjovs D. ATTIECĪBAS STARP PIEGĀDES ĶĒDES PĀRVALDĪBU UN MĀRKETINGU .	21
Burmeisters A., Solovjovs D. ATTIECĪBAS STARP PIEGĀDES ĶĒDES PĀRVALDĪBU UN ĀRPAKALPOJUMIEM	22
Černoštana M. IEDZĪVOTĀJU IENĀKUMA NODOKĻA PIEMĒROŠANAS PROBLĒMAS DARĪJUMOS AR FINANŠU INSTRUMENTIEM	23

Deniņa A. VALSTS NOZĪME NO ATJAUNOJAMAJIEM ENERGORESURSIEM RAŽOTAS ELEKTROENERĢIJAS ATTĪSTĪBAS VEICINĀŠANĀ	244
Didenko V., Magidenko A. DABASGĀZES TARIFU VEIDOŠANAS PAMATPRINCIPI LATVIJĀ UN TO IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	24
Dobele I. KOLEKTĪVA KOMPETENCE UN UZŅĒMUMU EKONOMISKĀ IZAUGSME..	25
Dubro N., Magidenko A., Didenko K. BĪSTAMO ATKRITUMU INOVATĪVĀS VADĪŠANAS TEORĒTISKIE PAMATI	26
Eriņa I., Magidenko A. ESF FINANSĒTO PROJEKTU VADĪŠANAS PRINCIPI LATVIJĀ	27
Eriņa J., Lāce N. ZINĀŠANU MENEDŽMENTA NEPIECIEŠAMĪBA KOMERCBANKĀS	28
Fjodorova S. RISKU VADĪBAS PROBLĒMAS BŪVUZŅĒMĒJDARBĪBĀ	29
Fedotova K., Geipele I. KOKMATERIĀLI EKOLOĢISKAJĀ BŪVNICĪBĀ UN TO VIRZĪŠANA TIRGŪ	29
Geipele S., Tambovceva T. LATVIJAS NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA TIRGUS ILGTSPĒJĪGAS SOCIĀLI EKONOMISKĀS ATTĪSTĪBAS MODELIS.....	30
Greitāne R., Magidenko A. INOVATĪVU PAKALPOJUMU KVALITĀTES EKONOMISKAIS NOVĒRTĒJUMS	31
Griķe K. BIZNESA ĒTIKAS KODEKSS LATVIJĀ	31
Grizāns J., Vanags J. PILSĒTU ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANA UN PĀRVALDĪŠANA MŪSDIENU URBANIZĀCIJAS UN GLOBALIZĀCIJAS PROCESU APSTĀKĻOS	32

Gusta S. JAUNO DZĪVOJAMO RAJONU ILGTSPĒJĪGAS BŪVniecības ATTĪSTĪBAS PROBLĒMAS LATVIJĀ	33
Jansone I., Nešpors V., Voronova I. FINANŠU UN EKONOMISKO RISKU IETEKME UZ LATVIJAS PĀRTIKAS MAZUMTIRDZNIECĪBAS NOZARES ATTĪSTĪBU	34
Jansone S., Šenfelde M. LATVIJAS PAŠVALDĪBU FINANŠU IZLĪDZINĀŠANAS SISTĒMAS DARBĪBAS IZVĒRTĒJUMS.....	35
Judrupa I. CILVĒKKAPITĀLS KĀ KONKURĒTSPĒJU VEICINOŠS FAKTORS LATVIJAS REĢIONOS.....	36
Karnītis E. ELEKTROENERĢIJAS APGĀDE LATVIJĀ: OBJEKTĪVIE UN SUBJEKTĪVIE ASPEKTI	37
Kekļa J. STRUKTURĀLO BUDŽETA RĀDĪTĀJU PIEMĒROŠANA FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS TIESISKAJĀ NOSTIPRINĀŠANĀ.....	37
Ketners K., Elmane-Helmane K. TRADICIONĀLO PAŠU RESURSU PĀRBAUŽU PROBLĒMAS LATVIJĀ.....	38
Koleda N., Lāce N. KOMPĀNIJU FINANSIĀLĀS DZĪVOTSPĒJAS INDIKATORU KRITISKĀS VĒRTĪBAS	39
Kuzmenko I. KREDĪTSAISTĪBU ATMAKSAS NODROŠINĀŠANA LATVIJAS KREDĪTIESTĀDĒS.....	40
Leontjevs J. Tambovceva T. SPĒĻU TEORIJAS IZMANTOŠANAS IESPĒJAS NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA TIRGŪ	41
Levčuka I., Klusmans A. DATORVADĪBAS VIENĪBU ERGONOMISKIE ASPEKTI MODERNĀ EKONOMIKAS SABIEDRĪBĀ.....	41

Lielgaidiņa L., Geipele I. NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA TIRGUS ATTĪSTĪBAS TENDENCES SOMIJĀ	42
Lukjanska R. ZINĀŠANU NOZĪME INOVĀCIJAS PROCESU VADĪŠANĀ	43
Meļņikova E.N. ENERGOEFEKTIVITĀTE UN VALSTS IEPIRKUMI BŪVNICĪBAS NOZARĒ LATVIJĀ UN KRIEVIJĀ	43
Motosova E. A. UZŅĒMĒJDARBĪBAS ORIENTĒTA VIDES AIZSARDZĪBAS NODOKĻU UN MAKSĀJUMU SISTĒMAS ANALĪZE	45
Nešpors V., Kamola L. RADOŠĀS EKONOMIKAS LAIKMETA PRASĪBAS AUGSTĀKAJAI IZGLĪTĪBAI.....	46
Nyiri J., Pődör A. ĢEOGRĀFISKĀS INFORMĀCIJAS SISTĒMAS PIELIETOŠANA NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA INVESTĪCIJĀS	47
Ozoliņa-Ozola I. CILVĒKU RESURSU VADĪŠANAS EFEKTIVITĀTES NOVĒRTĒŠANAS PROBLĒMAS	47
Polovko S. LATVIJAS APDROŠINĀŠANAS TIRGUS ANALĪZE.....	48
Potravnijš I. UZ TŪRISMU UN ATPŪTU ORIENTĒTAS ĪPAŠĀS EKONOMISKĀS ZONAS ATTĪSTĪBAS STARPTAUTISKIE UN EKOĻOĢISKI EKONOMISKIE ASPEKTI KAĻIŅINGRADAS APGABALĀ	49
Reihmane D. EIRO IEVIEŠANAS STRATĒGIJA - EKONOMISKIE PROCESI UN KOMUNIKĀCIJA	50
Reiziņa V. LATVIJAS EKONOMISKĀS SITUĀCIJAS IETEKME UZ IZMAIŅĀM IEDZĪVOTĀJU PATĒRIŅĀ IZDEVUMOS	51
Rozenbergs J., Gaile-Sarkane E. STRATĒGISKO LĒMUMU PIENĒMŠANA MVU: TEORIJA UN PRAKSE LATVIJĀ	52

Saliņš Dz. AUTOMĀTISKO UGUNSDZĒŠANAS SISTĒMU NOSTRĀDĀŠANAS STATISTIKA UN IERĪKOŠANAS PROBLĒMAS LATVIJĀ UN TO RISINĀJUMI	53
Saliņš Dz. UGUNSDZĒŠANA AR ŪDENI, KURĀ IEROSINĀTA KAVITĀCIJA	53
Skribans V. LATVIJAS IESTĀŠANĀS EIROPAS SAVIENĪBĀ EKONOMISKĀ EFEKTA NOVĒRTĒJUMS	54
Solovjovs D., Burmeisters A. EFEKTĪVAS PĀRVALDĪBAS NOZĪMĪGUMS EKONOMISKĀS RECESIJAS UN DARBA RESURSU TRŪKUMA VIDĒ	55
Šatrevičs V., Zvanītājs J. RAŽOŠANAS NOZARU ATTĪSTĪBAS SCENĀRIJI LATVIJAS TAUTSAIMNIECĪBĀ	56
Ščeulovs D., Gaile-Sarkane E. MARKETING MIX ELEKTRONISKAJĀ MĀRKETINGĀ.....	57
Štaube T., Geipele I. LATVIJAS MODERNO INDUSTRIĀLO TELPU ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS MODELIS.....	57
Štucere S. SAMĒRĪGA NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA NODOKĻA PIEMĒROŠANAS PROBLĒMAS LATVIJĀ	58
Tambovceva T. CELTNIECĪBAS DZĪVES CIKLA VIDES IETEKMES UN TO IZMAKSU NOVĒRTĒJUMS	59
Titko J., Lāce N. BANKAS VĒRTĪBAS KONCEPCIJAS STRUKTŪRMODEĻA IZSTRĀDĀŠANA	59
Vanags J., Auziņš A., Grizāns J. BŪVNICĪBAS NOZARES RĪCĪBĀ ESOŠO RESURSU IZMANTOŠANAS EFEKTIVITĀTES IZMAIŅAS DAŽĀDĀS EKONOMISKĀS ATTĪSTĪBAS CIKLA FĀZĒS	60

Vanags J., Geipele I., Kalniņa A. BŪVUZŅĒMĒJDARBĪBAS KORPORATĪVĀS SOCIĀLĀS ATBILDĪBAS EKONOMISKIE ASPEKTI DAŽĀDĀS TAUTSAIMNIECĪBAS ATTĪSTĪBAS CIKLA FĀZĒS	61
Vītola A., Hermansons Z. LATVIJAS PILSĒTU SOCIĀLEKONOMISKĀS ATTĪSTĪBAS NOVĒRTĒJUMS, IZMANTOJOT ATTĪSTĪBAS LĪMEŅA-TEMPA MATRICU	63
Vladimirova I., Cigankova A. ZEMES EKONOMISKĀ NOVĒRTĒJUMA METODOLOĢIJA, IZMANTOJOT NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA OBJEKTU TIRGUS VĒRTĪBU.....	64
Zimecs A., Ketners K. RISKU VADĪBAS UN KOMERCDARBĪBAS RISINĀJUMU PAMATOJUMA METODOLOĢIJA MAZAJIEM UN VIDĒJIEM KOMERSANTIEM.....	655
Zubkovs V., Geipele I. DZĪVOJAMĀ FONDA ENERGOEFEKTIVITĀTES PAAUGSTINĀŠANAS PROBLĒMAS, IESPĒJAS UN RISINĀJUMI LATVIJĀ.....	65
Zubkovs V., Geipele I. EKONOMISKĀS MODELĒŠANAS POTENCIĀLA IZMANTOŠANAS IESPĒJAS DZĪVOJAMĀ FONDA ENERGOEFEKTIVITĀTES PAAUGSTINĀŠANAI LATVIJĀ	66
Židulina T. REGULĒŠANAS REAKCIJA UZ FINANSIĀLAJIEM UN SISTĒMISKAJIEM RISIKIEM	67

TABLE OF CONTENT

Andersone I., Gaile-Sarkane E. SOCIAL RESPONSIBLE MARKETING THEORY AND PRACTICE.....	16
Ādmīdiņš D., Zvanītājs J. LATVIAN REAL ESTATE MARKET INFLUENCING FACTORS AND IT'S IMPACT EVALUATION.....	16
Baltiņa I. PERFORMANCE EVALUATION OF STATE ADMINISTRATION AND STRUCTURAL REFORMS IN LAVIA.....	17
Beļeviča M. ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY AND CRIMINAL LIABILITY FOR TAX LAW VIOLATION – PROBLEMS OF SEPATATION	18
Bistrova J., Lāce N. CREATED VALUE OF FUNDAMENTAL ANALYSIS DURING PRE AND POST CRISIS PERIOD ON THE BALTIC EQUITY MARKET	18
Blumberga S. EFFICIENCY OF ACQUIREMENT OF EUROPEAN UNION FUNDS IN LATVIA	19
Bogužs J., Ādamsone L. THE POTENTIAL OF VOLUNTEER WORK AVAILABLE FOR NONGOVERNMENTAL ASSOCIATIONS AND FOUNDATIONS IN LATVIA	20
Bolēvics V., Volkova T. APPROPRIATE PORT MANAGEMENT AND ITS' PROVISION IN LATVIA	21
Burmeisters A., Solovjovs D. SUPPLY CHAIN MANAGEMENT AND MARKETING RELATIONSHIP .	21
Burmeisters A., Solovjovs D. SUPPLY CHAIN MANAGEMENT AND OUTSOURCING RELATIONSHIP	22
Černoštana M. PERSONAL INCOME TAX IMPLEMENTATION PROBLEMS IN FINANCIAL INSTRUMENT TRANSACTIONS	23

Deniņa A. STATE SIGNIFICANCE IN ELECTRICITY PRODUCTION FROM RENEWABLE ENERGY RESOURCES DEVELOPMENT ENCOURAGEMENT.....	24
Didenko V., Magidenko A. NATURAL GAS TARIFF FORMATION MAIN PRINCIPLES IN LATVIA AND IT'S IMPACT FACTORS.....	24
Dobele I. COLLECTIVE COMPETENCE AND ENTERPRISE ECONOMIC GROWTH	25
Dubro N., Magidenko A., Didenko K. THEORETICAL FUNDAMENTALS OF HAZARDOUS WASTE INNOVATIVE MANAGEMENT	26
Eriņa I., Magidenko A. MANAGEMENT PRINCIPLES OF ESF FINANCED PROJECTS IN LATVIA	27
Eriņa J., Lāce N. NEEDS FOR KNOWLEDGE MANAGEMENT IN COMMERCIAL BANKS	28
Fjodorova S. RISK MANAGEMENT PROBLEMS IN CONSTRUCTION INDUSTRY	29
Fedotova K., Geipele I TIMBER IN ECOLOGICAL CONSTRUCTION AND ITS PROMOTION....	29
Geipele S., Tambovceva T. LATVIAN REAL ESTATE MARKET'S SUSTAINABLE SOCIAL ECONOMICAL DEVELOPMENT MODEL	30
Greitāne R., Magidenko A. ECONOMICAL EVALUATION OF INNOVATIVE SERVICES QUALITY	31
Griķe K. BUSINESS CODE OF ETHICS IN LATVIA.....	31
Grizāns J., Vanags J. THE MANAGEMENT OF SUSTAINABLE URBAN DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS OF MODERN URBANIZATION AND GLOBALIZATION PROCESSES	32

Gusta S. PROBLEMS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF NEW RESIDENTIAL AREAS CONSTRUCTION.....	33
Jansone I., Nešpors V., Voronova I. FINANCIAL AND ECONOMIC RISK IMPACT ON LATVIAN FOODSTUFFS RETAIL SECTOR	34
Jansone S., Šenfelde M. EVALUATION OF LATVIAN LOCAL GOVERNMENT FINANCIAL EQUALIZATION SYSTEM	35
Judrupa I. HUMAN CAPITAL AS FACTOR OF COMPETITIVENESS' STIMULATION IN LATVIAN REGIONS	36
Karnitis E. ELECTRICITY SUPPLY IN LATVIA: OBJECTIVE AND SUBJECTIVE ASPECTS	37
Kekļa J. USING OF STRUCTURAL BUDGET INDICATORS IN THE LEGAL STRENGTHENING OF FISCAL DISCIPLINE.....	37
Ketners K., Elmane-Helmane K. PROBLEMS OF TRADITION OWN RESOURCES AUDITS IN LATVIA ..	38
Koleda N., Lāce N. MARGINAL VALUES OF COMPANY'S FINANCIAL VIABILITY INDICATORS	39
Kuzmenko I. PROVISION OF REFUNDING OF LIABILITIES AT LATVIAN CREDIT INSTITUTIONS	40
Leontjevs J. Tambovceva T. POSSIBILITIES OF IMPLEMENTATION OF GAME THEORY IN REAL ESTATE MARKET.....	41
Levchuk I., Klussmann A. ERGONOMIC ASPECTS OF CNC UNITS IN THE MODERN ECONOMIC SOCIETY	41
Lielgaidiņa L., Geipele I. REAL ESTATE MARKET DEVELOPMENT TENDENCIES IN FINLAND	42

Lukjanska R. IMPORTANCE OF KNOWLEDGE AT INNOVATION PROCESS MANAGEMENT	43
Melnikova E.N. ENERGY EFFICIENCY AND STATE PROCUREMENT IN CONSTRUCTION INDUSTRY IN LATVIA NAD RUSSIAN FEDERATION	43
Motosova E.A. BUSINESS - ORIENTED REVIEW OF THE CURRENT SYSTEM OF ENVIRONMENTAL TAXES AND PAYMENTS IN RUSSIA	45
Nešpors V., Kamola L. CREATIVE ECONOMICS AGE DEMANDS IN HIGH SCHOLL EDUCATION.....	46
Nyiri J., Pődör A. GIS APPLICATION IN REAL ESTATE INVESTMENT	47
Ozoliņa-Ozola I. HUMAN RESOURCES MANAGEMENT EFFICIENCY EVALUATION PROBLEMS	47
Polovko S. ANALYSIS OF LATVIAN INCURANCE MARKET	48
Potravnji I. INTERNATIONAL AND ENVIROMENTALLY ECONOMICAL ASPECTS OF DEVELOPMENT OF TOURIST – RECREATION ORIENTED SPECIAL ECONOMIC ZONE IN KALININGRAD REGION.....	49
Reihmane D. THE STRATEGY OF THE EURO INTRODUCTION – ECONOMIC PROCESSES AND COMMUNICATION.....	50
Reiziņa V. LATVIAN ECONOMIC SITUATION IMPACT ON CHANGES IN POPULATION CONSUMPTION EXPENDITURES	51
Rozenbergs J., Gaile-Sarkane E. STRATEGIC DECISION MAKING AT SME: THEORY AND PRAXIS	52
Saliņš D. AUTOMATIC FIRE-EXTINGUISHING SYSTEM OPERATIONAL STATISTICS AND EQUIPMENT PROBLEMS IN LATVIA	53

Saliņš D. FIRE-EXTINGUISHING WITH WATER INITIATION CAVITATION	53
Skribans V. ESTIMATION OF THE ECONOMIC EFFECT OF LATVIA'S INCOMING IN EUROPEAN UNION	54
Solovjovs D., Burmeisters A. THE IMPORTANCE OF EFFECTIVE GOVERNANCE WITHIN ECONOMIC RECESSION AND LABOUR FORCE SHORTAGE ENVIRONMENT	55
Šatrevičs V., Zvanītājs J. DEVELOPMENT SCENARIOS OF PRODUCTION BRANCHES IN LATVIAN NATIONAL ECONOMY	56
Ščeuļovs D., Gaile-Sarkane E. MARKETING MIX IN ELECTRONIC MARKETING	57
Štaube T., Geipele I. SUSTAINABLE DEVELOPMENT MODEL FOR THE MODERN INDUSTRIAL PREMISES IN LATVIA	57
Štucere S. PROPORTIONAL REAL IESTATE TAX APPLICATION PROBLEMS IN LATVIA	58
Tambovceva T. BUILDINGS' LIFE CYCLE ENVIRONMENTAL IMPACTS AND COSTS ASSESSMENT.....	59
Titko J., Lāce N. DEVELOPMENT OF A STRUCTURAL MODEL OF THE CONCEPT OF BANK VALUE	59
Vanags J., Auziņš A., Grizāns J. CHANGES IN THE RESOURCE AVAILABLE FOR THE CONSTRUCTION INDUSTRY USE EFFICIENCY DURING THE DIFFERENT PHASES OF THE ECONOMIC DEVELOPMENT CYCLE.....	60
Vanags J., Geipele I., Kalniņa A. ECONOMICAL ASPECTS OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN CONSTRUCTION INDUSRY	61

Vitola A., Hermansons Z. EVALUATION OF LATVIAN CITIES' SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT	63
Vladimirova I., Tsygankova A. METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE ECONOMIC EVALUATION OF LAND BASED ON THE MARKET PRICE OF REAL ESTATE OBJECTS.....	64
Zimecs A., Ketners K. RISK MANAGEMENT AND DECISION SUBSTANTIATION METHODOLOGY FOR SMALL AND MEDIUM COMPANIES.....	65
Zubkovs V., Geipele I. PROBLEMS, POSSIBILITIES AND SOLUTIONS OF ENERGY EFFICIENCY IMPROVEMENT OF DVELLING HOUSES	65
Zubkovs V., Geipele I. ECONOMIC MODELING POTENTIAL OF HOUSING OPTIONS FOR IMPROVING ENERGY EFFICIENCY IN LATVIA.....	66
Zidulina T. THE REGULATORY RESPONSE TO FINANCIAL CONTAGION AND SYSTEMIC RISK	67

Andersone I., Gaile-Sarkane E. SOCIAL RESPONSIBLE MARKETING THEORY AND PRACTICE

Andersone I., Gaile-Sarkane E. SOCIĀLI ATBILDĪGS MĀRKETINGŠ: TEORIJA UN PRAKSE

Jēdziens sociāli atbildīgs mārketingš mūsdienās ir plaši sastopams un reizēm ir grūti izprast, vai tas ir tikai moderns paņēmiens, kā piesaistīt patērētāju uzmanību, vai patiesa, tirgus diktēta, nepieciešamība. Lai veiktu padziļinātus pētījumus, ir nepieciešams analizēt sociālās atbildības, mārketinga un ilgtspējīgas attīstības jēdzienu analīzi un noskaidrot to savstarpējās saiknes.

Ilgtspējīga attīstība ir viens no sociālās atbildības virzītājspēkiem, tajā pašā laikā uzņēmējdarbības sociālā atbildība nav viens un tas pats jēdziens, kas sociālais (vai sociāli atbildīgs) mārketingš. Sociālais mārketingš ir termins, kas tiek izmantots, lai aprakstītu dažādos veidus, kādos mārketingš var veicināt pozitīvu sociālo uzvedību un ietver ‘kritizējošo (critical) mārketingu’ un ‘zaļo vai ilgtspējīgu mārketingu’. Ilgtspējīgs mārketingš (organiskais (organic) mārketingš, vides mārketingš, zaļais mārketingš un ekoloģiskais mārketingš) realizē mārketingu, ievērojot atbildības principus..

Ir divas definīcijas – sociālais mārketingš un sociāli atbildīgs mārketingš, bet abas definīcijas ir vērstas uz sociālās vides pilnveidošanu, tomēr tas nav viens un tas pats. Autoru skatījumā sociāli atbildīgs mārketingš ir uzņēmuma ētiskā attieksme pret patērētāju un sabiedrību kopumā, bet sociālais mārketingš ietver sabiedrības atveseļošanas, izglītošanas un pilnveidošanas funkciju. Tomēr, runājot par sociālo mārketingu, tiek runāts arī par sociālo atbildību, kā rezultātā rodas neskaidrības par jēdzienu sociālais mārketingš, jo to izprot divējādi.

Balstoties uz iepriekš veiktajiem pētījumiem un analizējot dažādas realizētās sociāli atbildīga mārketinga kampaņas Latvijā, var iedalīt tās šādās grupās: patēriņa samazināšanai vai pret kādu sabiedrības kaitīgu ieradumu, palīdzība vai ziedošana, vides uzlabošanai, sakopšanai vai ekoloģisku jautājumu risināšanai, izglītojošas kampaņas, kas vērstas uz bērnu vai pieaugušo izglītošanu u.c.

Pētījums veicina jēdziena „sociāli atbildīgs mārketingš” definīcijas un vispārīgās mārketinga attīstības problēmu labāku izpratni ilgtspējīgas attīstības kontekstā. Tomēr, pētījuma tēma ir ļoti visaptveroša un šis pētījums sniedz tika vispārēju pārskatu par jautājumiem, kas apskatāmi turpmāk.

Ādmīdiņš D., Zvanītājs J. LATVIAN REAL ESTATE MARKET INFLUENCING FACTORS AND IT'S IMPACT EVALUATION

Ādmīdiņš D., Zvanītājs J. LATVIJAS NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA TIRGUS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI UN TO IETEKMES NOTEIKŠANA

Nekustamā īpašuma tirgus un procesi tajā ir atkarīgi no daudziem un dažādiem faktoriem. Šie faktori spēj ietekmēt nekustamā īpašuma tirgus objektu galveno raksturlielumu – cenu, kā arī citus svarīgus nekustamā īpašuma tirgus objektu raksturlielumus.

Iepriekšējos pētījumos ir apskatīta un konstatēta sakarība starp dažādu valsts tautsaimniecību raksturojošu faktoru, tādu kā bezdarba līmenis, inflācija, iekšzemes kopprodukts, mazumtirdzniecības apgrozījums un citu, ietekmi uz nekustamo īpašumu tirgu. Sprotams, ka šie nav vienīgie apstākļi, kas ietekmē nekustamā īpašuma tirgu un iespējams, ka arī visus nemaz nav iespējams noteikt. Tādēļ, turpinot pētījumus par nekustamā īpašuma tirgus ietekmējošajiem faktoriem, tiek noteikti un definēti šie faktori. Nekustamo īpašumu tirgus objektu cenu ietekmē nekustamā īpašuma tirgus pieprasījums. Pieprasījumu ietekmējošie faktori var būt gan bezdarba līmenis, inflācija un citi, gan arī faktori, kas tieši saistās ar valsts iedzīvotājiem un to kvantitatīvajiem rādītājiem. Latvijā atšķirībā no daudzām citām valstīm iedzīvotāju skaits samazinās gan negatīvas migrācijas, gan arī dzimstības un mirstības attiecības dēļ. Šis faktors atstāj tiešu ietekmi uz nekustamo īpašumu tirgus objektu pieprasījumu. Viens no svarīgākajiem faktoriem, kas ļauj novērtēt iedzīvotāju nodrošinājumu ar dzīvojamo platību, ir attiecības starp kopējo dzīvojamo fondu un iedzīvotāju skaitu valstī, iedzīvotāju skaita svārstības valstī ietekmē šo attiecību, līdz ar to var ietekmēt tirgū pieejamo dzīvojamo brīvo platību skaitu. Analizēšanai grūti pakļaujas, bet lielu ietekmi uz nekustamo īpašumu tirgu atstāj dažādu valsts likumu, regulu un lēmumu ieviešana un pat tikai šādu lēmumprojektu apspriešana. Ar dažādu valsts lēmumu un nodokļu politikas līdzdalību var tikt gan pozitīvi, gan negatīvi ietekmēta nekustamo īpašumu tirgus objektu cena. Kā piemēru var minēt nekustamā īpašuma nodokļa palielināšanu vai kredītiestāžu kreditēšanas politikas ierobežošanu. Pētījumu mērķis rast sakarību starp augstākminētajiem nekustamā īpašuma tirgus pieprasījuma faktoriem un nekustamā īpašuma tirgus cenām un novērtēt situācijas attīstību tuvākajā nākotnē pie dažādiem attīstības scenārijiem.

Baltija I. PERFORMANCE EVALUATION OF STATE ADMINISTRATION AND STRUCTURAL REFORMS IN LAVIA

Baltija I. VALSTS PĀRVALDES DARBA EFEKTIVITĀTES NOVĒRTĒJUMS UN STRUKTURĀLĀS REFORMAS LATVIJĀ

Līdz ar funkciju pārskatīšanu un strukturālo reformu īstenošanu valsts pārvaldē arvien aktuālāks kļūst jautājums par valsts pārvaldes darba efektivitāti. Daudzās pasaules valstīs jau vairākus gadu desmitus tiek īstenoti pasākumi, lai novērtētu publiskās pārvaldes rīcības efektivitāti. Lai novērtētu valsts pārvaldes iestāžu darbu un padarītu to pēc iespējas efektīvāku, tiek īstenota uz snieguma vadību balstītā teorija, kuras viens no pamatnosacījumiem ir nepieciešamība regulāri mērīt, novērtēt paveikto, lai saprastu, kā un vai tiek sasniegti vēlamie rezultāti. Par daļu no jaunās, daudz decentralizētākās valsts pārvaldes darbības modeļa sastāvdaļām daudzās Eiropas valstīs ir kļuvusi rezultātu novērtēšana. Valsts pārvaldes darba efektivitāti vislabāk raksturo organizatoriskā izvērtēšana, kuras galvenā ideja ir nodrošināt, lai ierobežotie valsts ieņēmumi tiek efektīvi vadīti. Veicot strukturālas reformas valsts pārvaldē, būtiski ir saprast, ka efektivitāte nav tikai izmaksu samazināšana. Efektivitāti var palielināt dažādos veidos, gan ieviešot jaunas, inovatīvas metodes valsts pārvaldē, gan uzlabojot šī sektora vadību un pārvaldību.

Šobrīd Latvijā, pamatojoties uz Eiropas Komisijas prasībām, regulāri tiek novērtētas tādas programmas, kuru īstenošanai tiek piesaistīts Eiropas Savienības finansējums, tomēr attiecībā uz valsts budžeta izdevumiem šāda prakse nepastāv. Jau kopš 2009.gada Latvijā tiek īstenota mehāniska valsts funkciju pārskatīšana, tomēr ir grūti novērtēt plānoto reformu ietekmi, ja nav skaidri definēti kritēriji, pēc kādiem reforma tiek veikta, kā arī netiek izvirzīti rādītāji, kurus ar plānotajām reformām vēlamies sasniegt.

Lai strukturālās izmaiņas būtu ilgtspējīgas, sākotnēji ir nepieciešams izvērtēt esošo valsts pārvaldes sniegumu, analizējot gan institūciju darbību raksturojošos radītājus, gan līdz šim īstenoto politiku ietekmi, un pēc tam pieņemt radikālus un būtiskus lēmumus attiecībā uz strukturālo reformu īstenošanu.

Beļviča M. ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY AND CRIMINAL LIABILITY FOR TAX LAW VIOLATION – PROBLEMS OF SEPARATION

Beļviča M. ADMINISTRATĪVĀ UN KRIMINĀLATBILDĪBA PAR NODOKĻU NORMATĪVA REGULĒJUMA NEIEVĒROŠANU: NOŠĶIRŠANAS PROBLEMĀTIKA

Tiesību zinātnē izplatīts viedoklis, ka nodokļu tiesības aprobežojas tikai ar tiem tiesību aktiem, kas tiešā veidā nosaka ar nodokli apliekamus objektus, subjektus, to tiesības un pienākumus; nodokļu tiesību spektrs ir daudz plašāks: tās ir gan civiltiesības, kas tiek pielietotas nodokļu maksātāju saimnieciskās darbības realizācijā, gan administratīvās tiesības, kas satur nodokļu administrācijas un nodokļu maksātāju tiesisko attiecību regulējumu, kā arī krimināltiesības, kas tiek piemērotas noziedzīgo nodarījumu apkarošanai nodokļu jomā.

Nodokļu tiesību piemērotāji, gan nodokļu administrācija, gan arī nodokļu maksātāji, bieži sastopas ar augstāk pieminētās nodokļu tiesību „daudznozaru” negatīvajām sekām, kas izpaužas tiesiskās skaidrības trūkumā vairāku tiesību institūtu procedūru piemērošanā. Šīs situācijas spilgtākais piemērs Latvijas kontekstā ir administratīvās un kriminālatbildības, par nodokļu normatīva regulējuma neievērošanu, nekonsekventā izpaušme tiesību piemērošanas praksē; kad nav skaidrs, par kādu nodokļu normatīva regulējuma pārkāpumu draud administratīva atbildība, bet par kādu jau kriminālatbildība. Tiek izvirzīta tēze, ka kriminālatbildības tiesiskā daba par izvairīšanos no nodokļu samaksas galvenā atšķirība no atbildības satura par tādu pašu administratīvo pārkāpumu ir nevis nodarījuma apmērā (kā tas ir saskaņā ar spēkā esošo normatīvo regulējumu), bet nodoma formā. Nodoma formas analīze jābalsta uz objektīviem kritērijiem, no kuriem viens ir „ekonomiskās aktivitātes” kritērijs, kura tiesiskais saturs tiek padziļināti analizēts. Analizējot cilvēktiesību lomu nodokļu strīdos, secināms, ka jomās, kur notiek visaktīvākā nodokļu maksātāja un nodokļu administrācijas pārstāvju mijiedarbība, piemēram, nodokļu maksātāja darbības tematiskā pārbaude vai audits, tādu krimināltiesisko principu, kā *nulle crimen sine legem, nulle poena sine lege* un *lex certa* principa ievērošana ir obligātā prasība administratīva soda uzlikšanas procedūrā.

Nodokļu maksātāja nevainīguma prezumpcijas realizācijas priekšnosacījums ir sodošās administratīvās sankcijas piemērošana, taču Latvijas tiesu praksē un tiesību piemērošanas praksē nodokļu maksātāja nevainīguma prezumpcija netiek realizēta.

Bistrova J., Lāce N. CREATED VALUE OF FUNDAMENTAL ANALYSIS DURING PRE AND POST CRISIS PERIOD ON THE BALTIC EQUITY MARKET

Bistrova J., Lāce N. FUNDAMENTĀLĀS ANALĪZES RADĪTĀ VĒRTĪBA PIRMS UN PĒCKRĪZES PERIODĀ BALTIJAS AKCIJU TIRGŪ

Fundamental analysis becomes a starting point for the majority of long-term investors when entering a stock market. The analysis of business essence, corporate governance, and financial health of an enterprise is a key to sustainable market outperformance. However, as it was found out earlier by the authors of the present research, fundamental analysis cannot be always applied to the winning stock selection, if one considers Baltic equity market in the period from 2000 to 2008. The authors decided to apply the methodology of the previous research (to test ROE, Equity ratio, Valuation ratios, liquidity) to the period, when financial crisis occurred, as well as to the recovery period after the crisis.

The aim of the research was to find out whether selecting better companies according to the fundamental analysis for stock portfolio increases performance alpha. The study is done on the basis of the fundamental and trading data of the companies that were components of the main Baltic equity market benchmark – OMX BBGI, making 36 companies a corpus of the research. The period examined in the course of the study was January 2000 – June 2010. The data used in the research was originated from corporate annual reports and from OMX homepage. Method use in the course of the research is mainly statistical analysis: correlation analysis, quartile analysis and indexation.

The findings of an empirical study proved the results of the previous study that during the total market sell-off investors basically did not consider fundamental strengths of the enterprises. However, the situation changed in the recovery stage (FY 2009-2010): companies with better financial figures outperformed overall market and those companies, which had worse than average financials. It should be noted, that investors favour more companies with stronger balance sheet, which can be explained by the stability these companies are able to offer during tough economic environment.

One of the main conclusions the authors drew, is that in the post crisis period fundamental analysis created value for investors, who invested in the Baltic equity market. It would be good to continue research for longer time period, when data are available, to watch stock behaviour also after crisis ends in real economy in order to make robust conclusions.

Blumberga S. EFFICIENCY OF ACQUIREMENT OF EUROPEAN UNION FUNDS IN LATVIA

Blumberga S. EIROPAS SAVIENĪBAS FONDU APGUVES EFEKTIVITĀTE LATVIJĀ

Efektīva Eiropas Savienības fondu apguve ir svarīga pozitīvas ES fondu ietekmes nodrošināšanai un attīstības mērķu sasniegšanai.

Analizējot 2004. – 2006.gada plānošanas perioda rādītājus uz 2009.gada 31.martu, t.i., periodu, kad ir noslēgusies maksājumu veikšana finansējuma saņēmējiem, jākonstatē, ka izmaksātais finansējums pārsniedz kopējo finansējuma apjomu par 5,36%. Eiropas Komisijā deklarēti 394,2 miljoni latu jeb 89,7% no piešķiruma, no Eiropas Komisijas saņemti 79% no piešķiruma, kas kopā ar veiktajiem avansa maksājumiem ir 95% no ES piešķiruma. Tas ir maksimāli pieejamais apjoms līdz programmas slēgšanai, jo 5% aptver noslēguma maksājumu. Arī Kohēzijas fonda apguves rādītāji ir samērā augsti.

Minētais liecina par to, ka ES fondu izmantošanas un apgūšanas intensitāte Latvijā ir ievērojama un gandrīz viss pieejamais finansējums tiek apgūts, t.i., tiek uzrādīta augsta kvantitatīvās apguves efektivitāte. Tomēr rodas jautājums, vai šis finansējums tiek piešķirts atbilstošiem mērķiem un atbilstošiem projektiem, kas nevarētu tikt īstenoti bez ES fondu

palīdzības un atbilstošām jomām, kas vislielākā mērā veicinātu Latvijas tautsaimniecības attīstību, t.i., jautājums, vai šī apguve ir bijusi arī kvalitatīvi augstā līmenī.

Analizējot apguves efektivitāti, to var mērīt, izmantojot makroekonomiskās ietekmes rādītājus. Kopumā jāsecina, ka Eiropas Savienības fondu projektu ietekme līdz 2007.gadam bijusi pozitīva, bet nav pietiekami efektīvi ietekmējusi ekonomisko izaugsmi un nodrošinājuši tās ilgtspējīgumu, īpaši tādās pamatnozārēs kā rūpniecība un sabiedriskie pakalpojumi. Tāpēc ir nepieciešamas izmaiņas gan ES fondu plānošanas, gan sadales procesā, kas veicinātu ilgtermiņa tautsaimniecības attīstību un palīdzētu valstij atbilstoši ekonomiskajai situācijai.

Ir piedāvāti priekšlikumi efektīvākai ES fondu apguvei. Jaunajā plānošanas periodā nepieciešams pavērsiens projektu ieviešanas attīstībā un ir jāpievēršas zināšanu ekonomikai ar lielāku augsti kvalificēta darbaspēka piesaisti. Atbalsta programmas jāsabalansē ar attīstības vajadzībām un ekonomisko situāciju valstī, nevis vienkārši jāpiešķir finansējums jomās, kurās to visātrāk iztērēs. Tāpat nepieciešams ieviest avansu sistēmu uzņēmējdarbības projektiem, vienkāršot ieviešanas procedūras un projektu pieteikuma veidlapas. Tāpat nepieciešami uzlabojumi konkrētu atbalsta programmu saturā.

Bogužs J., Ādamsons L. THE POTENTIAL OF VOLUNTEER WORK AVAILABLE FOR NONGOVERNMENTAL ASSOCIATIONS AND FOUNDATIONS IN LATVIA

Bogužs J., Ādamsons L. LATVIJAS BIEDRĪBU UN NODIBINĀJUMU IESPĒJAMĀS BRĪVPRĀTĪGĀ DARBA POTENCIĀLS

Brīvprātīgo darbība ir veids, kā iedzīvotāji bez atlīdzības var iesaistīties dažādu sabiedrības mērķu sasniegšanai. Līdz ar to tas ir nozīmīgs resurss, kas pieejams gan Latvijas, gan pasaules valsts un nevalstiskajām organizācijām, un veids kā, iedzīvotāji var uzlabot savu un sabiedrības dzīves kvalitāti. Kamēr Latvijā brīvprātīgā darba tradīcijas vēl attīstās, citās Eiropas valstīs brīvprātīgo kustībā iesaistās vidēji līdz pat 30% iedzīvotāji. Pasaulē brīvprātīgo darbu izmanto gan skolu sociālās vides veidošanā, gan katastrofu seku novēršanā, gan „trešo pasaules valstu” izglītības un medicīnas sistēmu veidošanā, gan vides sakopšanas un aizsardzības pasākumos u.c.

Ierobežoto resursu apstākļos liela nozīme ir prasmīgai valsts budžeta līdzekļu izmantošanai, kas var gan paātrināt ekonomisko izaugsmi, gan mīkstināt kādus negatīvus procesus tautsaimniecībā. Pašreizējos valsts ekonomiskajos apstākļos rodas priekšnoteikumi atsevišķu valsts funkciju aktīvākai nodošanai nevalstiskajam sektoram. Līdz ar to arī biedrībām un nodibinājumiem ir jāaktivizē resursi, t.sk. brīvprātīgā darba resursi. Lai noteiktu Latvijas biedrībām un nodibinājumiem pieejamā brīvprātīgo darbības potenciālu, pētījumā tika aprēķināts kopējais brīvprātīgā darba potenciāls brīvprātīgā darba stundās, cilvēkresursu vienībās un naudas izteiksmē, kā arī tika noteikta brīvprātīgā darba potenciāls nozīmīgākajās Latvijas biedrību un nodibinājumu darbības sfērās. Jāatzīmē, ka vidēji Latvijas iedzīvotājs ir gatavs brīvprātīgo darbu veikt vidēji 4 stundas nedēļā. Visaktīvāk brīvprātīgo darba kustībā ir gatavi iesaistīties cilvēki ar ļoti zemiem ienākumiem (zem 100 LVL mēnesī) un augstiem ienākumiem (vairāk nekā 800 LVL mēnesī). Kopējais Latvijas brīvprātīgo darbības potenciāls ir 239,64 miljoni brīvprātīgā darba stundas gadā, kas novērtējams 200 – 230 miljoni LVL vērtībā. Tas ir pielīdzināms vairāk nekā 100 tūkstošiem pilnas slodzes brīvprātīgo darba veicējiem un iekļauj gan cilvēkus ar pamata un vidējo izglītību, gan cilvēkus ar augstāko izglītību.

Latvijas brīvprātīgo darbības potenciāla noteikšana var palīdzēt valsts funkciju nodošanas nevalstiskajam sektoram efektīvākai plānošanai, kā arī var veicināt valstiskā un nevalstiskā sektora ieinteresētību brīvprātīgā darba resursa izmantošanā un aktīvākā „Brīvprātīgo darbības likuma” izstrādē.

Bolēvics V., Volkova T. APPROPRIATE PORT MANAGEMENT AND ITS' PROVISION IN LATVIA

Bolēvics V., Volkova T. LIETDERĪGA OSTU PĀRVALDĪBA UN TĀS NODROŠINĀŠANA LATVIJĀ

Pētījuma mērķis ir izpētīt ostu pārvaldības modeļus pasaulē un veikt salīdzinošu analīzi ar Latvijā pastāvošo sistēmu, noteikt galvenās problēmas, veikt ekonomisko tautsaimnieciskā lietderīguma aprēķinu analīzi un piedāvāt iespējamus risinājumus.

Ostas ir bijis noteicošais segments Latvijas kopējās ekonomikas attīstībā, kā zināms, Rīgas, Ventspils u.c. pilsētas tika izveidotas uz ostu pamatiem gan burtiskā, gan ekonomiskā ziņā; jo, pateicoties tirdzniecībai un preču maiņas plūsmai, vēsturiski šādās teritorijās tika izveidotas pilsētas. Saprota, ka ostu industrija ietver ne tikai tiešo, bet arī netiešo un katalītisko ekonomisko faktoru apvienojumu, jo ir būtiski saprast, ka ostas „ģenerē” ap sevi ļoti plašu industrijas tiešo un saistīto pakalpojumu klāstu, un tādēļ pētījuma tautsaimnieciskais nozīmīgums ir nenoliedzams, jo ir akūta nepieciešamība veicināt diskusiju sabiedrībā par publikācijā atspoguļotajām problēmām, kā arī jāizstrādā sistēma, kā iegūtās atziņas īstenot dzīvē, lai Latvijas ostas būtu konkurētspējīgas tirgus ekonomikas apstākļos.

Pētījuma izstrādes gaitā tiek pielietotas gan vadības zinātņu teoriju iestrādes, gan arī ekonomikas kā apakšzinātnes likumi. Tāpēc svarīgs ir aspekts, lai ekonomikas zinātnes klātesamība nepārklātu vadībzinātņu mācību, bet gan papildinātu to, jo jebkādi aprēķini, kuri tiek veikti promocijas darba ietvaros, ir orientēti uz to, lai pamatotu vadībzinātnes konstatētos atzinumus vai izvirzīto hipotēžu pierādīšanai.

Kvalitatīva un jo īpaši doktora līmeņa darba izstrādei, mūsu pieeja ir ideoloģiski centrēta uz unikāla un līdz šim Latvijas Republikā nebijuša pētījuma izstrādi, kas varētu kļūt par zināmu atpazīstamības simbolu iesaistītajām institūcijām un eventuāli spētu ne tikai veicināt diskusiju politiskajā telpā, bet arī veicinātu likumdošanas labojumus, lai Latvijas Republikas ostu pārvaldība sasniegtu pasaulē atzītu ekonomiski un tautsaimnieciski izdevīgu pārvaldības modeli.

Burmeisters A., Solovjovs D. SUPPLY CHAIN MANAGEMENT AND MARKETING RELATIONSHIP

Burmeisters A., Solovjovs D. ATTIECĪBAS STARP PIEGĀDES ĶĒDES PĀRVALDĪBU UN MĀRKETINGU

Vecā mārketinga veiksme “mantra” – īstā prece īstajā vietā īstajā laikā pasaka priekšā, kāpēc SCM (piegādes ķēdes pārvaldība) aizvien vairāk ietekmē jomas, kas sākotnēji bija mārketinga un mārketinga ķēdes pārvaldības pārziņā. Vienlaikus tomēr tā parāda abu šo jomu sinerģiju.

Runājot par SCM, daudzkārt debatēs izskanējis viedoklis, ka piegādes ķēdes spēja ir vai nu “liesa”, vai arī “manevrētspējīga”. Liesās piegādes ķēdes, no vienas puses, fokusējas uz principu “darīt vairāk ar mazāk līdzekļiem”, samazinot zaudējumus jeb izšķērdību ar krājumu samazināšanu, taupīgas ražošanu un “tieši laikā” pieejas starpniecību. Var teikt, ka liesā pieeja ir piemērota tirgiem, kuru raksturīga iezīme ir viegli prognozējams pieprasījums, lieli apjomi un zemas prasības attiecībā uz preču daudzveidību. Manevrētspējīgās piegādes ķēdes savukārt ir domātas tam, lai nodrošinātu elastību, uzsverot piegādes ķēdes spēju ātri reaģēt uz pieprasījuma izmaiņām gan apjoma, gan preču dažādības ziņā. Tirgus apstākļiem, kuros darbojas tie uzņēmumi, kuriem raksturīga manevrētspējīgā piegādes ķēdes pārvaldība, raksturīgi tas, ka tie ir nepastāvīga pieprasījuma un augstas preču dažādības tirgi. Tendences, kas daudzās nozarēs ir vērstas uz tirgus piesātinājumu ar precēm, priekšplānā izvirza gan liesās, gan manevrētspējīgās SCM. Tirgos, kuros pircēji nesaskata lielas atšķirības starp precēm un kuros lojalitāte kādam noteiktam zīmolam samazinās, par veiksmes galveno nosacījumu kļūst preces pieejamības savlaicīgums. Tomēr SCM vilinošie solījumi, kuru mērķis ir “samazināt kopējo resursu apjomu, kas nepieciešams, lai sniegtu vajadzīgo klientu apkalpošanas līmeni”, nedrīkst radīt izkropļotu priekšstatu par SCM ierobežojumiem: SCM fokusējas uz to, lai efektīvi saskaņotu piedāvājumu ar pieprasījumu, taču neatrisina klientu āķīgos uzdevumus, t.i., nepalīdz kompānijai atrisināt mīklu, ko klients uzskata par vērtīgu, un kā to, ko par vērtību uzskata klients, padarīt par klienta acīs vērtīgu piedāvājumu. Citiem vārdiem, piegādes ķēdes efektivitāte pati par sevi vien vēl nepaaugstina vērtības mēru un klienta apmierinātību.

Burmeisters A., Solovjovs D. SUPPLY CHAIN MANAGEMENT AND OUTSOURCING RELATIONSHIP

Burmeisters A., Solovjovs D. ATTIECĪBAS STARP PIEGĀDES ĶĒDES PĀRVALDĪBU UN ĀRPAKALPOJUMIEM

Kopš 1960. gadiem iestādes ir sākušas pilnveidot dažādas tirgus stratēģijas, jo īpaši tādas, kas vērstas uz klientu lojalitātes radīšanu un saglabāšanu. Palielinoties konkurentu skaitam gan iekšējā, gan starptautiskā tirgū, vadītāji sāka izjust milzīgu spiedienu. Bija jāpieņem radoši lēmumi, lai panāktu to, ka klientu uzticība un gaume kļūtu par vitāli svarīgu uzņēmējdarbības sastāvdaļu. Viens no veidiem, kā to panākt, ir pakalpojumu un preču uzlabošana.

Gan ārpalpojumi, gan piegādes ķēdes pārvaldība (SCM) tiek uzskatītas par alternatīvām stratēģijām, ar kuru palīdzību var sasniegt labākas konkurētspējas priekšrocības, nevis tikai labāku uzņēmuma veikspēju. Ārpalpojumu līgumi, kas nostiprināti ar pakalpojumu līmeņa nolīgumiem (SLA), ir instruments, ar kuru pakalpojuma sniedzējs labā kvalitātē apmierina uzņēmuma vajadzības attiecībā uz kādām ārpalpojuma funkcijām. Tas ļauj uzņēmumam izmantot cita uzņēmuma speciālistu pakalpojumus savās interesēs. Arī SCM ir stratēģija, kas tiek izmantota uzņēmuma vajadzību apmierināšanai. Salīdzinājumā ar ārpalpojumu tās ietekme var būt lielāka, tādējādi šī stratēģija nozīmē arī lielāku gan uzņēmuma iekšējo struktūrvienību, gan arī uzņēmuma ārējo sadarbības partneru tiešu iesaistīšanos un centienus. Šā iemesla dēļ, pirms stratēģijas ieviešanas ir jāveic sarežģītāki un kompleksāki pasākumi.

Saskaņā ar definīciju piegādes ķēde ir dažādu uzņēmumu tīkls, kas sasaistīti vienotā ķēdē ar turpejošām un atgriezeniskām saitēm un veic dažādu veidu darbības un procesus. Vienlaikus daudzu pētnieku izstrādātās SCM definīcijas var apkopot šādā veidā: “SCM uzdevums ir nodrošināt uzņēmuma struktūrvienību integrāciju visā piegādes ķēdē (SC) un koordinēt materiālu, informācijas un finanšu plūsmas, lai varētu izpildīt (maksimāli) klientu prasības ar

tādu mērķi, lai uzlabotu visas piegādes ķēdes konkurētspēju kopumā. Tādējādi rezultātā gala patērētājam tiek radīta vērtība vai nu preces, vai pakalpojuma formā.

Pastāv liels skaits definīciju attiecībā uz to, kas ir ārpalpojums, gan saistībā ar preču un pakalpojumu sniegšanu ārējam pakalpojumu sniedzējam, gan saistībā ar preču un pakalpojumu iepirkšanu no ārējiem organizācijas avotiem. Lai raksturotu galvenās ārpalpojuma iezīmes, parasti darījums sastāv no divām daļām: atbildības nodošana trešajai pusei par kādas zināmas uzņēmuma daļas darbību un pārvaldību, un pakalpojuma sniegšana uzņēmumam, kas parasti tiek nodrošināta vairāku gadu garumā.

Černoštana M. PERSONAL INCOME TAX IMPLEMENTATION PROBLEMS IN FINANCIAL INSTRUMENT TRANSACTIONS

Černoštana M. IEDZĪVOTĀJU IENĀKUMA NODOKĻA PIEMĒROŠANAS PROBLĒMAS DARĪJUMOS AR FINANŠU INSTRUMENTIEM

Pēdējo gadu laikā ieguldītāji - fiziskās personas - arvien aktīvāk veic darījumus pasaules finanšu tirgos un tiem tiek piedāvāts arvien plašāks finanšu pakalpojumu klāsts un arvien sarežģītāki finanšu instrumentu veidi. Minētā tendence, kad ieguldītāji - fiziskās personas - aktīvi iesaistās finanšu instrumentu darījumos vai nodod savus brīvos līdzekļus pārvaldīšanā finanšu starpniekiem, ir novērojama arī Latvijā. Šādu ieguldījumu rezultātā fiziskās personas gūst ienākumu, kas likumā noteiktajos gadījumos appliekas ar iedzīvotāju ienākuma nodokli. Tomēr šis vienkāršais princips nedarbojas, ja nodokļa piemērošanas tiesiskais regulējums nav pietiekami attīstīts un neņem vērā finanšu tirgus darījumu sarežģīto struktūru, darījumu ekonomisko būtību, finanšu tirgus funkcionēšanas principus, kā arī finanšu tirgus un finanšu tirgus produktu ātru attīstību. Neattīstītā tiesiskā regulējuma rezultāts ir nenoteiktība ienākuma nodokļa normu piemērošanas jautājumos, kas skar ieguldītāju, finanšu starpnieku un finanšu instrumentu emitentu intereses.

Visā pasaulē finanšu instrumentus atzīst par problemātisku sfēru nodokļu piemērošanai. Pētījuma mērķis ir parādīt atsevišķas iedzīvotāju ienākuma nodokļa piemērošanas problēmas, ja ienākums ir gūts no finanšu instrumentu darījumiem. Pētījumā vairāki finanšu instrumentu veidi ir analizēti iedzīvotāju ienākuma nodokļa piemērošanas kontekstā un ir norādīts uz iedzīvotāju ienākuma nodokļa tiesiskā regulējuma nepilnībām Latvijā. Ir aplūkotas obligācijas, tajā skaitā diskontētās obligācijas, un daži atvasināto finanšu instrumentu veidi.

Analizējot Latvijas tiesību normas nodokļu jomā, jāsecina, ka iedzīvotāju ienākuma nodokļa tiesiskais regulējums ir piemērots vienkāršu finanšu instrumentu un vienkāršu darījumu veidu aplikšanai ar iedzīvotāju ienākuma nodokli, tomēr noteikumi sarežģīto finanšu instrumentu, tajā skaitā atvasināto finanšu instrumentu, aplikšanai ar iedzīvotāju ienākuma nodokli faktiski neeksistē. Esošais tiesiskais regulējums sarežģītiem finanšu darījumu veidiem nav piemērots. Speciālā tiesiskā regulējuma trūkums padara neskaidru tiesību normu piemērošanu gan ienākuma nodokļa maksātājiem un personām, kurām ir pienākums ieturēt nodokli (ienākuma izmaksātājiem un finanšu starpniekiem), gan arī pašai nodokļu administrācijai.

Deniņa A. STATE SIGNIFICANCE IN ELECTRICITY PRODUCTION FROM RENEWABLE ENERGY RESOURCES DEVELOPMENT ENCOURAGEMENT

Deniņa A. VALSTS NOZĪME NO ATJAUNOJAMAJIEM ENERĢORESURSIEM RAŽOTAS ELEKTROENERĢIJAS ATTĪSTĪBAS VEICINĀŠANĀ

No atjaunojamiem energoresursiem ražotas elektroenerģijas attīstības sekmēšana ir būtiska tautsaimniecības izaugsmei, jo tā rada ne tikai ekonomiskus, bet arī sociālus, tehnoloģiskus un ar vidi saistītus ieguvumus. Šādas elektroenerģijas ražošanas attīstības veicināšanai un attiecīgu atbalsta pasākumu izstrādes nepieciešamības identificēšanai ir jābūt valsts ekonomikas/enerģētikas/attīstības politikas mērķiem. Tad saskaņā ar politikas nostādņem valstij ar likumdošanas normām ir jārada atbilstošs atbalsta ietvars, ietverot finansiāla atbalsta instrumentus, lai sekmētu šādas nozares uzņēmējdarbības attīstību. Tam galvenokārt par iemeslu ir kapitālietilpīgās investīcijas atjaunojamos energoresursus izmantojošajās tehnoloģijās. Turklāt investīcijas šāda veida projektos vēl nav konkurētspējīgas ar fosilos energoresursus izmantojošajām tehnoloģijām. Atbalsta instrumenta radīšanā ir būtiski domāt par tā ekonomisko efektivitāti; veikt nacionālo īpatnību izvērtēšanu un izvēlēties atbalstīt tās tehnoloģijas, kuras izmanto lokāli pieejamus atjaunojamos energoresursus. Vienlīdz būtiska atbalsta ietvara izstrādē ir arī starptautiskā pieredze un tās pārnese. Praksē eksistē dažādi atbalsta mehānismi, un nereti valsts izvēlas to kombināciju par savu nacionālo atbalsta ietvaru. Tomēr Eiropas Savienībā vispopulārākie pamata atbalsta instrumenti ir *feed-in* tarifu un kvotu jeb zaļo sertifikātu sistēmas, lai gan katram no minētajiem ir savas priekšrocības un trūkumi. Tas, cik lielā mērā atbalsta ietvars būs spējīgs sekmēt uzņēmējdarbību tādas elektroenerģijas ražošanā, kur izmantoti atjaunojamie energoresursi, un cik efektīvi tas to veiks, nosaka izveidotais atbalsta instruments. Atbalsta instrumentam ir jārada tādi ekonomiskie apstākļi, kas, no vienas puses, nodrošina pietiekami stimulējošu investīciju atmaksu atjaunojamo energoresursu izmantojošu elektrostaciju būvniecības projekta īstenotājam, bet, no otras puses, jānodrošina, lai elektroenerģijas patērētājs nesamērīgi nepārmaksātu par zaļo elektroenerģiju. Lai sasniegtu minētos mērķus, atbalsta ietvars ir regulāri jāpārskata un jāvērtē tā ekonomiskā efektivitāte.

Didenko V., Magidenko A. NATURAL GAS TARIFF FORMATION MAIN PRINCIPLES IN LATVIA AND IT'S IMPACT FACTORS

Didenko V., Magidenko A. DABASGĀZES TARIFU VEIDOŠANAS PAMATPRINCIPI LATVIJĀ UN TO IETEKMĒJOŠIE FAKTORI

Dabaszgāzes piegādi Latvijas Republikas teritorijā nodrošina AS "Latvijas Gāze". Šobrīd tā ir vienīgā kompānija, kam Latvijā ir ekskluzīvas tiesības uz tādiem darbības veidiem kā dabaszgāzes transportēšana, uzglabāšana, sadale un realizācija lietotājiem. Visu šo darbības virzienu kopums veido sarežģītu dabaszgāzes apgādes sistēmu, sākot no tranzīta pārvades gāzesvadiem, pa kuriem dabaszgāzi transportē no gāzes ražotāja (piegādātāja) pāri valsts robežai uz dabaszgāzes krātuvi, pēc tam, izmantojot reģionālo pārvades sistēmu un sadales tīklus, gāze nonāk līdz gala lietotājiem. Dabaszgāze, nonākot šo garo ceļu no gāzes ražotāja līdz lietotājiem, palielina savu vērtību. Dabaszgāzes pievienoto vērtību nosaka sniegto pakalpojumu tarifi.

Latvijā dabasgāzes tirdzniecības gala tarifus veido mainīgā un fiksētā komponentes. Mainīgā komponente ir piegādātāja gāzes iepirkuma cena. Saskaņā ar dabasgāzes piegādes līguma nosacījumiem Latvijas Republikai gāzes iepirkuma cenu nosaka ik mēnesi, un tā ir piesaistīta mazuta un gazoila cenu kotācijām pasaules preču biržās. Valūtas kursa EUR/USD svārstības arī būtiski ietekmē dabasgāzes iepirkuma izmaksas. Iepirkuma cena gāzei tiek aprēķināta ASV dolāros, bet maksājumi ar piegādātāju par piegādāto gāzi tiek veikti eiro valūtā.

Fiksētā komponentē dabasgāzes tirdzniecības gala tarifā ir AS "Latvijas Gāze" sniegto pakalpojumu vērtība. Pakalpojumu cenas regulē valsts iestāde - Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (SPRK). AS "Latvijas Gāze" pārvades, uzglabāšanas, transportēšanas un tirdzniecības regulējamo pakalpojumu tarifu veidošanā pamatojas uz kapitālieguldījumu atmaksāšanas principa, tā ir ieguldītā kapitāla atdeves līmeņa aprēķināšanas metode (*RAB – regulatory asset base* - regulējamo aktīvu bāze). Šī metode tika plaši izmantota uzņēmumos, kas nodarbojas ar sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu. Šī metode nodrošina uzņēmuma akcionāriem garantēto peļņu uz ieguldīto kapitālu.

Saskaņā ar SPRK regulējamo pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodiskajiem nosacījumiem, pakalpojumu tarifi tarifu pārskata ciklā, tas ir, laika periodā, kuram tiek noteikti tarifi, nemainās. Tarifu pārskata cikla ilgums ir trīs gadi. Pakalpojumu tarifu nemainīgums ļauj lietotājiem plānot savus izdevumus. Diemžēl fiksētās komponentes īpatsvars tirdzniecības gala tarifā ir 15-20%, un gāzes iepirkuma izmaksas ir 80-85%. Šī proporcija ievērojami samazina iespēju lietotājiem plānot izdevumus.

Neskatoties uz ekspluatācijas izmaksu un kapitāla atdeves līmeņa saskaņošanu ar SPRK, dabasgāzes uzņēmumam ir iespējama ienākumu samazināšana un zaudējumu veidošanās regulējamo pakalpojumu tarifu darbības periodā. Tas ir saistīts ar lietotāju gāzes patēriņa apjoma un cilvēku pirktspējas līmeņa samazināšanos valstī, ko izraisa ekonomiskā krīze. 2008.gadā tarifu projekta izstrādāšanas laikā ekonomiskās efektivitātes aprēķini gāzes uzņēmumam tika balstīti uz labvēlīgām prognozēm pirmskrīzes periodā. Tagad AS "Latvijas Gāze" atļauto kapitāla atdeves līmeņa nodrošināšanai ir spiesta optimizēt savas ekspluatācijas izmaksas.

Nemot vērā faktoros, kas ietekmē tarifu veidošanu: gāzes iepirkuma cenas piesaistīšana naftas produktu cenu kotācijām, EUR/USD valūtas kursa svārstības, gāzes patēriņa apjoma un cilvēku pirktspējas samazināšanās valstī, AS "Latvijas Gāze" ir ļoti grūti veikt dabasgāzes gala tarifu prognozi un saimnieciskās darbības plānošanu. Šī nenoteiktība arī ietekmē dabasgāzes lietotājus.

Dobele I. COLLECTIVE COMPETENCE AND ENTERPRISE ECONOMIC GROWTH

Dobele I. KOLEKTĪVA KOMPETENCE UN UZŅĒMUMU EKONOMISKĀ IZAUGSME

Ekonomisti prognozē, ka Eiropas Savienības un pasaules ekonomiku 21.gadsimtā skars būtiskas izmaiņas: konkurences pastiprināšanās pasaules tirgos un strauja dažādo zinātņu sasniegumu ieviešana ražošanā.

Lai izdzīvotu, katram uzņēmumam jārada sev konkurences priekšrocības, piemēram:

1) pārejot no vertikālās pārvaldes struktūras uz horizontālo: uz komandu darbu, kas nozīmē sadarbību, atbildību (ne tikai individuālas pūles) kolektīvā darbības rezultāta palielināšanai - uzņēmuma ekonomiskajai izaugsmei;

2) kolektīvi uzkrājot un daloties zināšanās, veidojot informācijas bankas u.c.;

3) darbiniekiem - kļūstot no „paklausīga darba ņēmēja” par partneri, par „ideju ģeneratoru” vai „ideju analītiķi,” vai klientu izteikto ierosinājumu „dzirdīgajām ausīm” u.c.

Termins „kompetence” katrā valstī tiek traktēts atšķirīgi: kā zināšanas, prasmes, iemaņas, kas palīdz darbā vai kā zemākais nepieciešamais līmenis (repertuārs) konkrēta darba veikšanai. Savukārt kolektīvā kompetence izriet no kolektīva darbinieku zināšanu, prasmju, iemaņu sinerģijas, kurai ir tikai viens kritērijs - uzņēmumu spēja izdzīvot.

Veicot pētījumu 2010. gada vasarā 151 Latvijas uzņēmumā par darbinieku kompetenci sasaistē ar uzņēmumu ekonomiskajiem rādītājiem, konstatēts, ka Latvijā galvenais „veiksmes” faktors ir uzņēmumu spēja adaptēties jaunajos ekonomiskajos apstākļos: uzņēmumā veikto iekšējo reformu un jaunievedumu skaits. Kolektīvās zināšanas, pieredze un prakse visos uzņēmumos tika pārvērtēta. Kopējais darbinieku kompetences vērtējums (vērtību skalā no 1 līdz 5) - 3,9, tai skaitā darbinieku zināšanām tika dots vērtējums 4,25 (5- „izcili,” 4- „ļoti labi,” 3- „vidēji”), profesionālajām prasmēm un iemaņām – 3,7. Pētījumā iekļautajos uzņēmumos ekonomiskie izaugsmes rādītāji uzrādīja strauju lejupslīdošu tendenci. Lielā mērā šo uzņēmumu ekonomisko lejupslīdi ietekmē pasaules ekonomiskā krīze, bet 54 % uzņēmumu nav arī skaidri mērķu un stratēģijas. Latvijā kolektīvā kompetence, kolektīvā atbildība ir svešs jēdziens. Varbūt tā ir iespēja, tas ir neizmantots resurss uzņēmumiem izdzīvot un attīstīties 21.gadsimtā?

Dubro N., Magidenko A., Didenko K. THEORETICAL FUNDAMENTALS OF HAZARDOUS WASTE INNOVATIVE MANAGEMENT

Dubro N., Magidenko A., Didenko K. BĪSTAMO ATKRITUMU INOVATĪVĀS VADĪŠANAS TEORĒTISKIE PAMATI

Bīstamo atkritumu vadīšanas problēma ir ļoti būtiska un plaša pasaules ekonomikas un ekoloģijas aspektā. ES gadā rada vairāk nekā 1,3 miljardus tonnu atkritumu gadā, ap 40 miljoni tonnu no tiem ir bīstami. Saskaņā ar Eiropas Vides aģentūras datiem, šis pieaugums līdzīgs ekonomiskās izaugsmes rādītājiem. ES valstīs bīstamo atkritumu ģenerētais īpatsvars sastāda vidēji 3% no kopējā atkritumu apjoma. Eiropas Ekonomiskās sadarbības organizācija prognozē: ja nekas netiks darīts, līdz 2020. gadam Eiropa radīs par 45 % vairāk atkritumu nekā 1995. gadā.

Bīstamo atkritumu ekoloģiski-sociāli-ekonomiski efektīvas vadīšanas uzdevumu izpilde un mērķu sasniegšana nav iespējama bez teorētiskās apzināšanās un pamatošanas. Pašlaik bīstamo atkritumu vadīšanas procesiem pietrūkst zinātniskā pamatojuma. Latvijas teritorijā neeksistē zinātniski pamatota metodoloģija bīstamo atkritumu ekonomiskajai vadīšanai, pietrūkst vienotā risku un sociāli-ekonomisko seku ekonomiskās novērtēšanas sistemātiskas pieejas, pietrūkst filozofiski-ekonomiskās izpratnes par bīstamo atkritumu problēmas vadīšanas nozīmi un to izraisītajām sekām. Vairāki bīstamo atkritumu apsaimniekošanas aspekta pieņēmumi ir diskutabli. Bīstamo atkritumu vadīšanas teorētisko pamatu trūkums ir viens no būtiskākajiem to statistiskās uzskaites nepilnības faktoriem.

Inovātīvās bīstamo atkritumu ekonomiskās vadīšanas, kura balstās uz ekoloģizācijas principu, teorija ir disciplīna, kas apkopo bīstamo atkritumu vadīšanas idejas, principus un secinājumus, attēlo objektīvos sakarus starp bīstamo atkritumu vadīšanas procesiem, filozofiskajiem pamatojumiem, vairākās eksistējošajās bīstamo atkritumu vadīšanas mācībās. Bīstamo atkritumu vadīšanas teorijas pamatuzdevums – bīstamo atkritumu ģenerēšanas, tehniski tiesiskās un sociālās vadīšanas ekonomisko procesu ekonomiskā izskaidrošana un modelēšana.

Galvenais bīstamo atkritumu vadīšanas sistēmas mērķis ir bīstamo atkritumu kaitīgās ietekmes minimizēšana. Bīstamo atkritumu inovatīvās vadīšanas teorijas uzmanības centrā ir bīstamās vielas saturošās produkcijas un bīstamo atkritumu apsaimniekošanas alternatīvu ekonomiski pamatotā kombinācija, kā arī dažādu finansēšanas formu novērtēšana, diversifikācija un finanšu aspekti, kas saistīti ar bīstamo atkritumu vadīšanas procesu ekoloģiski-sociāli-ekonomisko efektivitāti. Kā jebkurš saimnieciskais process, bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveidošanas aktivitātes plānojamas un realizējamas, ievērojot ekonomisko iespējamību, kuru bīstamo atkritumu vadīšanas gadījumā nosaka LR likumdošana par budžetu un finanšu vadību un ES strukturālo līdzfinansēšanas fondu bāze. Bīstamo atkritumu ekonomiskajai vadīšanai nepieciešams izveidot un uzturēt pamatoto, sabalansētu un elastīgu finanšu aparātu, kas ietver garantiju, subsīdiju, nodokļu un soda sankciju pielietošanu. Jāņem vērā, ka finanšu instrumenti un likumdošanas normas nevar pastāvēt kā alternatīvas, bet tos jāveido kā savstarpēji saskaņotus aspektus. Bīstamo atkritumu vadīšanas teorētiskie pamati ietver filozofisko, informācijas, ekoloģiski tiesisko, uzņēmējdarbības vadības, mārketinga, finanšu un investīciju komponentes. Inovatīvās bīstamo atkritumu ekonomiskās vadīšanas teorijas galvenās sadaļas ir:

- 1) bīstamo atkritumu ekonomiskās vadīšanas metodoloģija;
- 2) bīstamo atkritumu ekonomiskās vadīšanas ekonomiskā statistika;
- 3) bīstamo atkritumu ekonomiskās vadīšanas mikroekonomika;
- 4) bīstamo atkritumu ekonomiskās vadīšanas starptautiskā ekonomika;
- 5) bīstamo atkritumu ekonomiskās vadīšanas makroekonomika;
- 6) bīstamo atkritumu ekonomiskās vadīšanas politiskā ekonomika;
- 7) bīstamo atkritumu ekonomiskās vadīšanas ekonometrija.

Bīstamo atkritumu ekonomiskās vadīšanas teorijas elementi ir:

- 1) bīstamo atkritumu *ex-ante* ekonomiskās vērtēšanas teorija;
- 2) bīstamo atkritumu vadīšanas ekonomisko raksturlielumu optimizācijas teorija;
- 3) bīstamo atkritumu vadīšanas investēšanas teorija;
- 4) bīstamo atkritumu vadīšanas finansēšanas teorija;
- 5) bīstamo atkritumu *ex-post* ekonomiskās vērtēšanas teorija.

Uzskaitīto teorētisko aspektu mijiedarbība nodrošina noteiktu pozitīvu vai negatīvu rezultātu. Rezultāts ir atkarīgs no tā, cik pilnīgi ievēroti teorētiskie aspekti praktiskajā darbībā.

Eriņa I., Magidenko A. MANAGEMENT PRINCIPLES OF ESF FINANCED PROJECTS IN LATVIA

Eriņa I., Magidenko A. ESF FINANSĒTO PROJEKTU VADĪŠANAS PRINCIPI LATVIJĀ

Latvija kā Eiropas Savienības (ES) dalībvalsts, īstenojot ES reģionālo politiku, izmanto ES sniegto finanšu palīdzību ekonomiskajai un sociālajai attīstībai. Lielākie finanšu instrumenti, kuru ietvaros Latvija saņem finanšu palīdzību, ir ES fondi: Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF), Eiropas Sociālais fonds (ESF) un Kohēzijas, kuru vadību Latvijā nodrošina Finanšu ministrija. ES fondu vadība ir nepieciešamo plānošanas dokumentu sagatavošana, saskaņošana un apstiprināšana.

Projekti, kuri realizēti par ESF naudu, kalpo par līdzekli ekonomikas nostiprināšanai jaunajās Eiropas Savienības valstīs. ESF projekti ir ļoti aktuāli mūsdienās, kad ir vispasaules finansiālā krīze. Tas ir liels atbalsts valsts iestādēm un uzņēmējiem, lai veidotos attīstība visās jomās un veidotos jauni inovatīvi projekti. Lai uzņēmums izdzīvotu un izturētu lielajā konkurences cīņā, klientiem arvien jāpiedāvā kaut kas jauns, labāks, ērtāks, pievilcīgāks, bet

tas jāievieš pēc iespējas ātrākā laikā, ar ļoti ierobežotiem resursiem. Te palīgā nāk projektu vadīšana ar kompetentu projekta vadītāju priekšgalā, jo projekta vadītāja pamatuzdevums ir sasniegt noteikto projekta mērķi, iekļaujoties termiņos un izmaksās, un pilnībā nodrošinot prasībām atbilstošu galaprodukta kvalitāti.

Projektu vadīšana ir kā tāda visaptveroša disciplīna, jo tās laikā jāsaskaras ar ekonomiskiem, finanšu, sociāliem, juridiskiem u.c. aspektiem. Latvijai ESF līdzekļi pieejami kopš iestāšanās Eiropas Savienībā, t.i., 2004.gada maijā.

Projektu izstrāde un to vadīšana tiek realizēta saskaņā ar šādiem principiem:

- Projektam ir jābūt ar inovatīvam;
- Projektos ir jābūt pilnīgai informatīvai skaidrībai;
- Objektīva alternatīvu plānošana;
- Resursu un galvenokārt laika resursu ekonomija;
- Risku minimizācija;
- Projekta saikne ar apkārtējo vidi;
- Projektā ir jābūt sasniegtai ekonomiskai, sociālai un ekoloģiskai efektivitātei.

Ar ESF palīdzību Latvijā notiek:

- aktīva darba tirgus politikas attīstība un veicināšana. Sekmēta nodarbinātība;
- Radītas vienādas iespējas un integrācija darba tirgū;
- kā arī jaunas darbvietas un labvēlīga vide;
- sieviešu līdzdalība darba tirgū;
- jaunrade, spēju veicināšana, prasmju vairošana, potenciāla palielināšana.

ESF piešķirums Latvijai 2007.-2013.gada plānošanas periodam ir EUR 551 milj. jeb 12,15% no kopējā ES fondu finansējuma.

Eriņa J., Lāce N. NEEDS FOR KNOWLEDGE MANAGEMENT IN COMMERCIAL BANKS

Eriņa J., Lāce N. ZINĀŠANU MENEDŽMENTA NEPIECIEŠAMĪBA KOMERCBANKĀS

Viena no mūsdienu ekonomikas īpatnībām ir tāda, ka nevis tradicionālie ražošanas faktori, bet gan zināšanas ir nozīmīgākās pievienotās vērtības un organizāciju konkurences priekšrocību veidotājas, tādējādi iezīmējot jaunu zināšanu ekonomikas laikmeta sākumu, kā vienu no galvenajiem un primārajiem kapitāla veidošanas resursiem izvirzot Intelektuālo kapitālu.

Pētījuma mērķis ir, pirmkārt, atspoguļot komercbanku darbinieku kompetenču līmeni un, otrkārt, noteikt, kā Intelektuālais kapitāls ietekmē komercbanku finanšu rādītājus.

Pētījumā tika izmantotas šādas metodes: kontentu analīze, statistiskā datu apstrāde u.c.

Veiktajā pētījumā izvirzītās hipotēzes par Intelektuālā kapitāla ietekmi uz finanšu rādītājiem tika pārbaudītas, izmantojot anketēšanu un apkopojot komercbanku gada pārskatus.

Iegūtie rezultāti apliecina, ka katrai komercbankai ir atšķirīgi intelektuālā kapitāla rādītāji un ka tie spēj ietekmēt finanšu rādītājus.

Fjodorova S. RISK MANAGEMENT PROBLEMS IN CONSTRUCTION INDUSTRY

Fjodorova S. RISKU VADĪBAS PROBLĒMAS BŪVUZŅĒMĒJDARBĪBĀ

Pētījuma ietvaros ir noteiktas risku definīcijas, izskatīta risku būtība un aprakstīti vispārējie uzņēmējdarbības risku veidi, t.sk. riski būvuzņēmējdarbībā; ir veikts pētījums par risku vadīšanas procesu, risku vadības metodēm, kā arī īpaša uzmanība veltīta darba vides risku vadībai būvniecībā. Ir noteikti un novērtēti potenciālie būvuzņēmuma riski, veikts risku svarīguma aprēķins, kā arī noteikti un novērtēti būvobjektu darba vides riski un aprakstīti apdrošināšanas gadījumi, kas uzskatāmi parāda apdrošināšanas nozīmi risku vadībā.

Veiktā pētījuma rezultāti izmantojami galvenokārt būvniecības nozarē strādājošo uzņēmumu risku vadīšanā, izvēloties efektīvākās risku vadības metodes. Iegūtie rezultāti un secinājumi var būt noderīgi ne tikai būvniecības jomā nodarbinātiem uzņēmējiem, bet praktiski jebkuram tautsaimniecības subjektam, jo risku vadības metodes un piemērojami risinājumi visā uzņēmējdarbības telpā ir savstarpēji samērojami.

Fedotova K., Geipele I. TIMBER IN ECOLOGICAL CONSTRUCTION AND ITS PROMOTION

Fedotova K., Geipele I. KOKMATERIĀLI EKOLOĢISKAJĀ BŪVNIECĪBĀ UN TO VIRZĪŠANA TIRGŪ

Ekoloģiskā būvniecība ir viens no apzīmējumiem, ko lieto Latvijā un pasaulē termina ilgtspējīga būvniecība apzīmēšanai. Galvenais akcents ir ilgtspējīgas attīstības nepieciešamība, kas apmierina pašreizējo paaudžu vajadzības, vienlaikus neapdraudot nākamo paaudžu vajadzības, tādējādi ilgtspējības pamatā ir vides, ekonomisko un sociālo jautājumu līdzsvarošana, nodrošinot sabalansētu attīstību.

Kompleksā pieeja būvniecības projektu plānošanā, projektēšanā, celtniecībā, iekārtošanā un uzturēšanā tiecas mazināt negatīvo ietekmi uz vidi un paaugstināt iedzīvotāju labklājību. Tas ir veids, kā dzīvot labai draudzīgāk, neatsakoties uz mūsdienās ierastajām ērtībām un kvalitātes standartiem. Radot kvalitatīvu, vidi un veselībai draudzīgu dzīves telpu, tiek veicināta ekoloģiskā, ekonomiskā un sociālā ilgtspējība nākotnē. Visi būvniecībai nepieciešamie materiāli tiek ņemti no dabas, un ēkai noliecoties, tā atkal pārvēršas par tīru un viegli sakopjamu vidi, galvenais princips - ēka jebkurā stadijā (celtniecības procesā, ekspluatācijas laikā un arī sabrukšanas periodā) ir tuva labai un gan ekoloģiski tīra, gan estētiska.

Ekoloģiskās būvniecības moto ir pēc iespējas lielāks efekts ar iespējami mazāk patērētiem resursiem un mazāku ietekmi uz vidi. Galvenā prioritāte ir ekoloģiski tīras dabiskas vides izveide, izmantojot celtniecības materiālus, kas nerada apkārtējās vides piesārņojumu, kuru ražošana un transportēšana nerada pārāk lielu energoresursu patēriņu, arī ekspluatācijā neradot pārmērīgu dabas un resursu patēriņu un vides piesārņojumu. Tādējādi celtniecībā svarīgi izmantot visus pieejamos resursus (dabiskos, otrreizējās izejvielas), ietaupot resursus to ražošanai, iegādei un piegādei.

Pētījumi rāda, ka vienu no mazākajām slodzēm videi rada tieši kokmateriāli, turklāt tie tiek iegūti no atjaunojamiem resursiem, to atkritumi gan paši bioloģiski sadalās, gan tos var dedzināt. Jāatzīmē, ka Latvijā nav zelta, naftas, dzelzs rūdas u.c. izrakteņu, bet ir meži un tā pieder pie tām valstīm, kuru tautsaimniecībā būtisku vietu ieņem tieši meža bagātību

izmantošana, jo valsts ģeogrāfiskais stāvoklis, mežu daudzums un to kvalitāte ļauj meža nozares produkciju izmantot gan vietējā patēriņa apmierināšanai, gan ārējā tirdzniecībā. Koksne Latvijā ir vienīgais plaši pieejamais materiāls, kas ir atjaunojams, un šim faktam ir svarīga loma neatjaunojamo resursu patēriņa samazināšanā. Meži Latvijā aizņem ap 50% no valsts teritorijas. Salīdzinoši pasaulē kopumā meži aizņem 30,3% teritorijas, bet Eiropā 44,3%. Dzīves cikla perspektīvā koksne kā celtniecības materiāls ir videi izdevīga izvēle attiecībā uz dabas resursiem, enerģijas izmantošanu, oglekļa dioksīda izmešiem u.c. aspektiem. Latvijā mežu platības un koksnes apjomi katru gadu palielinās, arī koksnes pieaugums (par 16,5 milj. m³ gadā) ir lielāks par izciršanas apjomiem. Augošais mežs no atmosfēras uzņem CO², kas pēc tam uzglabājas kokmateriālā, līdz koks sadeg vai sadalās bioloģiski, bet CO² atgriežas atmosfērā. Pēc tam to atkal uzņem citi augošie koki.

Pētījuma aktualitāte balstās uz samērā mazo koksnes izmantošanu būvniecībā, un kokmateriālu plašāks pielietojums ekoloģiskajā būvniecībā ļautu pilnvērtīgāk izmantot Latvijas dabiskās priekšrocības, tādēļ jārod risinājumi pasākumu īstenošanai to virzīšanai tirgū. Atspoguļotie pētījuma rezultāti ļauj secināt, ka kokmateriālu plašāka izmantošana ekoloģiskajā būvniecībā sabalansētu uzņēmējdarbības mērķus ar vides prasībām, samazinot negatīvo ietekmi uz to un ļaujot īstenot un nodrošināt ilgtspējīgu attīstību un paaugstināt iedzīvotāju labklājību.

Geipele S., Tambovceva T. LATVIAN REAL ESTATE MARKET'S SUSTAINABLE SOCIAL ECONOMICAL DEVELOPMENT MODEL

Geipele S., Tambovceva T. LATVIJAS NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA TIRGUS ILGTSPĒJĪGAS SOCIĀLI EKONOMISKĀS ATTĪSTĪBAS MODELIS

Latvijas un Rīgas ekonomisko stāvokli var raksturot ar strauju ekonomiskās aktivitātes samazināšanos, iekšzemes kopproduktam valstī, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, sarūkot par 18%. Rīgas pilsētā pievienotā vērtība šajā periodā kritās par 17%. Tā kā 2008. un 2009.gadā centrālās valdības un pašvaldību kopējais parāds Latvijā ļoti strauji pieauga, šis aspekts ir īpaši nozīmīgs. Nodokļu grozījumi Latvijā bija aktuāli jau 2009.gadā, tomēr nozīmīgāks nodokļu likmju un nodokļu bāzes palielinājums bija arī 2010.gadā - iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes paaugstināšana un iedzīvotāju ienākuma nodokļa ar nodokli apliekamās sociālās apdrošināšanas iemaksu bāzes un nekustamā īpašuma nodokļa bāzes paplašināšana, kā arī kapitāla pieauguma nodokļa ieviešana. Jāatzīst, ka nodokļu maksātājiem smagā un nepiemērotā brīdī. Līdz ar to Latvijā saglabājas nenoteiktība par nodokļu politikas attīstību nākotnē.

Katras valsts ekonomisko, politisko un sociālo attīstību nosaka un ietekmē tās īpašumā esošie nekustamā īpašuma resursi - zeme, derīgie izrakteņi, ēkas, būves u.c. Nekustamais īpašums ir viens no svarīgākajiem ekonomiskajiem resursiem un viena no būtiskākajām nacionālās bagātības sastāvdaļām, kas kopumā veido 50% no visām pasaules bagātībām. Nekustamā īpašuma nodoklis ir ļoti svarīgs elements katras valsts tautsaimniecībā. Tas tiek maksāts par katru īpašumā, valdījumā vai nomā esošu nekustamo īpašumu. Nekustamā īpašuma nodokli maksā Latvijas vai ārvalstu fiziskās un juridiskās personas un uz līguma vai citādas vienošanās pamata izveidotas šādu personu grupas vai to pārstāvji, kuru īpašumā vai tiesiskā valdījumā ir nekustamais īpašums.

Pētījumā tiek analizētas nekustamā īpašuma nodokļa izmaiņu īpatnības, no kā var secināt - šī nodokļa piemērošana arī būtiski ietekmēs gan nekustamā īpašuma tirgus attīstību, gan arī sekundāri tautsaimniecību kopumā. Tādējādi turpmākie pētījumi ir saistāmi ar padziļinātu

esošās sociāli ekonomiskās sistēmas analīzi un izvērtējumu, kas kalpotu par pamatu Latvijas nekustamā īpašuma ilgspējīgas sociāli ekonomiskās attīstības modeļa izstrādei. Pilnvērtīgai modeļa izveidei, kas vienlaicīgi ievērotu gan fiskālās politikas ietekmi uz nekustamā īpašuma attīstību, gan Latvijas specifiskos finansiāli ekonomiskos apstākļus, īpaša uzmanība pētījumā tiks veltīta sekmīgākajiem citu ES dalībvalstu ilgspējīgas sociāli ekonomiskās attīstības modeļiem, to izvērtējumam.

Greitāne R., Magidenko A. ECONOMICAL EVALUATION OF INNOVATIVE SERVICES QUALITY

Greitāne R., Magidenko A. INOVATĪVU PAKALPOJUMU KVALITĀTES EKONOMISKAIS NOVĒRTĒJUMS

Tiek apskatīti inovatīvi pakalpojumi un to kvalitāte. Pakalpojumu nozaru īpatsvars tautsaimniecībā arvien pieaug. Kvalitāte kā īpašību kopums, kas spējīgs apmierināt patērētāju vajadzības, ir viens no galvenajiem pakalpojumu konkurētspēju veidojošajiem faktoriem. Ņemot vērā mainīgos tirgus apstākļus, patērētāju vajadzību izmaiņas, uzņēmumiem ir jābūt spējīgiem ātri reaģēt un piedāvāt tirgū atbilstošus pakalpojumus. Šobrīd patērētāji arvien lielāku uzmanību pievērš pakalpojumu kvalitātes un cenas attiecībai. Tas nosaka tirgus pieprasījumu pēc pakalpojumiem ar vislabāko kvalitātes un cenas attiecību. Noteikta pakalpojumu kvalitātes līmeņa nodrošināšana ir saistīta ar noteiktām izmaksām, tai skaitā arī kvalitātes izmaksām un atbilstošu pakalpojuma cenu. Tādēļ ir svarīgi noteikt pareizu cenu noteikta kvalitātes līmeņa pakalpojumam. Uzņēmumi, kuri to spēj, saglabā un palielina savu konkurētspēju. Inovatīvu pakalpojumu izstrāde un ieviešana prasa salīdzinoši daudz laika. Tāpēc autori piedāvā metodi, kas palīdz salīdzinoši ātri pieņemt atbilstošus vadības lēmumus attiecībā uz jaunu pakalpojumu ieviešanu. Kvalitātes metode ir jauna metode. Ar šīs metodes palīdzību var novērtēt pakalpojumu kvalitātes izmaksas un, ja nepieciešams, arī pakalpojumu cenu. Autori ir izstrādājuši un piedāvā izmantot kvalitātes metodi, lai varētu salīdzinoši ātri pieņemt biznesa lēmumus par jaunu pakalpojumu ieviešanu tirgū. Kvalitātes metode ir attiecināma uz izmaksu koeficientu un vienību sistēmas metodēm, kuru pirmsākumi ir 20. gadsimta otrajā pusē. Kvalitātes metode ir praktiski pielietojama jaunu pakalpojumu variantu izvērtēšanai pēc daudzfaktoru pieejas, jo tiek ņemts vērā gan plānotā pakalpojuma kvalitātes līmenis, gan plānotā cena. Līdz ar to pakalpojumu sniedzējiem ir iespēja ātri pielāgoties tirgus pieprasījumam, sniedzot atbilstošas kvalitātes līmeņa un cenas pakalpojumus.

Griķe K. BUSINESS CODE OF ETHICS IN LATVIA

Griķe K. BIZNESĀ ĒTIKAS KODEKSS LATVIJĀ

Observing of ethical principles in business is closely and directly linked to socially accepted norms and existing values. To ensure that ethical principles are observed, companies, organizations, institutions and professional associations worldwide create compilations of ethical norms, by issuing them in the company's code of ethics or corporate culture manuals. Latvian businesses have been developing after regaining sovereignty in 1991. Consequently, it is impossible to speak of strong and stable traditions in business ethics. In 2005 Latvia became EU member state and it means that Latvia is also influenced by the EU regulations in

compliance with ethical norms. Thus an acute need to develop ethical principles in Latvian entrepreneurship appears.

In order to assess the situation in Latvia, the implementation of ethical principles and use of the code of ethics, as well as to develop proposals for the introduction and improvement of a code of ethics, the author carried out a practical study of how business ethics and standards for Latvian companies at various levels are established and set up, and also researched the legislative base. The author summarized the results obtained in a survey of 240 Latvian respondents about the existence of the code of ethics in the workplace, the key standards and principles of the code of ethics and observing these principles at work in everyday life.

As research methods author used questionnaires and statistical analysis methods.

The codes governing ethical standards in Latvia have been developed for specific professions, and have been prepared and written by professional associations. Profession codes of ethics are developed on the basis of the principles and samples of relevant national professional codes of ethics of other countries. Certain large companies have set up their own codes of ethics, while in small and medium-sized enterprises (SMEs) their own internal codes are mostly non-existent. SMEs operate on separate individuals' understanding of moral and ethical norms, but not on a code of ethics. These enterprises do not have uniform concepts of ethical values. This raises a problem of observing certain universally accepted norms, because each employee can have their own personal understanding of the ethical and moral aspects. Codes of ethics are established also in state institutions. Every institution creates a separate compilation of ethical norms, taking into account the specific industry and sector.

Among employees there are certain differences in the understanding of ethical norms and overall understanding of the need for a code of ethics and its importance. In those companies where they exist, most employees are not informed about their existence and/or general principles. This poses serious problems in the implementation of ethical norms in the particular company.

As to the international companies operating in Latvia, ethical standards are regulated and defined for the company as a whole, but not compiled for specific regional branches.

Grizāns J., Vanags J. THE MANAGEMENT OF SUSTAINABLE URBAN DEVELOPMEN IN THE CONDITIONS OF MODERN URBANIZATION AND GLOBALIZATION PROCESSES

Grizāns J., Vanags J. PILSĒTU ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANA UN PĀRVALDĪŠANA MŪSDIENU URBANIZĀCIJAS UN GLOBALIZĀCIJAS PROCESU APSTĀKĻOS

Mūsdienās ikvienas pilsētas ekonomiskā dzīve ir nesaraujami saistīta ar citu valsts administratīvi teritoriālā iedalījuma vienību saimniecisko dzīvi. Tieši tāpēc mūsdienu pilsētas ekonomikas zinātnē tiek uztvertas nevis kā izolēti, patstāvīgi teritoriāli telpiskie objekti, bet gan kā cilvēku un ražotņu izvietojuma daudzpakāpju telpisko sistēmu elementi, kas mijiedarbojas ar citām pilsētām un lauku teritorijām. Līdz ar pasaules ekonomiskajās sistēmās notiekošajām politiskajām un ekonomiskajām pārmaiņām, arvien vairāk palielinās pasaules mēroga faktoru ietekme uz pilsētu attīstību. Pie nozīmīgākajām tendencēm būtu pieskaitāmi globalizācijas un urbanizācijas procesi. Šādi procesi nosaka augošo pilsētu attīstības raksturu un izaugsmes dinamiku. Tādējādi būtiski svarīgi izanalizēt iepriekšminēto pasaules ekonomiskajā telpā notiekošo urbanizācijas un globalizācijas procesu ietekmi uz pilsētu attīstības plānošanu un pārvaldīšanu, kas arī nosaka pētījuma aktualitāti. Globalizācijas procesu, kas ir atkarīgi no daudzām savstarpēji saistītām ekonomiskām, sociālām,

demogrāfiskām, politiskām, tehnoloģiskām, kultūras un ekoloģiskām izmaiņām, rezultātā savstarpējās saiknes starp pasaules valstīm, reģioniem un pilsētām kļūst arvien ciešākas. Palielinās arī dažādu pasaules ģeogrāfisko vietu un administratīvi teritoriālo vienību savstarpējā atkarība. Autori uzskata, ka mūsdienu globalizācijas procesi ir orientēti uz starpvaldību attiecību veidošanos, attiecību starp dažādu nāciju indivīdiem veidošanos, kā arī transnacionālo attiecību veidošanos starp komercsabiedrībām un administratīvi teritoriālām vienībām. Pie galvenajiem globalizācijas aspektiem būtu pieskaitāma starptautiskā tirdzniecība, kapitāla un cilvēku kustība, kā arī zināšanu un inovāciju izplatīšanās, kā arī elektronisko telekomunikāciju tehnoloģiju attīstība. Savukārt mūsdienu urbanizācijas procesu pamatā ir dinamiskie pilsētu attīstības faktori, pārmaiņas un nosacījumi, kas veido zināmo sakarību starp urbanizēto teritoriju iedzīvotājiem (pilsētu iedzīvotājiem) un iedzīvotāju darbībām urbanizētās teritorijās (pilsētās). Kā rāda pasaules prakse, urbanizācijas procesi ietekmē jebkuras valsts iedzīvotāju dzīves, darba un atpūtas apstākļus un iespējas, kā arī vispārējo ekoloģisko situāciju konkrētajā teritorijā un ārpus tās robežām, jo pārmaina cilvēku un vides savstarpējās attiecības un ietekmes formas. Pētījuma gaitā tiek uzsvērts, ka urbanizācijas procesiem un līdz ar to arī pilsētas attīstības procesiem mūsdienās bez acīmredzamākajiem attīstības pamatefektiem, kā piem., iedzīvotāju un to saimnieciskās darbības koncentrēšanās pilsētās, pilsētu skaita un izmēru palielināšanās, pilsētnieciskā dzīvesveida izplatīšanās, var būt gan pozitīvi, gan negatīvi blakusefekti. Mūsdienu urbanizācijas un globalizācijas procesu ietekmē faktiski mainās cilvēka attiecības ar telpu un vietu. To atspoguļo valsts administratīvi teritoriālā iedalījuma vienību robežas, kas, tāpat kā attālumi, iegūst daudzdimensionalitāti. Mūsdienu pasaulē robežu veidotājas nav tikai daba, valstis, administratīvi teritoriālais iedalījums, bet arī citi faktori un procesi. To vidū arī globalizācijas un urbanizācijas procesi, kas izpaužas dažādos pasaules ekonomiskās telpas līmeņos.

Gusta S. PROBLEMS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF NEW RESIDENTIAL AREAS CONSTRUCTION

Gusta S. JAUNO DZĪVOJAMO RAJONU ILGTSPĒJĪGAS BŪVNICĪBAS ATTĪSTĪBAS PROBLĒMAS LATVIJĀ

Ar ilgtspējīgu būvniecību saprotam kompleksu risinājumu praksi, kas palielina ēku efektivitāti, vienlaicīgi samazinot:

1. enerģijas, ūdens un elektrības patēriņu;
2. apsaimniekošanas procesu:
  - materiālietilpību;
  - energoietilpību;
  - negatīvo ietekmi uz cilvēku veselību un apkārtējo vidi.

Ja zaļajā būvniecībā uzsvars tiek likts uz dabiskiem ēku būvniecības materiāliem, tad ilgtspējīgā būvniecībā, balstoties uz komplekso risinājumu, svarīgi:

- kādas tehnoloģijas izmantojam;
- kādas konstrukcijas veidojam;
- kā arhitekts novietojis ēku;
- kāds ir zonējums un vides pieejamība utt.

Jaunāko dzīvojamo rajonu ilgtspējīgas būvniecības attīstības tēma Latvijā joprojām ir ļoti aktuāla. Pēdējo gadu laikā Latvijā vērojams, ka būvniecība notikusi nepietiekoši pārdomāti. Jauno ciematu apbūvē ne vienmēr ievērotas pārdomātas, izsvērtas vienotas pilsētplānošanas

konceptijas. Ne vienmēr vērojamas pārdomātas jauno lielmēroga dzīvojamo rajonu attīstības tendences. Lielas ēkas nereti top punktveida. Līdz ar to trūkst kopējas lielmēroga idejas attīstības un realizācijas, nav kopēja, piemēram, Rīgas telpiskās vīzijas realizācija, redzējuma, joprojām vērojams atsevišķu daudzstāvu dzīvojamo māju izvietojums pilsētu struktūrā un nav pienācīgā līmenī sakārtota infrastruktūra.

Atskatoties uz vēsturisko pieredzi, redzam rajonu tapšanas koncepcijas, kas ne vienmēr veiksmīgi realizētas, bet tomēr bija saskatāma konceptuālā domāšana, domāšana ar lieliem apjomiem, par plānojumu, par struktūrām, ar noteiktu funkcionālo zonējumu.

Daudzstāvu dzīvojamai apbūvei plānotās teritorijas – Mežaparkā, Dreiliņos, Spilvē un Rumbulā – ir milzīgas neapbūvētās platības. Ir nepieciešama šo rajonu ilgtspējīgas attīstības koncepcija ar tai sekojošu realizāciju.

Latvijā ļoti trūkst jauno plānojuma koncepciju brīvām teritorijām. Mums ir tik daudz brīnišķīgu vietu Rēzeknē, Jēkabpilī, kur varētu tapt mūsdienīgi dzīvojamie rajoni.

Latvijā pēdējā laikā notikusi ātra dzīvojamo ciematu būvniecība, kuru ietvaros tapušas pārsvarā rindu, dvīņu un savrupmājas. Jaunie ciemati top arī pie mākslīgām vai arī pie dabīgām ūdenstilpēm, kas tos padara daudz pievilcīgākus un zemes īpašumu tai vietā ievērojami dārgāku.

Pilsētvide joprojām ir sadrumstalota. Rīgā, Rīgas rajonā, Jūrmalā un citos Latvijas rajonos joprojām notiek punktveida lielo daudzdzīvokļu terašu, sekciju, torņveida un citu ēku būvniecība. Pagaidām ne visur iespējams redzēt jauno rajonu būvniecības tendences, kur notiktu pārdomāta un saplānota tāda tipa mājokļu būvniecība.

Latvijā pašlaik strauji pieaudzis jauno nekustamo īpašumu projektu skaits, kuros bieži:

- nav konceptuālas ilgtspējīgas lielmēroga politikas;
- būvniecība notiek visai haotiski;
- Rīgas rajonu un Latvijas citu pilsētu, kā arī kaimiņvalsts Igaunijas un Lietuvas lielākā aktualitāte - ciematu apbūve. Joprojām pārsvarā tiek piedāvāti dzīvojamo māju ciemati bez koncepcijas. Ļoti populāras ir kļuvušas rindu mājas, kur piedāvājums dažkārt ir lielāks nekā pieprasījums;
- vērojama punktveida jauno ciematu apbūve;
- nav pietiekami pārdomātas vienotas pilsētplānošanas koncepcijas;
- sadrumstalota vide;
- nav jaunu lielmēroga dzīvojamo rajonu attīstības tendenču, lielas mājas top punktveida;
- nav atrisināti teritorijas pieejamības jautājumi – piebraucamie ceļi, veloceļi, satiksme utt.

Jansone I., Nešpors V., Voronova I. FINANCIAL AND ECONOMIC RISK IMPACT ON LATVIAN FOODSTUFFS RETAIL SECTOR

Jansone I., Nešpors V., Voronova I. FINANŠU UN EKONOMISKO RISKU IETEKME UZ LATVIJAS PĀRTIKAS MAZUMTIRDZNIECĪBAS NOZARES ATTĪSTĪBU

Autori ir pētījuši konkurences situāciju Latvijas pārtikas mazumtirdzniecības nozarē un dotās nozares komercsabiedrību vidējos finanšu rādītājus. Pārtikas mazumtirdzniecības nozarē ir monopolistiskā konkurence. Daudzi uzņēmēji piedāvā tirgū diferencētus tirdzniecības pakalpojumus. Mazie un vidējie uzņēmēji apvienojas kooperācijas un veikalu tīklos. Pēc Ekonomikas ministrijas un Konkurences padomes sagatavotās informācijas, par lielākajiem

mazumtirdzniecības tīkliem, balstoties uz 2007.gada datiem, kā arī vērojot tendences 2008. un 2009.gadā, atzīstami SIA „Rimi Latvija” un SIA „Maxima Latvija”.

Autori ir izveidojuši Latvijas pārtikas mazumtirdzniecības nozares finanšu un ekonomisko risku klasifikāciju laika no 2008. gada līdz 2009. gadam. Nozīmīgākie finanšu riski - kredītu neatmaksāšana, procentu pieaugums, finanšu nestabilitātes pieaugums, pašu kapitāla nepietiekamība un apgrozāmo līdzekļu nepietiekamības riski. Nozīmīgākie ekonomiskie riski - valsts ekonomiskās lejupslīdes, nodokļu pieauguma, patērētāju maksātspējas samazināšanās, pieprasījuma nestabilitātes un kredītresursu nepietiekamības riski.

Latvijas pārtikas mazumtirdzniecības nozares komercsabiedrībām ir svarīgi katru mēnesi vai ceturksni veikt peļņas vai zaudējumu aprēķinu, līdz ar to operatīvi sekot līdzi ieņēmumu un izdevumu attiecībai un finanšu risku iespējamo zaudējumu lielumu izmaiņām. Autori iesaka Latvijas pārtikas mazumtirdzniecības nozares komercsabiedrībām izmantot Latvijas apstākļiem adaptēto Altmaņa E. modeli, ko ir izveidojuši RTU zinātnieki Šorins R. un Voronova I., maksātspējas (bankrota) riska novērtēšanai. Autori arī iesaka komercsabiedrībām izmantot Depalāna Ž. jeb „credit men” piecu faktoru modeli finansiālās nestabilitātes prognozes aprēķinam, jo tiek salīdzināti nozares komercsabiedrību vidējie statistiskie finanšu koeficientu rādītāji ar konkrētās komercsabiedrības rādītājiem.

Sakarā ar valsts ekonomiskās lejupslīdes riska, patērētāju maksātspējas samazināšanās riska un kredītresursu nepietiekamības riska palielināšanos Latvijas pārtikas mazumtirdzniecības nozares komercsabiedrībām jāizvērtē jau esošo un no jauna atveramo veikalu mazumtirdzniecības platību lietderība, telpu nomas un ekspluatācijas izdevumi, darbinieku noslodzes lietderība, lai samazinātu kopējās veikala izmaksas. Balstoties uz datiem, kas iegūti, pielietojot finanšu un ekonomisko risku novērtēšanas metodes, Latvijas pārtikas mazumtirdzniecības nozares komercsabiedrības var veidot savu riska vadības sistēmu.

Jansone S., Šenfelde M. EVALUATION OF LATVIAN LOCAL GOVERNMENT FINANCIAL EQUALIZATION SYSTEM

Jansone S., Šenfelde M. LATVIJAS PAŠVALDĪBU FINANŠU IZLĪDZINĀŠANAS SISTĒMAS DARBĪBAS IZVĒRTĒJUMS

Kopš 1995.gada Latvijā darbojas pašvaldību finanšu izlīdzināšanas sistēma, kas ir nemainīga jau kopš 1998.gada. Šī stabilitāte ir pārvērtusies zināmā stagnācijā, kas šobrīd ir viena no sistēmas lielākajiem trūkumiem. Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas sistēmai piemīt cieša saistība ar valsts nodokļu politiku un administratīvi teritoriālo reformu. Ņemot vērā visu iepriekšminēto jomu darbību regulējošo tiesību aktu lielo apjomu, svarīgi ir apzināties, kā grozījumi vienas jomas tiesību aktos ietekmē arī abu pārējo jomu darbību. Pozitīvi tiek vērtēts augstais demokrātijas līmenis pašvaldību finanšu izlīdzināšanas procesā, jo spēkā esošie tiesību akti pašvaldību finanšu izlīdzināšanas jautājumu risināšanai paredz gan starpinstitutionālas padomes (Latvijas pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonds) izveidošanu, gan jautājumu izskatīšanu valdības un pašvaldību ikgadējās sarunās. Jāpiebilst, ka praksē ir izveidojusies situācija, ka ikgadējām valdības un pašvaldību sarunām pašvaldību finanšu izlīdzināšanas jautājumos pārsvarā ir politiska loma, savukārt Latvijas pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda padomei, kā starpinstitutionālai struktūrai, galvenokārt ir tīri tehniska nozīme. Būtu lietderīgi vairāk uzsvērt pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda padomes uzraudzības un kontroles funkciju, kā arī vajadzētu noteikt padomes pieņemto lēmumu apstrīdēšanas kārtību. Ļoti būtiski būtu panākt Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas plašāku iesaistīšanos pašvaldību finanšu izlīdzināšanas procesā. Tas ļautu

nodrošināt regulāru pašvaldību finanšu izlīdzināšanas sistēmas darbības analīzi, kas savukārt sniegtu iespēju pamatot tās izvērtējumu un izstrādāt sistēmas pilnveidošanas iespējas. Izvērtējot Latvijas pašvaldību finanšu ieņēmumus, lai noteiktu to nosacīto finanšu spēju, tiek ņemti vērā ieņēmumi no iedzīvotāju ienākuma un nekustamā īpašuma nodokļa. Pilnveidojot pašvaldību finanšu izlīdzināšanas sistēmu, nav pamata palielināt ieņēmumu avotu skaitu. Eiropas Padome rekomendē izvēlēties tādus pašvaldību finanšu izlīdzināšanas kritērijus, kuri maksimāli ņem vērā demogrāfiskās, ģeogrāfiskās un sociāli ekonomiskās atšķirības. Latvijā pašvaldību izlīdzināšanas sistēmai tiek izmantoti tikai demogrāfiskie rādītāji un nav neviena kritērija, kas objektīvi atspoguļotu sociāli ekonomiskās, ģeogrāfiskās vai infrastruktūras izdevumu atšķirības starp pašvaldībām. Turklāt šobrīd, ņemot vērā samilzušās demogrāfiskās problēmas Latvijā, pašvaldību finanšu izlīdzināšanas sistēmas pilnveidošanai ir aktuāla arī esošo demogrāfisko finanšu izlīdzināšanas kritēriju pārskatīšana. Latvijas pašvaldību finanšu izlīdzināšanas sistēmai ir nepieciešama pilnveidošana, bet tai ir jābūt maksimāli objektīvai, taču jā saglabā sistēmas vienkāršības un saprotamības principi.

Judrupa I. HUMAN CAPITAL AS FACTOR OF COMPETITIVENESS' STIMULATION IN LATVIAN REGIONS

Judrupa I. CILVĒKKAPITĀLS KĀ KONKURĒTSPĒJU VEICINOŠS FAKTORS LATVIJAS REĢIONOS

Latvijas reģionu konkurētspēju nosaka vairāki gan iekšējie, gan ārējie faktori. Viens no konkurētspēju ietekmējošiem iekšējiem faktoriem ir cilvēkkapitāls.

Valsts cilvēkkapitāls ir vidējais iedzīvotāju zināšanu, talantu un spēju apjoms, reizināts ar ekonomiski aktīvo cilvēku skaitu. Cilvēkkapitāla vērtību raksturo tā zināšanu, spēju un talantu bāze, izmantošana un produktivitāte. Investīcijas cilvēkkapitālā ir izglītība, veselības aprūpe, profesionālā sagatavotība un citas aktivitātes, kas padara cilvēkus ekonomiski ražīgākus un emocionāli bagātākus.

„Latvijas ilgspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030.gadam” ir noteikts mērķis saglabāt Latvijas cilvēkkapitāla bāzes vērtību un kāpināt tā ražīgumu līdz ES vidējam līmenim, attīstot prasmes, kas sekmē jaunradi, elastību un līdzdalību darba tirgū.

Procesi, kas neizbēgami ietekmē cilvēkkapitāla vērtību Latvijas reģionos un līdz ar to arī reģionu konkurētspēju kopumā, ir nākotnē gaidāmās būtiskās demogrāfiskās izmaiņas – sabiedrība Latvijā un tās reģionos noveco un iedzīvotāju skaits samazinās. Latvijā, līdzīgi kā Eiropā, depopulācijai un novecošanai ir visai spēcīgi izteikta reģionālā dimensija. Pašreizējie attīstības uzstādījumi paredz vienmērīgu un līdzsvarotu teritoriju attīstību, taču nākotnē tā var būt apgrūtināta. Ja valsts politika netiks vērsta uz šo tendenču novēršanu, tad visos Latvijas reģionos samazināsies iedzīvotāju skaits, izņemot Rīgas reģionu. Jo tālāk no galvaspilsētas, jo vairāk palielināsies iedzīvotāju vidējais vecums. Jāņem vērā, ka Latvijas iedzīvotāju novecošanās dinamika ir straujāka nekā caurmērā ES valstīs, un jau pašlaik vērojams bērnu skaita samazinājums vairākās vecuma grupās. Samazinoties bērnu un jauniešu īpatsvaram sabiedrībā, ilgākā laika posmā pieaugs nepieciešamība samazināt skolu skaitu mazāk apdzīvotās vietās, kas vēl vairāk veicinās cilvēku aizbraukšanu no šīm vietām.

Sabiedrības novecošanās saistās arī ar darba produktivitātes zudumu un izmaiņām darbaspēka struktūrā.

Ir svarīgi izanalizēt, kāda ir situācija cilvēkkapitāla attīstības jomā Latvijas plānošanas reģionos, kā tā ietekmē reģionu konkurētspēju un kādas ir iespējas situāciju uzlabot. Situācijas skaitliskai novērtēšanai reģionos ir iespējams izmantot Reģionu konkurētspējas

indeksu (RKI) un tā apakšindeksus, kuri palīdz noteikt galvenās problemātiskās attīstības jomas. Tādējādi ir iespējams akcentēt galvenās katra Latvijas plānošanas reģiona problēmas cilvēkkapitāla jomā un precīzāk rast iespējamus risinājumus izvirzīto mērķu sasniegšanai.

Karnītis E. ELECTRICITY SUPPLY IN LATVIA: OBJECTIVE AND SUBJECTIVE ASPECTS

Karnītis E. ELEKTROENERĢIJAS APGĀDE LATVIJĀ: OBJEKTĪVIE UN SUBJEKTĪVIE ASPEKTI

Various Latvia's electricity supply aspects are analysed— composition and adequacy of the energy basket, security of supply, the purposefulness of various support instruments, accordance of electricity prices to well-founded expenditures.

The highest deficit of electricity balance among EU Member States is a huge problem for Latvia; domestic generation capacity ensures only approx. 2/3 of our needs. Cogeneration is and will be the basic technology to increase the capacity in a middle term; gas cogeneration provides the highest relation of electricity and heat powers that is very substantial issue for us. There is advisable to revise in the interests of whole society relevance between prices of produced electricity and heat, decreasing current electricity prices. Low prime cost of the electricity, produced by the Daugava hydro power is a large advantage; exploitation of this benefit has to be improved. Use of another renewables is oversubsidized, trying to achieve ungrounded increase in a short time. At the same time, contrary EU policy, there is extremely weak connection with research and technological development; necessary large-scale funding instruments are not established for these purposes.

Network quality is good, but efficiency of its exploitation due to objective reasons in Latvia is not and will not be high. There are the first indications on deficit problems related to transmission network capacity.

The performed restructuring and unbundling of the electricity supply system has not provided benefits; the outcome is complicated and non-transparent structure and business processes in the Latvenergo and, as the result, additional costs.

Recommendations are provided to solve Latvia's subjective problems and to improve the situation.

Kekļa J. USING OF STRUCTURAL BUDGET INDICATORS IN THE LEGAL STRENGTHENING OF FISCAL DISCIPLINE

Kekļa J. STRUKTURĀLO BUDŽETA RĀDĪTĀJU PIEMĒROŠANA FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS TIESISKAJĀ NOSTIPRINĀŠANĀ

The Stability and Growth Pact invites the EU member states to realize responsible and harmonized economic and fiscal policy by setting limitations to general government fiscal stance. The medium term budgetary objective is defined in cyclically adjusted terms. It takes into account the necessary safety margin from the reference value of budget deficit 3% of GDP and general government debt of 60% of GDP, expected increase of expenditure due to population ageing and needs for investments. For euro area and ERM II countries incl. Latvia the medium term deficit objective is 1% of GDP. Moreover, if a member state has reached

excessive budget deficit, the adjustment of 0.5% of GDP in structural terms recommended to be made annually. The recent economic and financial crisis demonstrated the importance of proper fiscal policy planning over the economic cycle. Several member states have defined their own fiscal rules, for example, in the Code of Fiscal Stability, Budgetary Stability Law etc. in order to prevent excessive budget deficits. The experience of Latvia is a case for stronger fiscal discipline which has to be set in legislation therefore the topic of the day is an introduction of Fiscal Discipline Law. In theory fiscal discipline could be ensured by different fiscal rules, introduction of independent fiscal councils, improvement of budgetary surveillance etc. But the main course could be formation of long-term fiscal policy understanding among politicians and society in general. The paper analyzes the possible options for setting of cyclically adjusted budget indicators in legislation concerning fiscal responsibility issues. The experience of some European countries regarding legislative issues is being discussed in the paper.

Ketners K., Elmane-Helmane K. PROBLEMS OF TRADITION OWN RESOURCES AUDITS IN LATVIA

Ketners K., Elmane-Helmane K. TRADICIONĀLO PAŠU RESURSU PĀRBAUŽU PROBLĒMAS LATVIJĀ

Tradicionālos pašu resursus veido ievadmuitas nodoklis, lauksaimniecības maksājumi un citi ievadmuitas maksājumi, kas ieviesti ar kopējo lauksaimniecības politiku vai īpašiem pasākumiem, kuri attiecas uz atsevišķām lauksaimniecības ražojumu pārstrādes precēm, antidempinga maksājumi, kurus piemēro visām precēm, kuras izlaižot brīvam apgrozījumam ES teritorijā rada vai var radīt zaudējumus dempinga cenu dēļ, kompensācijas maksājumi, kurus piemēro, lai kompensētu subsidēto preču radītos zaudējumus. Tradicionālos pašu resursus ES dalībvalstis iekasē saskaņā ar savas valsts normatīvajiem un administratīvajiem aktiem, ko nepieciešamības gadījumā pielāgo ES Regulu noteiktajām prasībām. Tradicionālie pašu resursi pēc savas būtības ir ļoti cieši sasaistāmi ar valsts tautsaimniecību un tās attīstību, jo tieši saistīti ar nodokļu nomaksu. Noformējot muitas deklarāciju, t.i., piesakot preces kādai no muitas procedūrām, tiek uzsākta arī šo preču pārbaude, kas šajā posmā tiek veikta ar automatizēto riska analīzi. Atkarībā no automatizētās riska analīzes rezultātiem tiek izlemts, vai noformētajai deklarācijai ir nepieciešams veikt padziļināto pārbaudi. Nozīmīgu pārkāpumu gadījumos tiek veikti auditi, kuros tiek pārbaudīts ne tikai noformētās deklarācijas pavaddokumentos atspoguļotā informācija, bet arī pārbaudāmā objekta finansiālās un saimnieciskās darbības grāmatvedības dokumenti, kas ļauj veikt padziļinātu pārbaudi.

Pēcmuitošanas auditi tiek izdalīti - darījumu muitas auditos, kad pārbaude tiek veikta, juridiskai vai fiziskai personai pārbaudot noteiktās muitas deklarācijās sniegtās informācijas precizitāti, kas pēc savas būtības ir neplānotie muitas auditi, kam par pārbaudes uzsākšanas iemeslu visbiežāk ir saņemtā informācija no citām muitas struktūrvienībām. Tiek veikti arī uzņēmumu muitas auditi, kad pārbaude tiek veikta, juridiskai personai pārbaudot noteiktā laika periodā noformētajās muitas deklarācijās sniegtās informācijas precizitāti, kas var būt gan plānotie, gan neplānotie muitas auditi. Objektīvi plānotajiem muitas auditiem tiek atlasīti, pamatojoties uz riska analīzes rezultātiem, riska analīzei izvēlētajiem kritērijiem un dažādās datu bāzēs pieejamo informāciju. Galvenokārt pārkāpumi tiek pieļauti vai nu normatīvo aktu piemērošanas nezināšanas dēļ vai arī ar uzņēmuma apzinātu rīcību, lai būtu iespēja izvairīties no nodokļu nomaksas. Viena no visbiežāk atklātākajām kļūdām ir neatbilstoša Eiropas Savienības Kombinētās Nomenklatūras preču kodu piemērošana.

Lai noteiktu, vai pēcmuitošanas pārbaudes tiek veiktas pietiekami kvalitatīvi un pietiekamā daudzumā, ir izveidotas veikto pārbauzu pasākumu pārbaudes. Viena no pārbaudēm ir saistībā ar darba organizēšanu, kas tiek īstenota, veicot iekšējos auditus. Iekšējie auditi tiek veikti pēc konkrētas nepieciešamības un gadījumā, ja ir nepieciešami iekšēji darba organizatoriskie uzlabojumi, tiek noteikti muitas audita procesa izpildi kavējošie un veicinošie faktori un vai tiek izpildītas muitas audita veikšanas formalitātes. Lai veiktu pārbaudi un izteiktu priekšlikumus pilnvērtīgai muitas auditu veikšanai valsts līmenī, ik gadu saskaņā ar Padomes 2000.gada 22.maija Regulu (EK, Euratom) Nr.1150/2000 Eiropas Komisijas pārstāvji apmeklē Latvijas muitas iestādes. Eiropas Komisijas pārbaudes tiek veiktas attiecībā uz konkrētajā periodā izvēlētajiem auditiem un tajos noteiktajiem pārbaudāmajiem posteņiem, piemēram, reģistrējamo informāciju datubāzēs (kur tiek norādīta informācija arī par tradicionālajiem pašu resursiem), konkrēto pieņemto lēmumu tiesiskais pamatojums u.c. informācija. Katras veiktās pārbaudes rezultātā Latvijas muitas iestādēm tiek atsūtīts ziņojums par rezultātiem, kuros tiek atspoguļota informācija ar konstatētajām neatbilstībām. Šādu pārbauzu lietderība ir nosacīta, jo rezultāti ne vienmēr ir aktuāli, jo ir novēloti. Komisijas konstatētajām neatbilstībām šādos gadījumos ir tikai apkopojošs raksturs. Nepieciešams izmainīt Eiropas Komisijas pārbauzu veikšanas organizāciju un noteikt, lai tiktu pārbaudītas ne tikai jau sen pagājušajās lietas, bet arī veiktas pārbaudes tikko veiktajām lietām, kam būtu efektīvāki rezultāti tradicionālo pašu resursu administrēšanā, jo vēl ir iespējams veikt korekcijas. Neskatoties uz izveidoto uzraudzības struktūru, analizējot muitas audita pasākumus tradicionālo pašu resursu jomā pārbaudēs tiek konstatētas neatbilstības, kuras nepieciešams pilnveidot, kā būtisks trūkums ir nepietiekams auditu skaits attiecībā uz importētāju skaitu un teritoriāli nevienmērīgi veikto pārbauzu izvietojums. 2009.gadā veiktais VID reorganizācijas process pilnīgi nenodrošina ES audita ieteikumu izpildi par teritoriālo izvietojumu un muitas audita vienmērīgo procentuālo sadalījumu pārbaudēm. Turpinot VID darbības pilnveidošanu, nepieciešams ņemt vērā gan iekšēji konstatētos pārkāpumus, gan Komisijas ieteikumus, pārbaudot muitošanai pakļautās preces. Lai mazinātu biežāk pieļaujamo kļūdu, t.i., preču kodu neatbilstošu deklarēšanu, būtu lietderīgi izveidot datubāzes sistēmu, kurā tiktu apkopota informācija par jau noteiktajiem preču kodiem. Izmantojot šādu datubāzi tiktu atvieglots gan muitošanas process, gan vienkāršota risku atlase saistībā ar nepiemērotu preču kodu pielietošanu.

Koleda N., Lāce N. MARGINAL VALUES OF COMPANY'S FINANCIAL VIABILITY INDICATORS

Koleda N., Lāce N. KOMPĀNIJU FINANSIĀLĀS DZĪVOTSPĒJAS INDIKATORU KRITISKĀS VĒRTĪBAS

Success and development of modern commercial enterprises in a competitive environment depends on company's ability to maintain and boost the level of its financial viability. Each year the problem of insolvency, bankruptcy and low financial viability of Latvian and other Baltic companies is getting more and more serious. In 2010 the number of registered insolvent enterprises in Latvia has been the highest among the Baltic States. Comparing with the previous year, it has risen by 69.1%. Every 174 out of 10000 companies are ceasing to function. It's worth mentioning that in 2008 Latvia was also a leader among the Baltic States in terms of number of insolvent companies. The number of registered insolvent companies here equalled to 99 out of every 10000. At the same time, it should be noted that among all of the European countries the Baltic region has suffered most in terms of economic crisis.

Objective evaluation and control of values of financial viability indicators are becoming indispensable condition for maintaining sufficient level of financial viability for sustainable development, solvency and low probability of bankruptcy.

Research is devoted to investigation of the problem of evaluation of company's financial viability level. The research covers principles of estimating maximum and minimum permissible value levels (marginal values) of financial viability indicators suggested by World Monetary Fund. In the course of research authors analyzed financial statements of small and medium service enterprises of Riga's region for the period 2003-2008 and assessed actual, as well as estimated maximum and minimum permissible values of financial viability indicators, evaluated overall financial viability level of these enterprises for this period, analyzed deviation between actual and marginal values. The results were compared to actual bankruptcy tendency of Latvian companies, which verified objectivity of suggested methodology of financial viability indicators' analysis.

Suggested approach to determining marginal values of company's financial viability indicators is an effective tool for controlling company's solvency level, estimating the risk of bankruptcy and choosing best possible alternatives for running economic activities in line with sustainable development.

Kuzmenko I. PROVISION OF REFUNDING OF LIABILITIES AT LATVIAN CREDIT INSTITUTIONS

Kuzmenko I. KREDĪTSAISTĪBU ATMAKSAS NODROŠINĀŠANA LATVIJAS KREDĪTIESTĀDĒS

Kreditēšana ir viens no riskantākajiem un pelnītspējīgākajiem banku un citu finanšu starpniecības nozares uzņēmumu darbības virzieniem. Tā sekmē resursu kustību un līdz ar to saimniekošanas procesus tautsaimniecībā kopumā. Taču ekonomikas nestabilitāte un Latvijas tirgus ierobežotība būtiski palielina finanšu starpniecības nozares uzņēmumu risku spektru un lielumu. Pasliktinoties ekonomiskajai situācijai, pasliktinājās arī banku kredītportfeļa kvalitāte (2010. gada 1. ceturksnī samazinājies standarta kredītu īpatsvars – līdz 72.5 %, attiecīgi pieaugot uzraugāmo un zemstandarta kredītu īpatsvaram), un kreditētāji cieš zaudējumus – 133 377 tūkst. latu uz 31.03.2010. Bieži aizņēmēji paši sev rada situāciju, kad ar kredītiestādēm vairs nav iespējams vienoties par kavēto kredītu maksājumu konsolidēšanu pie kredīta pamatsummas un jaunu maksājumu kārtības izveides. Augstākminētie apstākļi norāda uz kredītsaistību atmaksas problēmu noteikšanas un novērtēšanas pētīšanas nepieciešamību un aktualitāti. Zinātniskajā literatūrā ir sniegtas vispārējas debitoru parādu analīzes un novērtēšanas rekomendācijas, taču tās nevar tikt pielietotas kāda konkrēta debitora kvantitatīvajam novērtējumam. Rekomendācijas ir attiecināmas arī uz kavēto maksājumu rašanās iemeslu analīzi un kredītprojektu atlases metožu pilnveidošanu. Risku vadīšanas praksē kredītriska un kavēto maksājumu rašanās riska minimizēšanai parasti tiek pielietots kredītprojektu ierobežojums, kas negatīvi ietekmē kredītiestādes ieņēmumus.

Par kavēkli kreditētāju zaudējumu minimizēšanai kalpos arī Saeimas 2010. gada 7.jūnija pieņemtais Maksātnespējas likums, kura spēkā stāšanās sekas nav līdz galam izvērtētas un kurš varētu destrukturizēt kreditēšanas vidi, tas ir - kredītu izsniegšanas politika kļūs daudz piesardzīgāka, aizdevumu izsniegšana kļūs ierobežotāka un to saņemšanas izmaksas pieaugs. Pētījuma ietvaros ir analizēta kredītriska un kavēto maksājumu ekonomiskā būtība, to analīzes un novērtēšanas īpatnības, kā arī tiesiskais nodrošinājums. Ar kredītiestāžu darbības statistiskās informācijas palīdzību tiks veikta kompleksa un objektīva Latvijas kredīttirgū

esošās situācijas analīze. Pamatojoties uz analīzes rezultātiem, tiks sniegti priekšlikumi kredītsaistību atmaksāšanas efektivitātes paaugstināšanai Latvijas kredītiestādēs.

Leontjevs J. Tambovceva T. POSSIBILITIES OF IMPLEMENTATION OF GAME THEORY IN REAL ESTATE MARKET

Leontjevs J. Tambovceva T. SPĒĻU TEORIJAS IZMANTOŠANAS IESPĒJAS NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA TIRGŪ

Konkurences apstākļos vienmēr ir jāpieņem lēmums par produkta vai pakalpojuma cenas lielumu. Lēmumu pieņemšanas procesā notiek indivīdu vai indivīdu grupu mijiedarbība. Lai izvēlētu pareizo, izdevīgāko un zema riska lēmumu, ir svarīgi izanalizēt to, kā citu personu lēmumi ir savstarpēji saistīti un kā šie lēmumi atspoguļojas rezultātā. Situācijas analīzei un nepieciešamās informācijas iegūšanai (citu dalībnieku iespējamās stratēģijās) tiek izmantots lēmumu pieņemšanas spēles modelis. Šī pētījuma mērķis ir izpētīt un aprakstīt zemes un nekustamā īpašuma cenu noteikšanas stratēģijās, izmantojot spēles modeli. Šajā gadījumā izpēte pierāda, ka spēles teorijas metodes ir efektīvi pielietojamās reālajās dzīves situācijās un var būt veiksmīgi izmantojamās līdzīgo problēmu risināšanā. Spēļu teorija var palīdzēt identificēt galvenos stratēģiskos lēmumus attiecībā uz zemes un nekustamā īpašuma cenas noteikšanu. Visi skaitliskie rezultāti attēlo katras personas vai grupas (spēles dalībnieka) izvēlēto stratēģiju un ļauj izvēlēties līdzsvaru, kurā visi dalībnieki saņem maksimālo labumu. Autors secina, ka spēles teorētiskā modelēšana var būt noderīga kā lēmumu pieņemšanas atbalsta instruments, jo tā sniedz iespēju apzināt stratēģiskās mijiedarbības sarežģītību, jo īpaši konfliktējošo struktūru kolektīvo lēmumu pieņemšanas procesos. Pētījuma rezultāti liecina, ka tad, kad zemes un nekustamā īpašuma attīstītāji (īpašnieki) pieņem lēmumus par cenām neatkarīgi, optimāla cena ir augstāka nekā kooperatīvā spēlē. Tātad, zemes attīstības marketizācija atvieglo valsts slogu un sekmē tās spēju regulēt zemes pieprasījumu un palielinātu vērtību zemes resursiem.

Levchuk I., Klussmann A. ERGONOMIC ASPECTS OF CNC UNITS IN THE MODERN ECONOMIC SOCIETY

Levčuka I., Klusmans A. DATORVADĪBAS VIENĪBU ERGONOMISKIE ASPEKTI MODERNĀ EKONOMIKAS SABIEDRĪBĀ

The last decades were characterised by an enormous technical revolution, which influenced the general lifestyle – and the working life as well. The rapid development of microelectronic technology opened new opportunities for human-machine-interaction. Working with technical equipment and machines once was characterised by manual work and a lot of time was spend by tool setting, tool changing etc. Today, Computerised Numerical Control (CNC) machines replace a huge amount of heavy manual work. Operators have a high responsibility, as mistakes may lead to human injuries as well as to product losses – and in consequence to high monetary losses as well. The ergonomic organisation of CNC machines and workplaces was in focus of this study.

A standardised questionnaire was developed and a survey was carried out among 112 male trainees from four training centres learning the operation of CNC machines. The content of

the questionnaire were sociodemographic data, questions on “weak spots” or troubles during operating the CNC machines as well as questions about the most occurring errors and related consequences. Organisation of workplaces and control panels were documented, too.

33% of the interviewees rate the “space within reach” as “rather bad” or “very bad”. 32% of the interviewees could not monitor the working process from the CNC control panel. 80% of the interviewees worked on not-height-adjustable CNC control panel. Accordingly 37% of the interviewees felt the height of the CNC control panel as not appropriate. 65% feel that their body posture during the operation of the machine is (rather) strained.

Conclusions

This survey discovered that there is a need of optimisation of the ergonomic design of CNC machines and the CNC control panel in particular as well as the general organisation of the workplace.

Lielgaidiņa L., Geipele I. REAL ESTATE MARKET DEVELOPMENT TENDENCIES IN FINLAND

Lielgaidiņa L., Geipele I. NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA TIRGUS ATTĪSTĪBAS TENDENCES SOMIJĀ

Ir aprēķināts, ka no 2005. gada līdz apmēram 2015. gadam katru gadu nepieciešams uzbūvēt apmēram 30 000 jaunu ēku. Vajadzība tiek pamatota ar iedzīvotāju skaita pieaugumu, migrāciju, izmaiņām iedzīvotāju skaita un ģimenes statusa struktūrā, kā arī ar pieaugušo dzīvojamā fonda samazinājumu un mājokļu rezerves fondu. Pēdējos gados būvniecības apjoms pārsniedza ilgtermiņa prognozes, bet tagad tas ir nokritis zem prognozētā. No otras puses, jaunākā iedzīvotāju skaita izmaiņu prognoze, kas paredz lielāku iedzīvotāju skaita pieaugumu, rada aizdomas, ka agrāk izveidotie mājokļu nepieciešamības prognozētie apjomi bija pārāk mazi. Galvenokārt tiek būvētas daudzdzīvokļu mājas, kas tiek virzītas īrei. Pēdējo gadu laikā dzīvokļu būvniecība īrei ir bijusi nepietiekama, jo būvniecības uzņēmumi un citi investori ir ieinteresēti peļņu nesošākā privāti finansētā būvniecībā.

Somijas dzīvojamo ēku būvniecībā lielā mērā dominē dzīvokļi. Joprojām „1+2” ģimenes mājas tiek būvētas salīdzinoši mazāk kā daudzdzīvokļu mājas. Somija ir unikāla ar tās rindu mājām, kas veido aptuveni 10% no mājokļu būvniecības, tomēr uzbūvēto daudzdzīvokļu māju īpatsvars ir lielāks.

Valsts subsīdijas dzīvojamo ēku renovācijai ir viens no valsts ekonomikas attīstības veicināšanas pasākumiem, lai ēku atjaunošanas darbus veiktu ekonomikas lejupslīdes laikā. Dzīvojamo māju renovāciju sekmē arī valsts subsīdijas, kas tiek piešķirtas vecāka gadagājuma cilvēkiem un invalīdiem, lai samazinātu apdraudējumu veselībai, lai uzlabotu ūdens piegādes kvalitāti un energoefektivitāti, kā arī uzstādītu liftus esošajās daudzdzīvokļu mājās.

Ēku būvniecība izglītības jomā ir koncentrēta pilsētās, kurās pieaug imigrācija, īpaši galvaspilsētā Helsinkos, Turku, Tampere, Jyväskylä un Oulu, kā arī apkārtējās pašvaldībās. Skolas tiek būvētas, piemēram, jaunajos dzīvojamajos rajonos un paplašinātajos dzīvojamajos rajonos, kur pieaug iedzīvotāju skaits. Iedzīvotāju koncentrācija lielākajās pilsētās, pašvaldību centros rada skolu būvniecības nepieciešamību, turpretī pašvaldības, kurās iedzīvotāju skaits ir samazinājies, cer ietaupīt, slēdzot skolas mazapdzīvotos rajonos skolēnu skaits samazināšanās dēļ.

Noliktavu būvniecības pieauguma tendence bija vērojama gandrīz 15 gadus. Šobrīd šīs nozares būvniecības apjomi izteikti samazinās, tiek prognozēts, ka kritums pāris gadu laikā būs apmēram uz pusi, salīdzinājumā ar rekordlīmeni, kurš tika sasniegts pēc 15 gadu kāpuma. Jaunuzbūvētās labi aprīkotās ēkas rada nepieciešamību remontēt un aprīkot jau esošās ēkas, jo patērētāji vēlas augstākus standartus. Sabiedriskajās ēkās, piemēram, skolās un slimnīcās, kurās ir problēmas ar iekštelpu gaisa kvalitāti, nepieciešams remonts un jauni risinājumi. Iedzīvotāju attieksme pret klimata pārmaiņām un enerģijas taupību arī ietekmē renovācijas apmērus.

No 2007. gada līdz 2009. gadam lielāko īpatsvaru civilajā būvniecībā sastāda ceļu būvniecība (35%) un enerģētikas un hidrotehniskie darbi (25%). Līdz 2012. gadam tiek prognozēts 5% pieaugums dzelzceļa būvniecībā, turpretī 2% samazinājums autoceļu būvniecībā. Arī ar transportu nesaistītās infrastruktūras būvniecībā tiek prognozēts samazinājums.

Lukjanska R. IMPORTANCE OF KNOWLEDGE AT INNOVATION PROCESS MANAGEMENT

Lukjanska R. ZINĀŠANU NOZĪME INOVĀCIJAS PROCESU VADĪŠANĀ

The main goal is to make review of theoretical base of knowledge as innovation management process component. Review theoretical base and apply theory within analyses of Latvian SME. Approach is based on review of the scientific papers; analysis of available statistical data, national development documents, empirical researches and other secondary data.

Are described such aspects as theoretical aspects of knowledge as innovation process component; review of the current innovation and knowledge management at Latvian SME; learning and solutions for obstacles overcoming at SME from highly innovative economies; conclusions and suggestions. Scientific methods used – comparisons for identification of regularities, inductive method and graphical method.

The main findings show that SME faces several issues and innovation process management and lack of knowledge and proper knowledge management is one of those. Leading economies has developed approaches and tools for innovation capacity development at SME, through knowledge intensive stimulation. Situation at Latvian SME, in terms of knowledge as innovation process component is undervalued.

Melnikova E.N. ENERGY EFFICIENCY AND STATE PROCUREMENT IN CONSTRUCTION INDUSTRY IN LATVIA AND RUSSIAN FEDERATION

Melnikova E.N ENERGOEFEKTĪVĪTĀTE UN VALSTS IEPIRKUMI BŪVNIECĪBAS NOZARĒ LATVIJĀ UN KRIEVIJĀ

Мельникова Е.Н. ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНОСТЬ И ГОСУДАРСТВЕННЫЕ ЗАКУПКИ В СТРОИТЕЛЬНОЙ СФЕРЕ ЛАТВИИ И РОССИИ

Рассматриваются вопросы развития и функционирование системы государственных экологических закупок в Латвии, Германии и России, излагаются позиции о необходимости её внедрения в строительной сфере. Показаны предпосылки и возможности внедрения системы государственных экологических закупок для

обеспечения устойчивого, сбалансированного развития отрасли и сокращения энергопотребления.

Как показывает российский и латвийский опыт, ситуацию на строительном рынке может значительно стабилизировать система государственных закупок (заказов). Это потребует модифицировать социальную инфраструктуру (возведение детских садов, дорог, очистных сооружений и т.д.) и реновацию с учётом экологических параметров. Такой подход соответствует требованиям экологической модернизации и повышения энергоэффективности в сфере производства и потребления. Так, по данным Латвийского агентства строительства, энергетики и жилья (ВЕМА) после утепления 60-квартирный дом начинает тратить на 8 тонн мазута в год меньше, а экономия тепла от 30 до 66% (а по данным директора муниципального энергетического агентства проекта «Энергоаудит жилья-2008» 40–75 % тепла). В России количество такого жилья гораздо больше и использование европейского опыта в энергосбережении было бы весьма актуально, особенно учитывая климатические особенности страны. В Латвии этот проект выполняется в соответствии с «Государственной программой поддержки, поощрения реновации многоквартирных жилых домов на 2007-2010 гг.» (принятой в 2007 г.) и программой «Мероприятия по улучшению энергоэффективности многоквартирных домов».

Реновация зданий проводится с использованием наиболее экологичных строительных материалов, поэтому данный вид работ можно отнести к нецеленаправленным, но экологическим закупкам (заказам). Под государственными экологическими закупками (по директивам ЕС) принято понимать, учет экологических факторов при описании закупаемого продукта, подготовке технических спецификаций, вариантов, критериев выбора продукции, критериев выбора поставщика, статей контракта. В связи с вышесказанным реновацию можно считать экологическим заказом, но долю государственных (муниципальных) организаций необходимо увеличивать. Переквалифицировав её на государственные экологические заказы (закупки). В последние годы экопоставкам Евросоюз уделяет приоритетное место – 16 % ВВП ЕС, а к 2010 г. планирует увеличить до 50 % во всех госзакупках. Директивой 2004/17/СЕ (редакции 2008 г.) подчеркивается возможность включения государственным заказчиком в технические спецификации контракта четко сформулированных природоохранных характеристик (параметров), включая метод производства продукции. Так, ст. 26 и 53 предусматривает в условиях и критериях подписания контракта включения экологических аспектов, которые подрядчик должен будет выполнять. Например, уровень потребления воды, энергии, использование определенных материалов в строительных работах и товарах, отходы, выбросы различных веществ во внутреннюю и внешнюю окружающую среду, возможность рециклинга и др.

Motosova E.A. BUSINESS - ORIENTED REVIEW OF THE CURRENT SYSTEM OF ENVIRONMENTAL TAXES AND PAYMENTS IN RUSSIA

Motosova E. A. UZŅĒMĒJDARBĪBAS ORIENTĒTA VIDES AIZSARDZĪBAS NODOKĻU UN MAKSĀJUMU SISTĒMAS ANALĪZE

Russia is implementing a package of measures aimed at improving the energy and environmental efficiency of its economy. A major factor in this is the improvement of the system of payments for adverse environmental impact and the development of principles of environmental taxation. This involves developing programmes for funding the environmental overhaul of the economy based on improving the system of environmental taxes and payments. Among the strategies for addressing the problem is estimation of and compensation for the past environmental damage and development of economic incentives for switching over to the best technology available. This will make it possible to ensure the implementation of the function of liability for damage caused to the environment.

Compliance with environmental standards, i.e. environmentally correct behaviour, must be encouraged using public administration methods; it must pay dividends to the businessmen who abide by the law. On the other hand, the system of economic regulation of the use of natural resources is expected to maximize returns for environmentally committed business. Businesses must see the benefits of switching over to state-of-the-art technology, implementing upgrading programmes, introducing leading-edge treatment systems. The philosophy of such regulation is predicated on compliance by businesses with environmental standards; i.e. environmentally correct behaviour must be rewarded; it must pay dividends to the businessmen who abide by the law. On the other hand, environmental breaches must be severely punished, with appropriate penalties imposed.

Russia provides for a certain transition period to implement new principles of environmental management in the economy, enabling entrepreneurs to adopt the necessary measures, and the government to provide incentives for the business community to implement green solutions. But once this period is over, punishment must be meted out in full, up to and including bankruptcy proceedings and liquidation of the breaching company. Please note that the Russian Federation has more than 100 thousand legal entities and self-employed entrepreneurs [sole traders] whose activities have an impact on the environment. But major contributions to the adverse environmental impact are made by a mere 300 companies or thereabouts. This is mostly power generation, oil and gas production, metallurgy, pulp and paper industry and housing and utility sector. A way to improve the environmental situation in many regions of the country is thought to be the raising of payments for adverse environmental impact as an additional source of funding for environmental protection aimed at scaling down the adverse impact on the environment. In this context, the environmental management system should reinstitute the national public fund for environmental protection as a dedicated source of funding for environmental action.

Nešpors V., Kamola L. CREATIVE ECONOMICS AGE DEMANDS IN HIGH SCHOOL EDUCATION

Nešpors V., Kamola L. RADOŠĀS EKONOMIKAS LAIKMETA PRASĪBAS AUGSTĀKAJAI IZGLĪTĪBAI

Izglītība un zinātne ir nepieciešams sabiedrības turpmākās ekonomiskās, sociālās un kultūras attīstības priekšnosacījums. Izglītības, īpaši augstākās izglītības, stratēģijai ir jābūt mērķtiecīgi virzītai uz rītdienu. Mūsdienu pasaulē visu veidu pārmaiņas notiek ārkārtīgi strauji. Tās notiek ne tikai atsevišķās zināšanu vai ražošanas jomās, bet mainās ekonomikas aktivitātes posmu (laikmetu) maiņas ātrumi.

Pašreiz notiek pāreja no postindustriālās (zināšanu) ekonomikas uz radošo ekonomiku. Tās būtība ir meklēt kaut ko jaunu, radīt kaut ko atšķirīgu, kas pasaulē vēl nav bijis. Šie meklējumi noved pie jaunām zināšanām, jaunām tehnoloģijām un jauniem ražojumiem. Izveidojas jauna „radošā šķira”, kas kļūst par visnozīmīgāko ekonomikas attīstības faktoru.

Svarīgākais radošās ekonomikas attīstības priekšnosacījums ir radošums (kreativitāte). Radošuma rezultāts ir idejas, produkti vai risinājumi, ko novērtē kā oriģinālus, kā jauninājumus, un atbilstoši vai potenciāli lietderīgus attiecīgajā situācijā. Radošumu var kultivēt (attīstīt, izkopt) gan indivīds, gan sabiedrība.

Lai izkoptu un attīstītu radošumu, ir nepieciešama izglītības sistēma, kas sekmē šo procesu. Īpaši tas attiecas uz augstāko izglītības sistēmu. Jēdziens izglītība ir cieši saistīts ar jēdzienu zināšanas, ar to radīšanu un apgūšanu.

Izšķir divu veidu zināšanas – formālās (*explicit knowledge*) un neformālās zināšanas (*tacit knowledge*). Formālās zināšanas var izteikt verbālo vai grafisko struktūru, loģisko shēmu un formulu veidā. Netveramās zināšanas nevar formulēt. Tās ir zināšanas, kas ir indivīda galvā, bieži vien neatzinātā intuitīvā līmenī. Tās zināmā mērā ir potenciālās zināšanas, kas rodas smadzenēs pašorganizēšanās procesa rezultātā, mijiedarbojoties ar esošiem mentāliem modeļiem.

Runājot par ekonomiku un uzņēmējdarbību jāsaka, ka netveramās zināšanas raksturo organizāciju un uzņēmuma vērtīgākos cilvēkus. Šie cilvēki ir iestāžu, uzņēmumu un valsts galvenais kapitāls. Radošās ekonomikas (lielā mērā arī zināšanu ekonomikas) apstākļos izdzīvot var tikai tās organizācijas un uzņēmumi, kuros ir pietiekams radošo potenciāls – tie, kuri spēj adaptēties mainīgajos apstākļos. Augstākās izglītības uzdevums ir nodrošināt tautsaimniecību ar šādiem speciālistiem.

Straujo pārmaiņu laikmetā zināšanu apgūšanā ir svarīgi iegūt ne tik daudz konkrētās zināšanas kādā atsevišķā jomā, cik spēju mācīties, apgūt efektīvas mācīšanās metodes, spēju mācīties kaut ko jaunu un radoši domāt. Lai tas notiktu, augstskolā jāapgūst galvenokārt teorija, prasme mācīties un risināt jaunus uzdevumus. Ir jāsamazina studiju programmu šaurā specializācija, tieksme sagatavot speciālistus darbam uzreiz pēc augstskolas beigšanas noteiktā darba vietā.

Nyiri J., Pódör A. GIS APPLICATION IN REAL ESTATE INVESTMENT

Nyiri J., Pódör A. ĢEOGRĀFISKĀS INFORMĀCIJAS SISTĒMAS PIELIETOŠANA NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA INVESTĪCIJĀS

The location, i.e. the position of the real estate is one of the most important factors determining the value of the real estate. The relative, comparative nature of the location is proved by the fact that different element of the location is important for the different participants of the real estate market, the elements have different priorities. The location is analyzed from another view by a real estate developer, an investor or a bank financing the development, but a tenant has different expectations than an operator. It follows from those above that the participants in the real estate market make a Location Analyses in accordance with their own points of view, in which the examination of the elements being important for them are emphasized primarily. Location Analyses can be solved with the help of GIS system. In the development process of real estate a kind of synergy occurs while we integrate several data bases and different knowledge which can lead us to more effective decisions and information. The decision support model contains the requirements raised by different speciality against real estate development.

Ozoliņa-Ozola I. HUMAN RESOURCES MANAGEMENT EFFICIENCY EVALUATION PROBLEMS

Ozoliņa-Ozola I. CILVĒKU RESURSU VADĪŠANAS EFEKTIVITĀTES NOVĒRTĒŠANAS PROBLĒMAS

Cilvēku resursu vadīšana ir viena no organizācijas pārvaldes jomām, kuru līdzīgi kā finanšu un mārketinga vadīšanu jānovērtē pareizo lēmumu pieņemšanai. Pētījumi apstiprina, ka cilvēku resursu vadīšana organizācijā ir saistīta ar tās darbības rezultātiem - ar apgrozījuma un peļņas pieaugumu, tirgus daļu, inovācijām. Ja finanšu un mārketinga vadīšanai ir izstrādātas vairāk vai mazāk konkrētas metodoloģijas, tad cilvēku resursu vadīšanai tādu vēl trūkst.

Pētījuma mērķis ir noskaidrot, ar kādām problēmām ir saistīta cilvēku resursu vadīšanas novērtēšana, aprakstīt cilvēku resursu vadīšanas efektivitātes novērtēšanas principus un izvirzīt šīs efektivitātes rādītāju sistēmu.

Literatūras apskata rezultātā tika noskaidrots, ka galvenās problēmas, kas saistītas ar cilvēku resursu vadīšanas efektivitātes novērtēšanu, ir šādas:

- 1) dažāda izpratne par to, kas ir „cilvēku resursu vadīšanas efektivitāte” un tās rādītājiem;
- 2) cilvēku resursu vadīšanas mērķi var būt nesavienojami – cenšoties atbalstīt organizācijas biznesu, var tikt „upurētas” darbinieku intereses;
- 3) sarežģīti precīzi izmērīt cilvēku resursu vadīšanas aktivitāšu, projektu u.tml. atdevi;
- 4) cilvēku resursu struktūrvienību pretestība novērtēšanai – bailes „nepatikt” organizācijas vadībai;
- 5) cilvēku resursu struktūrvienību, lineāro vadītāju un citu amatpersonu vai struktūrvienību kopīga atbildība par cilvēkresursu vadīšanu.

Cilvēku resursu vadīšanas fundamentālā loma ir un paliek atbalstīt organizācijas mērķu sasniegšanu. Tas nenozīmē, ka attiecīgiem departamentiem un amatpersonām jābūt organizācijas vadības „advokātiem”. Bez rūpēm par personāla profesionalitāti un motivāciju nevar nodrošināt organizācijas konkurētspēju, izaugsmi un kvalitatīvu kalpošanu sabiedrības vajadzībām.

Cilvēku resursu vadīšanas efektivitāte ir apkopojošs rādītājs – vairāku rādītāju kopums – kas parāda cilvēku resursu vadīšanas ekonomisko un sociālo atdevi un ieguldījumu organizācijas mērķu sasniegšanā.

Daži svarīgi principi organizācijas cilvēku resursu vadīšanas efektivitātes novērtēšanā:

- jābalstās ne tikai uz cilvēku resursu vadīšanas struktūrvienību darbības novērtēšanu, bet jāaptver arī organizācijas augstākās vadības un lineāro vadītāju atbalsts;
- jānosaka prioritātes: cilvēku resursu vadīšanas funkcijām un to novērtēšanas kritērijiem atsevišķi jāpiešķir nozīmīguma pakāpi atkarībā no to ietekmes uz organizācijas mērķiem;
- jāievieš tādi novērtēšanas kritēriji, kas konkrēti parādītu, cik lielā mērā cilvēku resursu vadīšanas plāni vai programmas uzlabo organizācijas darbības rādītājus (peļņu, konkurētspēju u.c.).

Ir izvirzīta cilvēku resursu vadīšanas efektivitātes novērtēšanas rādītāju sistēma, kas sastāv no diviem galvenajiem rādītāju blokiem: 1) vispārējie rādītāji, lai novērtētu kopējo situāciju cilvēku resursu vadīšanā organizācijā un 2) konkrētie rādītāji, lai novērtētu atsevišķu cilvēku resursu vadīšanas funkciju realizāciju un to nodrošināšanu.

Polovko S. ANALYSIS OF LATVIAN INCURANCE MARKET

Polovko S. LATVIJAS APDROŠINĀŠANAS TIRGUS ANALĪZE

Apdrošināšana ir svarīga finanšu sistēmas sastāvdaļa, un tās galvenais uzdevums bija apmierināt dažādas cilvēku vajadzības, saistītas ar apdrošināšanas aizsardzību dažādās neparedzamās situācijās. Gan pretrunas starp cilvēku un dabu (plūdi, vētras, zemestrīces un citas dabas katastrofas), gan konflikti sabiedrībā (ekonomiskie, politiskie, reliģiskie utt.), veido apstākļus negatīvu seku radīšanai, kurām ir gadījuma raksturs. Rodas noteiktais risks, kas ir raksturīgs jebkurām sociāli-ekonomiskajām attiecībām. Visi šie apstākļi arī veicināja apdrošināšanas nozares rašanos un attīstību visā pasaulē.

Pētījuma mērķis ir izpētīt apdrošināšanas nozīmi Latvijas tautsaimniecībā. Lai sasniegtu mērķi, tiek izvirzīti sekojoši uzdevumi:

- noteikt apdrošināšanas nozīmi un īpatnības valsts finanšu sistēmā;
- izpētīt valsts apdrošināšanas sistēmas struktūru un aprakstīt tās elementus;
- izvērtēt apdrošināšanas nozīmi makroekonomiskajā un mikroekonomiskajā līmenī

Latvijā.

Pētījuma gaitā tika izpētīti faktori, kas ietekmēja apdrošināšanas tirgus veidošanos Latvijā, izpētītas izmaiņas apdrošināšanas tirgus funkcionēšanā līdz ar Latvijas iestāšanos Eiropas Savienībā, kā arī definētas apdrošināšanas tirgus funkcionēšanas problēmas, kas ir raksturīgas Latvijas apdrošināšanas tirgum.

Pētījuma rezultātā tiek sniegtas šādas atziņas:

- 1) Apdrošināšana ir ekonomiskās attiecības, kas tiek nodibinātas līdz ar naudas līdzekļu mērķfondu izveidošanu, kas palīdz aizsargāt klientu mantiskās intereses no dažāda veida negadījumiem;

2) Apdrošināšanas ekonomiskā būtība ir īpašu pārdales attiecību kopums, kas veidojas uz dalībnieku naudas iemaksu pamata. Šīs iemaksas tiek izmantotas zaudējumu atlīdzināšanai un palīdzības sniegšanai apdrošināšanas gadījuma iestāšanās rezultātā. Apdrošināšanas aizsardzības sniegšana – tas ir īpašs finanšu pakalpojumu veids, kuru rada un sniedz apdrošināšanas kompānijas;

3) Tas, ka apdrošināšana ir paredzēta noteiktu risku finanšu seku pārvarēšanai, ir svarīgi gan mājsaimniecību pārstāvjiem, gan uzņēmumiem, jo rada pārlicību par nākotnes iespējām. Bet ne mazāk svarīgi tas ir tautsaimniecības ekonomikā kopumā, jo sekmē tās efektīvu funkcionēšanu un attīstību.

Potravnji I. INTERNATIONAL AND ENVIROMENTALLY ECONOMICAL ASPECTS OF DEVELOPMENT OF TOURIST – RECREATION ORIENTED SPECIAL ECONOMIC ZONE IN KALININGRAD REGION

Potravnjis I. UZ TŪRISMU UN ATPŪTU ORIENTĒTAS ĪPAŠĀS EKONOMISKĀS ZONAS ATTĪSTĪBAS STARPTAUTISKIE UN EKOLOGISKI EKONOMISKIE ASPEKTI KAĻIŅINGRADAS APGABALĀ **Потравный И. РАЗВИТИЕ ОСОБОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЗОНЫ ТУРИСТСКО-РЕКРЕАЦИОННОГО ТИПА НА КУРШСКОЙ КОСЕ В КАЛИНИНГРАДСКОЙ ОБЛАСТИ: МЕЖДУНАРОДНЫЕ И ЭКОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ**

Начиная с 2007 года, в России идет формирование и развитие особых экономических зон туристско-рекреационного типа: в Республике Алтай и Алтайском крае, на о. Байкал - в Республике Бурятия и Иркутской области, в Краснодарском и в Ставропольском крае, в Калининградской области. В то же время развитие данных туристско-рекреационных зон сталкивается с определенными трудностями, так как размещение основных объектов предполагается осуществить на особо охраняемых природных территориях и на территориях национальных парков, что сопряжено с определенными экологическими ограничениями при проектировании, строительстве и эксплуатации таких объектов. Так, к примеру, в соответствии с постановлением Правительства Российской Федерации от 03.02.2007г. №73 «О создании на территории Зеленоградского района Калининградской области особой экономической зоны туристско-рекреационного типа» создание такой зоны намечено на территории национального парка «Куршская коса», который отнесен ЮНЕСКО к объектам Всемирного природного и культурного наследия.

Несмотря на планы начиная с 2010 г. приступить к строительству основных объектов зоны на территории Куршской косы, до последнего времени отсутствует четкий план и стратегия развития данной территории. Это связано в значительной мере с противоречиями задач и функций, которые осуществляет собственно национальный парк, на территории которого намечено развитие данной туристско-рекреационной зоны, с ожиданиями муниципальных органов управления, населения по развитию инфраструктуры на данной территории и задачи бизнеса, предпринимателей по привлечению инвестиций по развитие экологически ориентированных проектов. Хотя опыт использования национального парка на Куршской косе в Литве (курорт Нида и др.), говорит о возможности сохранения уникальной природы, культурного наследия и развития рекреационной деятельности на международном уровне.

Для России данный вопрос приобретает особую актуальность в связи с планами отмены визового режима со странами ЕС и прироста туристического потока, и связанного с этим привлечения дополнительных инвестиций. Предполагается, что инвестиции в туристический комплекс составят – 73%, в развитие экологической, социальной, транспортной инфраструктуры – 27%. В статье рассматриваются различные международные эколого-экономические аспекты проектирования и строительства туристских объектов на территории Куршской косы, возможности привлечения зарубежных фирм, специалистов и экспертов для обоснования и реализации инвестиционных проектов на данной территории, использования опыта Литвы, Латвии в развитии туристско-рекреационных комплексов на Балтике, вопросы экологического сопровождения предпринимательской деятельностью и др.

Reihmane D. THE STRATEGY OF THE EURO INTRODUCTION – ECONOMIC PROCESSES AND COMMUNICATION

Reihmane D. EIRO IEVIEŠANAS STRATĒGIJA - EKONOMISKIE PROCESI UN KOMUNIKĀCIJA

Latvijai 2004.gadā kļūstot par Eiropas Savienības (ES) dalībvalsti, vienlaikus ir definēts mērķis integrēties ES vienotajā ekonomikas un monetārajā savienībā un ieviest eiro. Pēc neīstenotā sākotnējā plāna ieviest eiro 2008.gadā pašlaik Latvija ir noteikusi valsts stratēģisko plānu ieviest vienoto valūtu 2014.gadā. Lai šo mērķi sasniegtu, valstij ir jāievēro prasības gan finanšu, gan ekonomikas, gan monetārajā jomā, kā arī jāizstrādā un jāīsteno stratēģija, kas nodrošinātu veiksmīgu šī procesa norisi. Kopš valstī tika sākta gatavošanās eiro ieviešanai, šajā kontekstā ir analizēti ekonomiskie procesi, uzkrāti dažādi statistiskie dati par sabiedrības attieksmi pret eiro ieviešanu, bet joprojām trūkst plašāku pētījumu, kuri varētu palīdzēt modelēt veiksmīgu pāreju uz eiro atbilstoši aktuālajai situācijai – definēt mērķus, to sasniegšanas veidus, ekonomisko procesu savstarpējo korelāciju, vienlaikus ņemot vērā arī sabiedrības attieksmi. Ir izpētīta un iezīmēta sabiedrības attieksmes veidošanās un ar to saistīto komunikācijas procesu saikne ar ekonomiskajiem procesiem. Nacionālā eiro ieviešanas plāna ietvaros ir izstrādāta arī komunikācijas stratēģija, un tajā ir definēti mērķi - veicināt eiro ieviešanas sekmīgu norisi, informēt visus Latvijas iedzīvotājus par eiro ieviešanu, skaidrot eiro ieviešanas procesu, lai mazinātu bažas, veicinātu uzticēšanos un panāktu izmaiņas attieksmē. Līdz šim eiro ieviešanas kontekstā iezīmēta tikai sabiedrības attieksmes saikne ar veiksmīgu procesa norisi, reaģējot uz aktualitātēm un izmaiņām ekonomikā, taču komunikācija nav analizēta no pretējās puses – kā un cik lielā mērā tā, veidojot sabiedrības attieksmi, ietekmē ekonomiskos procesus. Šo apstākli būtu lietderīgi ņemt vērā, pilnveidojot un aktualizējot eiro ieviešanas stratēģiju.

Reiziņa V. LATVIAN ECONOMIC SITUATION IMPACT ON CHANGES IN POPULATION CONSUMPTION EXPENDITURES

Reiziņa V. LATVIJAS EKONOMISKĀS SITUĀCIJAS IETEKME UZ IZMAIŅĀM IEDZĪVOTĀJU PATĒRIŅA IZDEVUMOS

Katrs patērētājs ikdienā vēlas iegādāties visdažādākās preces, kuru patēriņa raksturiezīmes ir visai atšķirīgas. Limitēts budžets ierobežo šo patērētāja vēlmi un ļauj iegādāties tikai noteiktu preču klāstu. Mājsaimniecības, veicot racionālu izvēli, balstoties uz savām ar budžetu ierobežotām vajadzībām, veido agregēto pieprasījumu, kas savukārt iedarbina ražošanu un tirdzniecību.

Zīmīgi, ka laikā no 2000. līdz 2007.gadam Latvija piedzīvoja ievērojamu ekonomisko izaugsmi, pieauguma tempi uz vienu iedzīvotāju būtiski pieauga. Pateicoties tam, ka IKP uz vienu iedzīvotāju, sākot no 1995.gada, katru gadu pieauga vidēji par 7.89%, IKP uz 1 iedzīvotāju 2000.gada salīdzināmajās cenās 2007.gadā bija 2.59 reizes lielāks nekā 1995.gadā. Sakarā ar kopējā nacionālā ienākuma uz vienu iedzīvotāju pieaugumu Latvija no 74. vietas 2005.gadā pārvietojās uz 69. vietu 2008. gadā. Tajā pašā laikā kopējais patēriņš uz vienu iedzīvotāju, ko var uzskatīt par dzīves līmeņa indikatoru un kas, kā tika minēts, ir ierobežots ar pieejamo budžetu, pieauga un 2007.gadā sasniedza 223.5% līmeni no 2000. gada vērtības.

Latvijas iedzīvotāju patēriņš, kā viens no vadošiem sociāli ekonomiskās sistēmas faktoriem, nav pietiekami izpētīts. Ekonomiskās izaugsmes gados mainījās Latvijas patēriņa struktūra – kādu produktu kategoriju īpatsvars ir palielinājies vai samazinājies kopējos iedzīvotāju patēriņa izdevumos, kā tas sasauca ar kopējā patēriņa izdevumu izmaiņu dinamiku. Pētījumā tiek pārbaudīta hipotēze par Latvijas iedzīvotāju patēriņa izdevumu izmaiņu saskaņotību ar pieaugošajiem ienākumiem, t.i., vai patēriņa izdevumu struktūras izmaiņas ir iespējams pamatot ar palielinātiem ienākumiem.

Pētījuma ietvaros ir veikti šādi uzdevumi:

1. Novērtēta Latvijas ekonomiskās situācijas ietekme uz izmaiņām iedzīvotāju patēriņa izdevumos, izmantojot pieejamos statistikas datus par IKP, iedzīvotājiem un sociālajiem procesiem, konkrēti - mājsaimniecību budžetu, to sastāvu un struktūru.

2. Izveidots statistiskais pieprasījuma modelis (*Almost Ideal Demand System*), lai izprastu ienākumu un cenu izmaiņu ietekmi uz iedzīvotāju patēriņa raksturu. Modeļa novērtējumi dod iespēju veikt cenu un ienākumu ilgtermiņa elastības koeficientu aprēķinu un analīzi 12 patēriņa preču kategorijām Latvijā.

Izmantojot 1995.-2007.gada datus, kas iegūti no Eurostat un LR Centrālās statistikas pārvaldes datubāzēm, ar statistisko programmu Eviews 5, Stata 9.2 un MS Excel 2007 palīdzību ir veikta kvantitatīvā analīze.

Rozenbergs J., Gaile-Sarkane E. STRATEGIC DECISION MAKING AT SME: THEORY AND PRAXIS

Rozenbergs J., Gaile-Sarkane E. STRATĒGISKO LĒMUMU PIENĒMŠANA MVU: TEORIJA UN PRAKSE LATVIJĀ

Pasaules finanšu krīze ir smagi ietekmējusi Latvijas tautsaimniecību. Krīzes dziļumu Latvijā pastiprināja ārējā sektora izteiktā nesabalansētība, kas izveidojās straujās izaugsmes gados. Daudzkārt uzsvērts, ka tas, cik ātri Latvijas tautsaimniecība pārvarēs ekonomisko lejupslīdi, ir atkarīgs no nozaru un uzņēmumu spējas pārorientēties no iekšējiem uz ārējiem tirgiem, tādējādi līdzsvarojot Latvijas importa-eksporta saldo. Vidējā termiņā galvenais izaugsmes stimuls Latvijai ir jāsaista ar eksporta iespēju paplašināšanu. Tāpēc izšķiroša nozīme izaugsmes nodrošināšanai ir galvenās eksporta nozares – rūpniecības konkurētspējai gan starptautiskos, gan pašmāju tirgos. 2003.gadā Jonkopingas starptautiskās biznesa skolas studenti, veicot izpēti Baltijas MVU, secināja, ka stratēģiskā vadība ir vairāk neformāla un nenozīmīga procedūra uzņēmumu vadīšanā un attīstīšanā. Lielāko daļu sava darba laika uzņēmumu vadītāji risina funkcionālā līmeņa stratēģiskos jautājumus. Augstākā līmeņa vadītāji korporatīvas nākotnes redzējuma veidošanai velta vidēji ne vairāk par 3% sava darba laika. Lai nonāktu pie unikāla nākotnes redzējuma, augstākā līmeņa vadītājiem jāvēlas tam atlicināt daudz vairāk laika. Pētījumi, kas veikti Latvijā, apliecina, ka vairāk nekā puse Latvijas uzņēmēju, nesaprot, kas ir konkurējošā priekšrocība un tikai 12% zina, kāds būs viņa vadītais uzņēmums pēc 5 gadiem. Pētījums parāda, ka uzņēmēji, runājot par konkurētspējas faktoru nozīmīgumu uzņēmumos, visvairāk pieminējuši kvalitātes nozīmi, bet vismazāk jaunievedumu nozīmi uzņēmuma attīstībā. Vairums uzņēmēju atzīst, ka pamatā, vadot uzņēmumu, balstās uz iekšējo intuīciju un iepriekšējo pieredzi, kas bija pietiekami ekonomikas izaugsmes periodā. Tomēr situācija ekonomikā ir mainījusies, un šobrīd tikai ar intuīciju vien nepietiek. Uzņēmumu darbība kļūst arvien kompleksāka, tādēļ tā ir jābalsta uz zinātniskiem pamatiem. Ir apkopotī faktori, kas ietekmē stratēģisko lēmumu pieņemšanu mazos un vidējos uzņēmumos. Noteikto faktoru ietekme ir aplūkota gan teorētiski, gan praktiski. Autori ir veikuši MVU stratēģisko lēmumu ietekmējošo faktoru klasifikāciju un secina, ka lēmumu pieņemšanas process atšķiras galvenokārt uzņēmuma lieluma un tā darbības nozares kontekstā. Kā būtiskus, bet ne noteicošos faktorus lēmumu pieņemšanā, autori uzskata arī uzņēmuma darbības ilgumu un vadītāja izglītības līmeni.

Autoru pētījumi ir pamatoti ar ārvalstu un Latvijas zinātnieku veiktajiem pētījumiem, kā arī balstoties uz praktiskiem piemēriem. Izmantojot veikto faktoru klasifikāciju, ir iespējams izstrādāt stratēģiski pamatotu lēmumu pieņemšanas metodiku, kas palīdzētu uzņēmējiem pieņemt pamatotus, ne tikai uz intuīciju balstītus lēmumus.

Saliņš D. AUTOMATIC FIRE-EXTINGUISHING SYSTEM OPERATIONAL STATISTICS AND EQUIPMENT PROBLEMS IN LATVIA

Saliņš Dz. AUTOMĀTISKO UGUNSDZĒŠANAS SISTĒMU NOSTRĀDĀŠANAS STATISTIKA UN IERĪKOŠANAS PROBLĒMAS LATVIJĀ UN TO RISINĀJUMI

Automātiskā ugunsdzēsšanas sistēma (AUdzS) ir vienīgais drošības sistēmas veids, kura uzsāk ugunsgrēka dzēšanu objektos, bez cilvēku līdzdalības. AUdzS sistēmas samazina ugunsgrēka izplatīšanās ātrumu, kas samazina ugunsgrēka nodarīto materiālo zaudējumu un cilvēka bojāejas risku, pagarinot evakuācijas laiku no ēkas, līdz ugunsgrēka bīstamie faktori sāk apdraudēt evakuācijas ceļus. Latvijas būvnormatīvs nosaka objekta kritērijus, kuros AUdzS ir ierīkojama obligāti. Galvenie kritēriji ir būvju izmantošanas tips pēc ugunsbīstamības, būves būvniecībā pielietojamo materiālu degtspējas, cilvēku skaita, materiālo vērtību koncentrācijas būves platības un stāvu skaita. Brīvprātīga, pēc objekta īpašnieku vēlmes, AUdzS uzstādīšana netiek praktizēta, jo trūkst informācijas par šādas sistēmas lietderību. Veicot apdrošināšanas sistēmu aptauju un apkopojot iegūtos datus, nākas secināt, par AUdzS zemo popularitāti, statistikas neesamību un ka objekta īpašniekam nav iespējas iegūt objektīvus datus, kas rosinātu brīvprātīgi uzstādīt AUdzS būves.

AUdzS sistēmu tirgotāji un piegādātāji informāciju par AUdzS lietderīgumu atspoguļo vienpusīgi, brīvprātīgi uzstādītas sistēmas atbilstību noteiktajiem kvalitātes kritērijiem neviens nekontrolē, tādēļ objekta īpašnieks var iegūt savā īpašumā AUdzS ar zemiem drošuma rādītājiem, tādai sistēmai ir augsts atteikumu rādītājs, remonta-apkopes neiespējamība, sistēmai ir īss mūžs, bieži izpaužas bojājumi.

Kā, piemēram, praktiskā eksperimenta laikā, veicot ugunsgrēka modeļa 16 m² platībā dzēšanu ar Ukrainā, Harkovā, ražotas aerosola tipa AUdzS „АГС-5”, pēc tā nostrādāšanas ugunsgrēks turpināja degt, lai gan sistēma ir paredzēta vismaz 60 m² šāda tipa ugunsgrēka platības dzēšanai.

Tiek piedāvāti risinājumi AUdzS popularitātes palielināšanai, problēmu risinājumi, kas ļautu samazināt ugunsgrēkos radušos zaudējumu apmērus un cilvēku bojāeju. Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestam jāturpina ne tikai pārtraukt AUdzS ierīkošanas un nostrādāšanas gadījumu apkopšanu, bet arī jāpublicē šie dati, lai tie būtu pieejami objektu īpašniekiem un apdrošināšanas sabiedrībām. Apdrošināšanas sabiedrībām ir jādiferencē prēmiju apjoms atšķirībā no objekta ar un bez AUdzS. AUdzS ir jāpakļauj obligātai sertifikācijai neatkarīgi, vai tas tiek uzstādīts objektos, kur to uzstādīšanu, kā obligātu nosaka būvnormatīvi, vai objekta īpašnieks to uzstāda pēc savas iniciatīvas

Saliņš D. FIRE-EXTINGUISHING WITH WATER INITIATION CAVITATION

Saliņš Dz. UGUNSDZĒŠANA AR ŪDENI, KURĀ IEROSINĀTA KAVITĀCIJA

Veikts teorētiskais pētījums un datu apkopojums, par hidrodinamiskās kavitācijas procesa ūdens ugunsdzēsšanas īpašību izmaiņām, mainot virsmas spraigumu, paaugstinot temperatūru

un palielinot dispersiju. Izveidota eksperimentālā iekārta, ar mērījumiem veikts iekārtas tests un ar iekārtas palīdzību pirmo reizi tiek veikts praktisks salīdzinošs tests, veicot ugunsgrēka modeļa dzēšanu bez un ar ūdeni ierosinātu kavitācijas efektu. Uzstādīti četrdesmit pēc kārtas vienāda tipa ugunsgrēka moduļi, kas eksperimentā tiek dzēsti četrās sērijās - dažādos veidos. Desmit katra veida moduļi, kas pirmajā sērijā tiek dzēsti ar ūdeni, kurā nav ierosināta kavitācija. Otrajā eksperimentu sērijā tiek dzēsti ugunsgrēki ar ūdeni, kurā pirms tam ir ierosināta kavitācija. Trešajā sērijā ūdenī bez ierosinātās kavitācijas tiek pievienota slapētājviela. Ceturtajā sērijā ūdenī ar slapētājvielu pirms ugunsgrēka dzēšanas tiek ierosināta kavitācija. Kā slapētājviela tiek pielietots Krievijā ražotais atbilstoši ТУ 2481-002-15231343-2004 ugunsdzēšanas ūdens slapēšanas cietais parafīnveida kārtridžs „Ливень-ТС”, kas izgudrots Sanktpēterburgas kompānijā „Ливень” 2004. gadā un tiek pielietots ugunsdzēšanā, ka slapētājviela cietu materiālu dzēšanā. Ugunsdzēšanas testi tika veikti ar vienādas intensitātes dzēšanas sprinkleriem, noturot vienādu ūdensspiedienu.

Testa rezultāti uzskatāmi parāda, ka slapētājviela par 37 % paātrina ugunsdzēšanas ātrumu, tajā pašā laikā ūdens kavitēšana tikai par 8 % palielina ūdens ugunsdzēšanas spējas. Ugunsdzēšana ar kavitētu ūdeni, kuram pievienota slapētājviela, palielina ūdens ugunsdzēšanas spējas par 62 %, kas saistīts ar intensīvu putu veidošanos kavitācijas procesa rezultātā, un ugunsdzēšana norisēja, ugunsgrēka virsmu papildus izolējot ar radušajiem putām.

Skribans V. ESTIMATION OF THE ECONOMIC EFFECT OF LATVIA'S INCOMING IN EUROPEAN UNION

Skribans V. LATVIJAS IESTĀŠANĀS EIROPAS SAVIENĪBĀ EKONOMISKĀ EFEKTA NOVĒRTĒJUMS

Starptautiskā integrācija ir viens no būtiskākajiem ekonomikas attīstību veicinošajiem faktoriem mūsu gadsimtā. Latvijā starptautiskie integrācijas procesi saņēma spēcīgu attīstības impulsu līdz ar Latvijas iestāšanos Eiropas Savienībā 2004. gadā. Kopš tā laika ir uzkrājies pietiekami liels daudzums statistikas datu par integrācijas procesu norisi, bet joprojām trūkst pētījumu, kuri varētu norādīt procesu attīstības galvenos parametrus, kvantitatīvi atspoguļot Latvijas ieguvumus un zaudējumus, ko radījusi iestāšanās Eiropas Savienībā (ES). Pētījuma mērķis ir vispusīgi izpētīt starptautiskās integrācijas procesu ietekmi uz Latvijas ekonomikas attīstību. Vērtējot ES integrācijas procesu, apskatīti šādi ekonomiskie jautājumi:

- Saņemto ES fondu līdzekļu tiešā ietekme uz atsevišķu nozaru un kopējo ekonomikas attīstību Latvijā;
- Brīvās preču un pakalpojumu kustības (plūsmas) ietekme uz ārējo tirdzniecību, iekšējo ražošanu un ekonomikas attīstību Latvijā;
- Brīvās kapitāla kustības iespēju īpašā loma Latvijas ekonomikas attīstībā;
- Uzņēmējdarbības vides attīstība Latvijā un uzņēmumu darbības iespēju paplašināšana vienotā ES tirgū;
- Cenu un dzīves līmeņa pieaugums Latvijā pēc iestāšanās ES;
- Nodarbinātība, bezdarbs Latvijā un darba iespējas citās ES dalībvalstīs.

Kopumā vērtējot Latvijas integrāciju ES, ir noteikts, ka tai ir gan pozitīvās, gan negatīvās puses. Integrācijas procesu analizē īpašu vietu ieņem Latvijas iemaksas ES fondos un ES fondu līdzekļu saņemšana. ES fondu naudas iemaksu un saņemšanas starpība ikgadēji veido 3%-4% no Latvijas iekšzemes kopprodukta. Kā pozitīvās tendences pēc iestāšanās ES varētu minēt ieguvumus no brīvās tirdzniecības, bet no otras puses - šis pats process samazina

iekšējo ražošanu Latvijā, kas neapšaubāmi ir negatīvā tendence. Brīvās kapitāla kustības labums ir kapitāla plašāka pieejamība, bet, kā parādīja krīze, kopā ar finanšu kultūras trūkumu tas varētu izraisīt problēmas mājsaimniecībām, bankām un valstij. Latvijas darbiniekiem parādījās plašākas iespējas starptautiskajā darba tirgū, bet tas izraisīja darbaspēka aizplūdi no Latvijas, kas samazināja Latvijas ilgtspējīgo potenciālu.

Integrācijas tendencēm ir gan pozitīvās, gan negatīvās puses. Integrācijas negatīvo tendenču novēršanai ir nepieciešams piesaistīt ne mazāk spēku kā integrācijas procesu paātrināšanai.

Solovjovs D., Burmeisters A. THE IMPORTANCE OF EFFECTIVE GOVERNANCE WITHIN ECONOMIC RECESSION AND LABOUR FORCE SHORTAGE ENVIRONMENT

Solovjovs D., Burmeisters A. EFEKTĪVAS PĀRVALDĪBAS NOZĪMĪGUMS EKONOMISKĀS RECESIJAS UN DARBA RESURSU TRŪKUMA VIDĒ

Our learning throughout life could be said to fall into one of two main categories; people skills or technical skills. The balance between these two will vary. In early life we have a high need for people skills as we develop relationships with our parents, our brothers and sisters and other children, but as we go through education the focus becomes narrower and shifts from people to technical or task related skills. We can see this most clearly in the way we are forced to choose between subjects at school - a wide range of University programs, narrowing to three or four subjects at Bachelor's level and finally one or two subjects at Master's university level, for those who choose this route.

Throughout this educational process and at the beginning of our career in particular, it is our technical skills for which we are recognised and rewarded - the grades we achieve in our exams or the level of competence we demonstrate in our work.

Consequently, we are establishing a feed into our self esteem which is based on technical performance - if we perform we are rewarded and we feel good about ourselves - we feel valued.

As we progress in our career, however, and begin to work more in teams, the balance shifts again towards a renewed need for people skills. We need to be able to influence people, to manage people, to negotiate and to communicate effectively. This issue becomes critically relevant for management of companies / organizations working within economies, squeezed by recession and lack of labour force, as we may recently note such negative situation in the Baltic countries and in Latvian national economy in particular.

Three things may happen at this stage. First, we may find that skills we apply in our relationships with others at work are based on learning which took place in our childhood (when there was a concentration on 'P' skills). These skills went down into our subconscious long ago and, as a consequence, our responses or behaviour is now quite 'unconscious'. Some of these skills may still be appropriate other may be a little in need of review.

This is the second point. The people skills we now apply, subconsciously, in our team relationships at work were developed 'amongst friends' - people who we chose to be with and who were therefore probably a bit like us. At work, this is rarely the case and we often find ourselves working with people who are clearly very different from us. Applying the same communication tools in such circumstances doesn't always work.

The third point concerns the business of 'self esteem'. There is a clear need, from the illustration above, to focus on people skills as we begin to work more in teams. Particularly as team leaders or managers, where we are achieving tasks through others, there is the need to

reappraise our people skills and develop new skills which are more appropriate to the demands of our new role. However, spending time, away from the task, to develop these skills may not sit easy with us. Changing this basic model from one which says 'I feel good about myself if I have my hands on the task' to one which says 'I feel good about myself if I create the environment in which others may work to their full potential', is more than an intellectual exercise - it requires a fundamental shift in attitude and values.

This thesis is partly about exploring the 'P' side of the model, to discover what skills lay within it and to develop some expertise in those skills. It is more about transferring the source of our self esteem, thereby generating a desire to develop which has lasting impetus.

Šatrevičs V., Zvanītājs J. DEVELOPMENT SCENARIOS OF PRODUCTION BRANCHES IN LATVIAN NATIONAL ECONOMY

Šatrevičs V., Zvanītājs J. RAŽOŠANAS NOZARU ATTĪSTĪBAS SCENĀRIJI LATVIJAS TAUTSAIMNIECĪBĀ

Līdz ar Latvijas iestāšanos Eiropas Savienībā, rūpnieciskā ražošana ir kļuvusi par vienu no nozīmīgākajām Latvijas tautsaimniecības nozarēm, kas veicina citu tautsaimniecības nozaru attīstību. Ekonomikas recesijas apstākļos parasti tiek palielinātas valsts investīcijas tautsaimniecības infrastruktūrā un to apgūšanā tiek iesaistīti ražošanas nozarē strādājošie uzņēmumi, samazinot lejupslīdes efektu ražošanā un visā tautsaimniecībā. Tādējādi ražošanas nozares kopā ar efektīvas valsts industriālās politikas palīdzību var tikt izmantotas kā ekonomiskās recesijas pārvarēšanas un tautsaimniecības restrukturizācijas līdzeklis. Tirgus mehānismi paši par sevi negarantē augstu ienākumu un labklājības līmeni, kas būtu salīdzināms ar attīstīto valstu rādītājiem, un tam ir nepieciešama aktīva un mērķtiecīga ekonomiskās politikas realizēšana. Aktīvā struktūrpolitika esošajā LR ražošanas struktūrā ļauj veicināt valsts nākotnes attīstību un labklājību. Mērķtiecīga un ilgtspējīga rūpnieciskā politika ir svarīga Latvijas tautsaimniecībai. Ražošanas nozaru īpatsvaru Latvijas tautsaimniecībā ir jāanalizē un jānovērtē. Galvenais pētīšanas uzdevums ir apskatīt industriālās politikas koncepcijas un pielietošanas nepieciešamību. Viens no svarīgākajiem industriālās politikas mērķiem ir veicināt Eiropas Savienības struktūrfondu izmantošanu un līdzekļu pārvietošanu uz nozarēm ar augstāku pievienoto vērtību. Nosakot prioritārās ražošanas nozares, jāņem vērā eksporta nozīmi. Latvijai ir maza un atvērta ekonomika, un eksports ir galvenais ilgtermiņa izaugsmes noteicošais faktors. Prioritāro nozaru attīstība sniedz būtisku ieguldījumu pievienotās vērtības līmeņa izaugsmē. Prioritāro nozaru produkcijai ir jābūt augstai pievienotai vērtībai, un šo nozaru produkcijai ir jābūt perspektīvai pasaules tirgos. Prioritārās nozares jābalsta uz jau esošām pieejamām ražošanas bāzēm un iestrādņēm Latvijā. Viens no būtiskiem ražošanas nozares jautājumiem ir inovāciju ieviešana, kas ir jaunas ražošanas tehnoloģijas un produkti, kas ļautu uzņēmumiem efektīvāk izmantot ražošanas izejvielas un ražošanas procesus, kā rezultātā rastos produktivitātes un ienākuma pieaugums.

Ščeulovs D., Gaile-Sarkane E. MARKETING MIX IN ELECTRONIC MARKETING

Ščeulovs D., Gaile-Sarkane E. *MARKETING MIX* ELEKTRONISKAJĀ MĀRKETINGĀ

Tendence, kad uzņēmumi un patērētāji izmanto vienlaikus divus tirgus – tradicionālo un elektronisko, pašlaik strauji attīstās visā pasaulē. Tehnoloģiju izmantošanas rezultātā uzņēmumu mārketinga, pārdošanas, vadības un citos ikdienas procesos elektroniskā tirgus nozīme pieaug. Lai veiksmīgi darbotos elektroniskajā tirgū, uzņēmumiem ir nepieciešams noteikt *marketing mix* elementus, kas paredzēti tieši šim tirgum. Pētījuma mērķis ir noteikt un klasificēt faktorus, kas ietekmē *marketing mix* elementus elektroniskajā vidē un to atšķirības. Turklāt autori klasificēs *marketing mix* elementus e-vidē un analizēs uzņēmējdarbības vidi. Autori savā pētījumā izmanto dažādas kvalitatīvās un kvantitatīvās metodes: aptaujas, grupēšanas analīzes, statistiskās un citas metodes. Pētījuma teorētisko un metodoloģisko bāzi veido zinātniskie pētījumi un publikācijas, publikācijas plašsaziņas līdzekļos un profesionālajā literatūrā. Tiek izmantota arī statistiskā informācija no valsts iestādēm, kā arī informācija, ko autori savākuši pētījumu laikā.

Štaube T., Geipele I. SUSTAINABLE DEVELOPMENT MODEL FOR THE MODERN INDUSTRIAL PREMISES IN LATVIA

Štaube T., Geipele I. LATVIJAS MODERNO INDUSTRIĀLO TELPU ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS MODELIS

Latvijas teritorijas nevienmērīga attīstība un zemes resursu neefektīva izmantošana, Latvijas valdības nespēja operatīvi un konsekventi organizēt iekšzemes lauksaimniecības politiku saskaņā ar valsts interesēm un Latvijas nacionālo Lisabonas programmu ir tikai daži no vairākiem iemesliem pieprasījuma un piedāvājuma nesabalansētībai tautsaimniecībā. Pētījuma mērķis ir noteikt moderno industriālo telpu apjomu, kas veicinātu dotā nekustamā īpašuma tirgus segmenta veiksmīgu ilgtermiņa attīstību Latvijas teritorijā saskaņā ar vietējā tirgus potenciālu. Piedāvātais modelis tika izstrādāts ar jaunu analītisko pieeju – Eiropas klimata pārmaiņu problēmas piemērošana. Analīzes rezultātā tiek izvirzīts priekšlikums valsts ilgtspējīgas attīstības stratēģijas izstrādi veidot uz konsolidētās sadarbības bāzes ar ietekmīgākajām kaimiņvalstīm: Krieviju un Zviedriju. Pielietojot sistēmu analīzes metodiku, ir izdarīti šādi secinājumi:

1. Latvijas klimata apstākļi klimatisko pārmaiņu rezultātā pēc 25 gadiem ir salīdzināmi ar mūsdienu Čehijas Republikā un Zviedrijā esošajiem. Analīze ir veikta uz pasaules nozīmes projekta ENSEMBLES komplekso aprēķinu rezultātu datiem.
2. Mūsu valstī vēl nav izstrādāts konkrētās rīcības dokuments, kas nodrošinātu stingru iekšzemes saimniecisko vīziju un plānu valsts teritorijas attīstības jautājumā, kas īpaši pieprasīts sadarbībā ar ārzemju investoriem. Diezgan ambiciozi arī ir spriest par nacionālās Lisabonas programmas izpildi.
3. Pašreizējā tirgus situācijā Latvijai ir raksturīgs Skandināvijas ārvalstu sadarbības modelis, kur sauszemes kaimiņvalstu ārvalstu investīciju īpatsvars uzņēmumu pamatkapitālā ir minimāls.
4. Pēc kvalitātes Latvijas zemes atbilst minimālajam komerciāli dzīvotspējīgās lauksaimniecības novērtējumam. Potenciāli šo zemi var izmantot ražošanas vajadzībām, ņemot vērā investoru interesi Baltijas reģionā un Eiropas Savienības valdības plānus par

rūpniecības uzņēmumu iespējamo pārvietošanu. Lielākais pieprasījums varētu būt augstākās klases industriālajām telpām.

5. Piedāvātais modelis paredz moderno industriālo telpu kvantitatīvo pieaugumu, palielinot rūpniecības nozares ražīgumu gandrīz divas reizes līdz 2035.gadam. Rezultātā vidējā termiņā vajadzēs piemērot vairākus rūpniecības nozares attīstības stimulēšanas pasākumus, starp tiem vietējo speciālistu kvalifikācijas celšanas, piesaistot vietējās augstākās izglītības iestādes un ārzemju speciālistus, nodokļu atvieglojumu piemērošanu. Modelis paredz arī citu nozaru īpatsvara sabalansēšanu un koriģēšanu iekšzemes kopproduktā.

Štucere S. PROPORTIONAL REAL IESTATE TAX APPLICATION PROBLEMS IN LATVIA

Štucere S. SAMĒRĪGA NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA NODOKĻA PIEMĒROŠANAS PROBLĒMAS LATVIJĀ

Tēmas aktualitāte ir pamatota ar valdības iecerēto nekustamā īpašuma nodokļa palielinājumu 2011. gadā. Nesamērīgi plašais kadastrālo vērtību diapazons un tā neatbilstība iedzīvotāju ienākumiem līdz šim ir liegusi noteikt ar iedzīvotāju ienākumiem samērīgu un īpašuma nodokļa mērķim atbilstošu nodokli. Jau aizvadītajā gadā Latvijā bija vērojams īpaši straujš nekustamā īpašuma nodokļa parādu apmēra un parādnieku skaita pieaugums. Saskaņā ar nodokļu uzlikšanas pamatprincipiem nodokļu apmēram ir jābūt samērojamam ar maksātāja ienākumiem un pašreizējām iespējām maksāt. Tiek analizēti LR Centrālās statistikas pārvaldes dati par vidējo iedzīvotāju neto atalgojumu 2009.gada 4.ceturksnī Latvijas reģionos un salīdzināti ar maksājamo nekustamā īpašuma nodokļa apmēru. Viena no galvenajām problēmām, kura būtu jārisina nekavējoties, Latvijā ir jāmaina kadastrālo vērtību noteikšanas metodika. Nodokļa noteikšanai ir jābalstās uz tiesiskās paļāvības un samērīguma principiem. Ņemot vērā, ka kadastrālā vērtība ir nekustamā īpašuma nodokļa bāze (pamats), no kuras tiek veikts nodokļa aprēķins, ļoti būtiski ir pārskatīt veidus, kā Valsts zemes dienests nosaka īpašumu kadastrālās vērtības. Kadastrālo vērtēšanu nevar balstīt tikai uz nekustamā īpašuma tirgus informāciju par atsavināšanas darījumiem, jo tos ietekmē daudzi blakusfaktori – nezināmas izcelsmes brīvas naudas ieguldījumi, kredītu pieejamība, spekulatīvi darījumi u.c. Ņemot vērā pētījuma rezultātus, jāsecina, ka maksātspēja jāvērtē pēc iedzīvotāju reāliem ienākumiem katrā valsts reģionā, jo iedzīvotāju ienākumu atšķirības pa reģioniem ir relatīvi nelielas. Turklāt daudzām valsts un pašvaldību algotajām profesijām algas ir vienādas neatkarīgi no reģiona, kurā darba vieta atrodas. Ir jāpārskata kadastrālās vērtēšanas sistēmu: zemi jāvērtē nevis pēc atsavināšanas, bet nomas darījumiem. Zemes kadastrālā vērtēšanā varētu lietot kapitalizācijas metodi, kurā tiek analizēti un noteikti nomas vai īres ienākumi, kādus īpašnieks varētu iegūt no īpašuma gada laikā. Turpretim ēku kadastrālā vērtēšanā varētu lietot izmaksu metodi, nosakot ēku būvniecības izdevumus. Nekustamā īpašuma nodokļa likmes paaugstināšana nav iespējama, kamēr nav sakārtotas un precizētas īpašumu kadastrālās vērtības un izstrādāts iedzīvotāju maksātspējas apjoms reģionālā aspektā, jo saskaņā ar nodokļu uzlikšanas pamatprincipiem ir jāievēro vienmērīgums un taisnīgums. Nodokļu uzlikšanai ir jābūt korektai attiecībā pret dažādiem nodokļu maksātājiem, tai jābūt godīgai un vienādi jāaptver visi nodokļu maksātāji.

Tambovceva T. BUILDINGS' LIFE CYCLE ENVIRONMENTAL IMPACTS AND COSTS ASSESSMENT

Tambovceva T. CELTNIECĪBAS DZĪVES CIKLA VIDES IETEKMES UN TO IZMAKSU NOVĒRTĒJUMS

Construction is not an environmentally friendly process by nature. Production and transportation of the enormous amounts of materials needed for construction of buildings consume huge quantities of natural resources and energy, and incur various kinds of adverse environmental impacts. During the construction of a building and while a building is demolished at the end of its life, large quantities of solid wastes and various types of emissions, such as particulates, noise and various kinds of effluents, are generated. A quantitative assessment of the environmental impact of construction activities can help to identify major environmental impact factors and make environmentally friendly construction plans in the early stages of construction. Buildings life cycle environmental impact assessment and related costs that is applicable to construction phases, where impact factors are reviewed according to two aspects of a typical construction process: construction equipment and ancillary materials. Some products can be partly or completely reused or remanufactured into new products after they have served their original purpose.

Life cycle analysis is considered the best tool because it examines the full range of impacts over all the phases of a building's useful life instead of focusing on any particular stage. The cumulative environmental impacts allow researchers to make a more complete assessment. To illustrate the life-cycle assessment process, cradle-to cradle assessments for all options must be performed.

Results indicate that the described impacts and costs can effectively quantify the environmental impacts of construction processes, and can potentially be used as a tool for contractors to select environmentally friendly construction plans.

Titko J., Lāce N. DEVELOPMENT OF A STRUCTURAL MODEL OF THE CONCEPT OF BANK VALUE

Titko J., Lāce N. BANKAS VĒRTĪBAS KONCEPCIJAS STRUKTŪRMODEĻA IZSTRĀDĀŠANA

The concept of value is in the focus of modern business literature. The leading publisher of management and business journals Emerald Group Publishing offers over 10 000 publications related to the term "value". However, the interpretation of the notion differs widely depending on the research directions.

The object of the given research is bank value. Bank valuation is one of the most popular issues on the agenda due to activation of process of bank capital consolidation worldwide. Besides, bank managers need to have a sense of the bank's value in order to make effective business decisions.

The goal of the paper is to clarify the given notion in order to determine its key elements. The purpose involves the tasks as follows:

- To study the concept of value in the historical aspect;
- To collect the definitions of the term "value" from the different sources of relevant scientific literature in order to conduct the qualitative text analysis;

- To determine the basic peculiarities of a bank in order to check whether definitions of company's value can be used to define bank value;
- To determine the basic approaches to definition of a company's value using property appraisal principles as classification criteria.

The research procedures involved the process of data categorization to distil the units of meaning from the analyzed definitions and comparison of definitions to determine the linkage between occurrence of the certain text element and the source of literature.

Qualitative data was analyzed by determining and counting key elements of definitions (classical content analysis) and by interpreting units of meaning (interpretative content analysis). The procedures of data coding and interpretation were conducted using the program AQUAD as a software tool.

Frequency tables generated by the program allow determining the basic components of the analyzed notions and to construct the classification scheme of the approaches to the defining the company's (bank) value. Integrating distilled value categories into the framework of relationship value management, allows taking a fresh look at the concept. Besides, the process of categorization will assist to determine factors affecting company's value that is crucial for the process of value maximization.

Vanags J., Auziņš A., Grizāns J. CHANGES IN THE RESOURCE AVAILABLE FOR THE CONSTRUCTION INDUSTRY USE EFFICIENCY DURING THE DIFFERENT PHASES OF THE ECONOMIC DEVELOPMENT CYCLE

Vanags J., Auziņš A., Grizāns J. BŪVNICĪBAS NOZARES RĪCĪBĀ ESOŠO RESURSU IZMANTOŠANAS EFEKTĪVĪTĀTES IZMAIŅAS DAŽĀDĀS EKONOMISKĀS ATTĪSTĪBAS CIKLA FĀZĒS

Ekonomikas globalizācijas apstākļos katrai valstij nākas saskarties ar resursu ierobežotību. Lai nodrošinātu pieaugošu preču un pakalpojumu pieprasījumu, sabiedrības labklājības līmeņa palielināšanos, uzņēmumu vadītājiem pastāvīgi nākas saskarties ar rīcībā esošo resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšanas problēmām. Pateicoties jaunākajiem zinātnes atklājumiem, komersantu rīcībā ar katru gadu nonāk jauni materiāli, dažādu preču ražošanā izmantojamas nano tehnoloģijas, uzņēmumu darbībā tiek ieviesti inovatīvi risinājumi, kas dod iespēju samazināt resursu patēriņu uz saražotās produkcijas vienību. Bet tas nespēj apmierināt sabiedrības indivīdu pieaugošo pieprasījumu paaugstināt savu dzīves līmeni, kas izraisa lokāla un globāla rakstura problēmas saistībā ar apkārtējās vides piesārņošanās pastiprināšanos un atjaunojamo dabas resursu izsīkumu. Tāpēc resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšana ir viens no svarīgākajiem ekonomikas ilgtspējīgas attīstības priekšnoteikumiem, kas kļūst arvien aktuālāks Latvijas tautsaimniecībā.

Publikācijas mērķis ir atklāt būvniecības nozares rīcībā esošo resursu izmantošanas efektivitātes izmaiņas, pieaugot valsts ekonomiskās izaugsmes tempam un straujas recesijas apstākļos, mainoties tautsaimniecības attīstības dzinējspēkiem. Būvniecības nozarei salīdzinājumā ar citām tautsaimniecības nozarēm ir atšķirīga nozīme resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšanā. Būvuzņēmumi ražo ne tikai gatavas preces – mājokļus, bet arī kapitāla preces – būves, kuras tiek izmantotas citu preču ražošanā. Būves projekta risinājums, tās novietojums, būvniecībā pielietojamās tehnoloģijas un pielietojamie būvmateriāli lielā mērā nosaka attiecīgās būves ekspluatācijā izmantojamo resursu kvantitatīvos un kvalitatīvos rezultātus. Tas palielina būvniecības nozares nozīmi resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšanā ilgākā laika posmā.

Resursu izmantošanas efektivitāte un tās palielināšana ir cieši saistīta ar saražotā produkta cenu. Ņemot vērā būvniecības nozares ciešo saistību ar mājokļu tirgu, darbaspēka ražīguma paaugstināšana un citu resursu lietderīgāka izmantošana samazina būves resursu ietilpību, samazinot tās pašizmaksu un radot iespēju mājokļus tirgū piedāvāt par zemākām cenām. Neskatoties uz sociālās korporatīvās atbildības plašo propagandu, mājokļu, komercplatību un industriālo platību ražotāji galveno uzmanību velta savu ekonomisko interešu papildīšanai un jebkurā izdevīgākā brīdī cenšas palielināt, nevis samazināt attiecīgā būvniecības produkta cenu. Tādējādi peļņas iespējas būvniekiem izraisa lielu imunitāti pret korporatīvo sociālo atbildību, neskatoties uz sasniegtajiem rezultātiem resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšanā. No pētnieciskā viedokļa būvniecības nozares atrodas unikālā situācijā – pēc straujas izaugsmes perioda laikā no 2004.gada līdz 2007.gadam iestājas strauja recesija. RTU Inženierekonomikas un vadības fakultātes ietvaros veiktā pētījuma ietvaros tika noskaidrots, ka peļņas palielināšanas iespējas un tās izmantošana negatīvi ietekmē resursu izmantošanas efektivitāti. Šajā pētījumā netika iekļauts viss straujās izaugsmes periods, tāpēc būs interesanti uzzināt, kā būvuzņēmumi reagē uz turpmākajām ekonomikas attīstības intensitātes izmaiņām, tajā skaitā recesijas apstākļos. Būvniecības nozarē saražotā produkta apjoms sāka samazināties 2008.gada pirmajā pusē, kas pieņēmas spēkā ar katru ceturksni, maksimālo tempu sasniedzot 2009.gada III un IV ceturksnī. Ja straujas izaugsmes periodā, kad būvniecības produkcijas kopējais pieprasījums ievērojami pārsniedza kopējo piedāvājumu, netiek identificēti ārējie faktori, kuri veicinātu būvkomersantu rīcībā esošo resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšanu. Situācija krasi mainās ekonomikas recesijas apstākļos, kad kopējais piedāvājums pārsniedz kopējo pieprasījumu un būvniecības produkta cenu līmenis sāk samazināties. Šajā laikā būvniecības uzņēmumiem nākas samazināt peļņu un bankrota draudu novēršanai uzņēmumu vadītāju uzmanība tiek veltīta resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšanas pasākumiem. Pētījumā galvenā uzmanība veltīta būvniecības rīcībā esošā darbaspēka un kapitāla izmantošanas efektivitātes izmaiņām straujas ekonomiskās izaugsmes periodā un recesijas apstākļos.

Vanags J., Geipele I., Kalniņa A. ECONOMICAL ASPECTS OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN CONSTRUCTION INDUSTRY

Vanags J., Geipele I., Kalniņa A. BŪVUZŅĒMĒJDARBĪBAS KORPORATĪVĀS SOCIĀLĀS ATBILDĪBAS EKONOMISKIE ASPEKTI DAŽĀDĀS TAUTSAIMNIECĪBAS ATTĪSTĪBAS CIKLA FĀZĒS

Korporatīvā sociālā atbildība ir salīdzinoši jauna ekonomikas zinātnes kategorija. Zinātnieku uzmanības lokā tā nonāca pagājušā gadsimta sākumā, bet plašāki pētījumi tiek veikti tikai 70. gadu sākumā. Sabiedrībai saskaroties ar sociāli ekonomiskās globalizācijas radītajiem izaicinājumiem, korporatīvās sociālās atbildības izpausmes, tās attīstības veicināšana un izplatība dažāda attīstības līmeņa valstīs kļūst arvien aktuālāka. Zinātnieku viedoklis par korporatīvās attīstības jēdziena saturu un tā nozīmi sabiedrībā nozīmīgu problēmu risināšanā, komersantu un sabiedrības interešu tuvināšanā un saskaņošanā ir visai atšķirīgas. Lielu ieguldījumu šā jaunā ekonomikas zinātnes virziena attīstībā ir devuši Hay, R. & Gray, E., Quazi, A. M., Wartick, S., P. Cochran, Spence, L.; Habisch, A.; Schmidpeter R. un daudzi citi. Ne mazums zinātnieku savos darbos ir kritizējuši korporatīvo sociālo atbildību, norādot uz jēdziena nekonkrētību, tajā iekļauto vārdu pretrunīgumu un atšķirīgās interpretācijas iespējām, tā pretrunīgo saturu saistībā ar korporatīvo atbildību kā tādu. Argumentētāk un

pārliecinošāk korporatīvo sociālo atbildību ir kritizējuši Friedman M., Henderson D., Doane D. un citi zinātnieki, kā arī sabiedriskie darbinieki.

Būvniecības nozarei salīdzinājumā ar citām tautsaimniecības nozarēm ir lielāka nozīme sabiedriskās un sociālās infrastruktūras veidošanā. Lielāko daļu no valsts un pašvaldības pasūtījumiem vērtības izteiksmē izpilda būvuzņēmumi, kas rada zināmu priekšrocību salīdzinājumā ar citās tautsaimniecības nozarēs strādājošajiem uzņēmējiem. Tāpēc būvuzņēmējdarbībā iesaistītajiem komersantiem būtu jāizrāda lielāka sociālā atbildība par būvju tehnisko, ekoloģisko un ekonomisko atbilstību sabiedrības interesēm ilgtermiņā. Korporatīvā sociālā atbildība būvniecībā sākas ar sabiedrības interesēm atbilstošu telpisko plānošanu, zonējuma un detālplānojuma izstrādi, konkrētas būves novietojumu telpā un beidzas ar cilvēka veselībai drošu un nekaitīgu būvmateriālu pielietošanu, būves efektīvu ekspluatāciju ar minimālu ietekmi uz apkārtējo vidi. Vairāku autoru pētījumos tiek analītiski izvērtēti nozīmīgākie korporatīvo sociālo atbildību veidojošie elementi būvniecībā - atbildība par caurspīdīgu būvuzņēmējdarbību, darba apstākļu uzlabošana būvniecībā nodarbinātajiem, sociāli atbildīgām investīcijām, attiecību uzlabošana ar klientiem, sociālo risku vadība, uzņēmumu sadarbība ar pašvaldībām un vides aizsardzība. Kā redzams, šajā uzskaitījumā atrodas dažāda „svara” un līmeņa ekonomikas kategorijas, kuru iekļaušana vienā jēdzienā „korporatīvā sociālā atbildība” nebūtu vēlama, lai izvairītos no nekonkrētības un nodrošinātu zinātniskos pētījumos iegūto rezultātu salīdzināmību šajā jautājumā, to interpretāciju un ekstrapolāciju. Līdz šim lielākā uzmanība korporatīvās sociālās atbildības pētījumos tiek koncentrēta uzņēmējdarbībai mikrolīmenī, kas samazina iespēju novērtēt komersantu sociālās atbildības pasākumu ietekmi uz nozīmīgākajiem sociālajiem procesiem – nodarbinātību, darba samaksu, mājsaimniecību reālajiem ienākumiem, ekoloģisko līdzsvaru un dabisko resursu atjaunoties spēju. Autori savā pētījumā galveno uzmanību velta korporatīvās sociālās atbildības atbilstību ekonomiskajiem aspektiem būvuzņēmējdarbībā makrolīmenī. Darbā tiek identificēti un analizēti nozīmīgākie sociālās atbildības elementi būvniecības nozarē – būvniecībā nodarbināto darba samaksas izmaiņas, būvniecības produkta cenu pieaugums, kas radies uzņēmumam palielinot peļņu, darbavietu skaita palielināšana straujas ekonomiskās izaugsmes periodā un saglabāšana recesijas apstākļos. Straujas ekonomiskās izaugsmes periodā laikā no 2004. līdz 2007.gadam būvniecības nozarē saražotā būvniecības produkta apjoms vērtības izteiksmē palielinājās 2,7 reizes, bet fiziskais būvniecības produkta apjoms pieauga nepilnas 1,5 reizes. Pastāvot kopējā būvniecības produkcijas pieprasījuma un piedāvājuma neatbilstībai, būvuzņēmumi strauji palielināja realizētās produkcijas cenu. Ekonomikas recesijas apstākļos Būvniecības nozarē saražotās produkcijas apjoms samazinājies 2,6 reizes un nodarbināto skaits samazinājies par 39,9%. Latvijā nevienam nav noslēpums, ka liela daļa būvuzņēmēju nodarbinātiem darba samaksu maksā aploksnēs, iemaksas sociālajā fondā neatbilst normatīvajos aktos noteiktajam, rezultātā valstij nepietiek līdzekļu, lai darba meklētājiem izmaksātu iztikas minimumam atbilstošu bezdarbnieka pabalstu. Šie un citi makrolīmeņa rādītāji skaidri norāda uz korporatīvās sociālās atbildības līmeni un tā izmaiņām būvuzņēmējdarbībā straujas ekonomikas izaugsmes periodā un recesijas apstākļos.

Vītola A., Hermansons Z. EVALUATION OF LATVIAN CITIES' SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT

Vītola A., Hermansons Z. LATVIJAS PILSĒTU SOCIĀLEKONOMISKĀS ATTĪSTĪBAS NOVĒRTĒJUMS, IZMANTOJOT ATTĪSTĪBAS LĪMEŅA-TEMPA MATRICU

Reģionālās attīstības atšķirības Latvijā ir vislielākās Eiropas Savienībā – atbilstoši Eurostat datiem reģionālā IKP uz vienu iedzīvotāju dispersija Latvijā ir 45,7 %, kamēr vidēji Eiropas Savienībā – 31,6 %. Reģionālo atšķirību mazināšanai Latvijas reģionālās attīstības stratēģija paredz veicināt policentrisku attīstību. Galvenie rīcības virzieni policentriskas attīstības veicināšanai ir attīstības centru (pilsētu) konkurētspējas celšana, attīstības centru funkcionālo tīklu veidošana un pilsētu-lauku sadarbības veicināšana.

Ņemot vērā, ka pilsētas ir būtiskākās Latvijas reģionālās politikas mērķteritorijas, aktuāls ir jautājums par pilsētu attīstības stāvokli un tendencēm. Visplašāk lietotais rādītājs pilsētu sociālekonomiskās attīstības novērtēšanai ir teritorijas attīstības indekss, kas, sintezējot vairākus attīstības pamatrādītājus, apskata konkrētas teritorijas sociālekonomiskās attīstības attiecību pret vidējo attīstības līmeni gada ietvaros. Tomēr teritorijas attīstības indeksa vērtības neatspoguļo teritorijas attīstības tempu.

Pētījuma mērķis ir sniegt lielāko Latvijas pilsētu sociālekonomiskās attīstības novērtējumu, ņemot vērā pēdējo 10 gadu (1999-2008) attīstības tendences un vienlaikus atspoguļojot gan pilsētu attīstības līmeni, gan tempu. Šādam nolūkam tiek piedāvāts izmantot attīstības tempa-līmeņa matricu. Matricu veido 4 kvadranti ar attiecīgi zemu attīstības līmeni un attīstības tempu, zemu attīstības līmeni un augstu attīstības tempu, augstu attīstības tempu un zemu attīstības līmeni, augstu attīstības tempu un attīstības līmeni. Atbilstoši pilsētas piederībai vienam no šiem kvadrantiem, tā tiek raksturota kā viens no atpalicējiem, daudzsološajiem, tiem, kas atkāpjas vai arī līderiem. Matricas izveidošanai gan attīstības līmeņa, gan attīstības tempa mērīšanai izmantoti pieci pilsētu attīstību raksturojoši pamatrādītāji: iedzīvotāju blīvums, bezdarba līmenis, iedzīvotāju ienākuma nodoklis uz vienu iedzīvotāju, demogrāfiskās slodzes līmenis un pilsētu budžeta izdevumi funkcionālajai kategorijai „vispārējie valdības dienesti”, kas raksturo pašvaldības administratīvo efektivitāti. Galarezultātā izveidots apkopojošs pilsētu attīstības līmeņa indekss un attīstības tempa indekss, izmantojot minimālo-maksimālo rādītāju normalizācijas metodi.

Pētījuma rezultāti ir praktiski izmantojami reģionālās politikas veidošanai. Kompleksi apskatot gan konkrētas pilsētu attīstības līmeni un tempu gan kopumā, gan atsevišķos sociālekonomiskās attīstības aspektos, iespējams veidot attiecīgi pielāgotus atbalsta instrumentus.

Vladimirova I., Tsygankova A. METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE ECONOMIC EVALUATION OF LAND BASED ON THE MARKET PRICE OF REAL ESTATE OBJECTS

Vladimirova I., Cigankova A. ZEMES EKONOMISKĀ NOVĒRTĒJUMA METODOLOĢIJA, IZMANTOJOT NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA OBJEKTU TIRGUS VĒRTĪBU

The task solution of the urban area, as the realization of one of the functions of city management, requires information about the market value of real estate. The hands-on experience of the assessment of urban real estate, as the main criterion considers the location of the estimated object. However, structurally and functionally completely identical objects have different market values, which can considerably vary in the same city.

It follows from this that the market value of all other things being equal, determines the economic evaluation of land and in the structure of the market value of the realized object a significant proportion may constitute its value.

Thus, in the economic turnover really presents urban land, which, together with the implementation of the property changes its owner.

The land being, in fact, the main resource belonging to the city stands in fact as the buying and selling objects, which under certain conditions receive investors - developers and then resold to the final consumer together with the object of the real estate.

Observed in recent years, a sharp increase in prices of real estate, including residential real estate, is accepted to explain as the peculiarities of the market and in particular the lack of real estate and the growing demand for it from the public and investors.

Indeed, the growth of effective demand on the one hand and the limited supply on the other resulted in almost all major towns in sellers market.

However, the rising cost of real estate at a rate greatly exceeding the average inflation (in some period averaged more than 35% a year, inflation averaged 12%) leave open the question of what is actually going up in the structure of the value of the property.

In rapidly changing prices on the real estate market, the mechanism of providing investors with constructible surfaces requires an approach where the city as the owner of land resources will be more respected. Analysis of existing methods of land evaluation has shown that they do not allow making an evaluation in real time. Approach which can make it possible to appraise the ground in real time, can be a method based on ongoing real estate business.

In this connection, it's relevant to study the existing order of pricing the land allotted for the construction and develop methods of land valuation based on actual prevailing prices for real estate. The basis of this technique should become the market price of the property, which consists of the cost of building, land value and investors income.

Grounded acceptable profitability index, and assuming that the change in construction value is determined by an inflation index for the period under review, the main factor in changing the market price is the change in land value, which should be adopted as the basis for creating an environment for future investment contracts. In this approach, the city will receive a reasonable fee for providing the land.

Zimecs A., Ketners K. RISK MANAGEMENT AND DECISION SUBSTANTIATION METHODOLOGY FOR SMALL AND MEDIUM COMPANIES

Zimecs A., Ketners K. RISKU VADĪBAS UN KOMERCĀRĪBAS RISINĀJUMU PAMATOJUMA METODOLOĢIJA MAZAJIEM UN VIDĒJIEM KOMERSANTIEM

Risku vadības nozīme uzņēmumu darbībā pieaug līdz ar risku daudzveidības pieaugumu. Risku vadības sistēmas izveidošana un funkcionēšana kā komercdarbības risinājums tiešā veidā saistīta ar uzņēmuma konkurētspējas veicināšanu. Analizējot risinājumu jēdzienu un to ietekmējošos faktorus, var secināt, ka lēmumu par jebkura risinājuma ieviešanu uzņēmumā pieņem vadītājs vai investors. Šajā situācijā bez prognozēšanas, analīzes un modelēšanas risinājuma lietošana nav lietderīga un ir riskanta. Katra vadības lēmuma neatņemama sastāvdaļa ir robežas jeb noteikti rādītāji (indikatori), kas atspoguļo kvalitatīvu un efektīvu izpildes procesu, t.sk. risinājuma ieviešanas rezultātā. Nosakot indikatoru robežas, risinājums pilda risku vadības funkciju. Autori secināja, ka risku daudzveidība un uzņēmuma darbības daudzpusība, vienlaikus pastāvot resursu trūkumu faktoram, neļauj vadītājam pieņemt darbā visu jomu speciālistus. Tāpēc mūsdienu uzņēmuma konkurētspēja tiešā veidā atkarīga no vadītāja spējas integrēt uzņēmuma procesus virtuālajā vidē. Automatizētās risku vadības un iekšējās kontroles sistēmas ļauj izveidot vienoto risku pārvaldības metodoloģiju un risku katalogu, kas sniedz kopējo priekšstatu par kārtējiem un iepriekšējiem periodiem, risku kontroles caurspīdīgumu, nodot riska vadību biznesa procesu turētājiem, veikt kontroles procedūru un rezultātu retrospektīvo analīzi un nodrošināt iespēju veikt iekšējo auditu. Ir analizēts automatizēto sistēmu ražotāju tīklu un uzņēmuma iespējas izvēlēties sistēmas ieviešanas veidu. Autori izdalīja risku vadības posmus, kurus iespējams automatizēt. Risku vadības sistēmas darbošanos automatizētā režīmā daļēji spēj nodrošināt grāmatvedības programmas, kuras pie noteiktu datu ievadīšanas un pastāvīgas aktualizēšanas spēj automātiski veidot analītiskus pārskatus un brīdināt par paaugstinātu risku. Identificētas vairākas problēmas, kuras parādās pie komercdarbības risinājumu ieviešanas. Nobeigumā autori secina, ka automatizācijas process samazina nelietderīgus izdevumus.

Zubkovs V., Geipele I. PROBLEMS, POSSIBILITIES AND SOLUTIONS OF ENERGY EFFICIENCY IMPROVEMENT OF DWELLING HOUSES

Zubkovs V., Geipele I. DZĪVOJAMĀ FONDA ENERGOEFEKTIVITĀTES PAAUGSTINĀŠANAS PROBLĒMAS, IESPĒJAS UN RISINĀJUMI LATVIJĀ

Latvijas nacionālajā ekonomikā ir vairākas nepilnības. Viena tām, kas ir nozīmīga mūsdienās un ir Latvijas modernizācijas, un katra valsts pilsoņa prioritāte, ir enerģijas resursu patēriņa pieaugums, ietekmējot ne tikai ekonomiku, bet arī labklājības līmeni Latvijā. Enerģijas efektivitātes pieaugums ir svarīgākais Latvijas ekonomikas attīstības faktors, un tas var samazināt komunālo pakalpojumu izmaksas. Dzīvojamās mājas patērē diezgan daudz resursu, tajā pašā laikā saglabājot augstu enerģijas taupīšanas potenciālu. Ņemot vērā pastāvīgu degvielas un enerģijas cenu pieaugumu, ir racionāli un rentabli ieviest dažādus energoefektivitātes pasākumus un tehnoloģijas. Eiropas Savienības struktūrfondi nav pilnvērtīgi apgūti un arī netiek efektīvi izmantoti. Dzīvojamām mājām, kas patērē daudz resursu, ir liels potenciāls palielināt energoefektivitāti. Tādējādi pētījuma galvenā aktualitāte

ir rast risinājumu, lai nodrošinātu esošā dzīvojamā fonda atbilstību kvalitātes standartiem, kuri garantētu komfortablus dzīvošanas apstākļus. Liela nozīme Latvijas Republikas tālākajā attīstībā un tās integrācijā Eiropas Kopienā ir iedzīvotāju dzīves līmeņa paaugstināšanai. Viens no iedzīvotāju dzīves līmeņa rādītājiem ir kvalitatīvas dzīvojamās platības nodrošinājums ar zemiem ekspluatācijas izdevumiem. Šobrīd iedzīvotāju nodrošinājums ar dzīvojamo platību ir neapmierinošs gan to trūkuma dēļ, gan to zemās kvalitātes dēļ, tādējādi tā stipri atpaliek no Eiropas Kopienas enerģijas patēriņa standartiem. Energoefektivitātes rādītājs norāda uz valsts ekonomikas konkurētspēju. Ir nepieciešams ievērojami paaugstināt enerģijas patēriņa efektivitāti. Integrējoties pasaules ekonomikā, enerģijas patēriņa efektivitāte norāda uz mūsu valsts konkurētspēju, kā arī uz cilvēku dzīves kvalitātes un ekoloģiskās drošības jautājumiem. Dzīvojamā fonda energoefektivitātes paaugstināšanas nepieciešamība ir izskaidrojama ar atsevišķu negatīvu procesu izplatīšanos dzīvojamajos kompleksos. Latvijas dzīvojamo fondu pamatā sastāda paneļu mājas, kuras tika celtas 60.-80. gados; ēku enerģijas zaudējumi bez siltināšanas darbu veikšanas ar katru gadu palielinās. Pētījuma rezultāti autoriem ļauj apgalvot, ka ir nepieciešams izstrādāt un ekonomiski pamatot projekta dalībnieku savstarpējās mijiedarbības organizatorisko modeli energoefektivitātes paaugstināšanai Latvijas dzīvojamam fondam, izmantojot optimālo finansēšanas modeli, piesaistot ESF līdzekļus, vienlaicīgi ievērojot visu projektā iesaistīto dalībnieku intereses. Piedāvātais organizatoriskais modelis tiešā veidā varētu ietekmēt Latvijas dzīvojamā fonda energoefektivitātes paaugstināšanas procesa izveidi, kas sniegtu efektīvu un ekonomiski pamatotu rezultātu.

Zubkovs V., Geipele I. ECONOMIC MODELING POTENTIAL OF HOUSING OPTIONS FOR IMPROVING ENERGY EFFICIENCY IN LATVIA

Zubkovs V., Geipele I. EKONOMISKĀS MODELĒŠANAS POTENCIĀLA IZMANTOŠANAS IESPĒJAS DZĪVOJAMĀ FONDA ENERGOEFEKTIVITĀTES PAAUGSTINĀŠANAI LATVIJĀ

Mūsdienās enerģijas un resursu taupības uzdevumu risināšana ir viens no sociālās un politiskās drošības nodrošināšanas veidiem Latvijā. Siltuma enerģija ir produkts, kuru cilvēks pastāvīgi patērē. Un šodien tas ir nozīmīgākais produkts - kā pirmās nepieciešamības prece, visdārgākais vērtības izteiksmē un ar augošu cenu. Lielai iedzīvotāju daļai nav siltuma patēriņa samazināšanas iespējas centrālās apkures sistēmā. Šobrīd 90% dzīvojamā fonda sastāda mājas, kuru ārējās sienas neatbilst Eiropas siltumtehnikai standartiem. Statistikas dati liecina, ka siltuma īpatnējā aprēķinātā patēriņa rādītāji ēku apkurē Latvijā kopumā ir 2-3 reizes lielāki par Eiropas rādītājiem. Tādu dzīvojamo apstākļu radīšana, kas atbilstu mūsdienu sabiedrības prasībām, ir viens no svarīgākajiem valsts sociāli-ekonomiskās politikas virzieniem. Energoefektivitātes paaugstināšana ir pamatota ar sociāliem, ekonomiskiem, tehniskiem, ekoloģiskiem un estētiskiem faktoriem. Tādējādi galvenajā pētījuma aktualitāte ir nodrošināt esošā dzīvojamā fonda atbilstību kvalitātes standartiem, lai nodrošinātu komfortablus dzīvošanas apstākļus. Šīs aktualitātes izpildei ir nepieciešama ekonomisko resursu efektīva izmantošana, kas nodrošina dzīvojamā fonda saglabāšanu un atjaunošanu. Nemitīga degvielas un enerģijas cenu sadārdzināšanās padara lietderīgu un izdevīgu energotaupības pasākumu un tehnoloģiju izmantošanu. Dzīvojamā fonda energoefektivitātes paaugstināšanas nepieciešamība ir izskaidrojama ar negatīvo procesu izplatīšanos dzīvojamajā kompleksā. Latvijas dzīvojamo fondu pamatā sastāda paneļu mājas, kuras tika celtas 60.-80.gados; ēku enerģijas zaudējumi bez siltināšanas darbu veikšanas palielinās ar

katru gadu. Pētījuma rezultāti autoriem ļauj apgalvot, ka ir nepieciešams izstrādāt un ekonomiski pamatot projekta dalībnieku savstarpējās mijiedarbības organizatorisko modeli energoefektivitātes paaugstināšanai Latvijas dzīvojamam fondam, izmantojot optimālo finansēšanas modeli, piesaistot ESF līdzekļus, vienlaicīgi ievērojot visu projektā iesaistīto dalībnieku intereses. Piedāvātais organizatoriskais modelis tiešā veidā varētu ietekmēt Latvijas dzīvojamā fonda energoefektivitātes paaugstināšanas izveidi, kas sniegtu efektīvu un ekonomiski pamatotu rezultātu.

Zidulina T. THE REGULATORY RESPONSE TO FINANCIAL CONTAGION AND SYSTEMIC RISK

Židulina T. REGULĒŠANAS REAKCIJA UZ FINANSIĀLAJIEM UN SISTĒMISKAJIEM RISKIEM

Liquidity control and systemic risk modelling is a legitimate and central objective of regulation and supervision. The author briefly discusses policy responses to the ongoing global liquidity crisis. Within the scope of the systemic risk concept as outlined in the paper, two major flaws of the pre-crisis supervisory and regulatory became apparent. First, the old approach focused too much on individual risks and too little on interconnections across intermediaries and markets. Second, it generated a lot of information about types of intermediaries but less on other including the shadow banking system. The author addresses several aspects and need for improvement of financial regulation and supervision from systemic perspectives. The author emphasizes such phenomena as “too big to fail” or “too interconnected to fail” and their related problems and proposes criteria for establishing an effective, powerful and systemic regulation.